

Zleceńodawca:

Gmina Marciszów

ul. Szkolna 6, 58-410 Marciszów

Współfinansowanie:

Ministerstwo Gospodarki

Departament Instrumentów Wsparcia, 00-507 Warszawa, Pl. Trzech Krzyży 3/5

PLAN USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY MARCISZÓW

Dokument opracowano w ramach realizacji zadań wynikających z
“Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest,
stosowanych na terytorium Polski”

dr Sławomir Chybiński

mgr Andrzej Krzyśków

Wykonawca:

proGEO sp. z o.o.

ul. Energetyczna 8/7, 53-330 Wrocław, tel. (071) 360 45 15, tel./fax 360 45 31

e-mail: progeo@progeo.wroc.pl

WROCLAW, październik 2008 r.

SPIS TREŚCI

1.	WSTĘP	4
1.1	Podstawa formalno-prawna	4
1.2	Metodyka i zakres prac	4
2.	UWARUNKOWANIA	6
2.1	Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski	6
2.1.1	<i>Zadania wynikające z Programu</i>	<i>6</i>
2.1.2	<i>Podsumowanie dotychczasowej realizacji Programu</i>	<i>7</i>
2.1.3	<i>Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2008 – 2032 – Projekt</i>	<i>9</i>
2.1.4	<i>„Baza azbestowa”</i>	<i>13</i>
2.2	Uwarunkowania Planów gospodarki odpadami	14
2.2.1	<i>Projekt wojewódzkiego planu gospodarki odpadami</i>	<i>14</i>
2.2.2	<i>Powiatowy plan gospodarki odpadami</i>	<i>15</i>
2.2.3	<i>Gminny plan gospodarki odpadami</i>	<i>16</i>
2.3	Przepisy dotyczące azbestu	16
2.4	Charakterystyka wyrobów zawierających azbest i oddziaływanie azbestu na zdrowie człowieka	18
2.4.1	<i>Rodzaje azbestu i zastosowanie</i>	<i>18</i>
2.4.2	<i>Oddziaływanie azbestu na zdrowie człowieka</i>	<i>21</i>
2.5	Podstawowa charakterystyka gminy	25
3.	STAN AKTUALNY GOSPODAROWANIA AZBESTEM NA TERENIE GMINY	29
3.1	Dotychczasowe działania podejmowane przez gminę	29
3.2	Podsumowanie Inwentaryzacji azbestu	29
3.3	Analiza rynku usuwania i unieszkodliwiania azbestu	33
3.4	Słabe i mocne strony	35
4.	PLANOWANE DZIAŁANIA W ZAKRESIE AZBESTU NA TERENIE GMINY	36
4.1	Cele i kierunki działań	36
4.2	Charakterystyka planowanych działań	36
4.2.1	<i>Możliwe zasady dofinansowania usuwania azbestu z GFOŚiGW</i>	<i>36</i>
4.2.2	<i>System dofinansowania usuwania azbestu proponowany na terenie gminy</i>	<i>37</i>
4.2.3	<i>Pozostałe planowane działania</i>	<i>38</i>
4.2.4	<i>Działania informacyjno-edukacyjne</i>	<i>38</i>
4.3	Koszty planowanych działań	40
5.	ZASADY BEZPIECZNEGO POSTĘPOWANIA Z AZBESTEM	41
5.1	Charakterystyka procedur	41
5.2	Obowiązki w zakresie użytkowania wyrobów zawierających azbest	41
5.3	Zasady usuwania wyrobów zawierających azbest	43
5.3.1	<i>Obowiązki właścicieli obiektów budowlanych</i>	<i>43</i>
5.3.2	<i>Obowiązki wykonawców prac</i>	<i>43</i>
5.4	Obowiązki gminy	47
6.	MOŻLIWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA USUWANIA AZBESTU	49
6.1	Regionalny Program Operacyjny	49
6.2	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich	50
6.3	WFOŚiGW	52
6.4	NFOŚiGW	53
6.5	BOŚ	54
7.	HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY	57
8.	MONITORING REALIZACJI PLANU	58
9.	LITERATURA	59

ZAŁĄCZNIKI

- 1) Inwentaryzacja miejsc występowania wyrobów budowlanych zawierających azbest na terenie gminy Marciszów
- 2) Projekt regulaminu dofinansowania usuwania wyrobów zawierających azbest z GFOŚiGW oraz wzory dokumentów
 - 2a) projekt uwzględniający dofinansowanie indywidualne dla mieszkańca gminy;
 - 2b) projekt uwzględniający wspólne rozliczanie się Gminy z Wykonawcą prac;
- 3) Wykaz podmiotów posiadających zezwolenie usuwania lub transportu opadów zawierających azbest na terenie powiatu;
- 4) Wzór Informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu jego wykorzystania
- 5) Wzór Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest;
- 6) Wzór Informacji o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone;
- 7) Wykaz składowisk przyjmujących odpady zawierające azbest.

1. WSTĘP

1.1 Podstawa formalno-prawna

- 1) Niniejszy „Plan usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Marciszów” opracowany został zgodnie z umową nr 42/2008 z dnia 29.08.2008 r. zawartą pomiędzy Gminą Marciszów a Wykonawcą dokumentacji firmą *proGEO* sp. z o.o. z siedzibą we Wrocławiu (ul. Energetyczna 8/7, 53-330 Wrocław).
- 2) Integralną częścią Planu (**załącznikiem nr 1**) jest „Inwentaryzacja miejsc występowania wyrobów budowlanych zawierających azbest na terenie gminy Marciszów” stanowiąca osobny tom.
- 3) Plan wraz z Inwentaryzacją opracowany został dzięki dotacji celowej przyznanej gminie Marciszów przez Ministerstwo Gospodarki (Plac Trzech Krzyży 3/5 w Warszawie). Wysokość dotacji wyniosła 85% całkowitych kosztów wykonania Planu.
- 4) Przyznana dotacja jest elementem realizacji zadań przyjętych w “Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, stosowanych na terytorium Polski”.

1.2 Metodyka i zakres prac

- 1) Niniejszy Plan obejmuje następujące zagadnienia:
 - a) Uwarunkowania planistyczne związane z usuwaniem azbestu;
 - b) Charakterystykę szkodliwości azbestu;
 - c) Analizę występowania wyrobów zawierających azbest (stanowiącą podsumowanie opracowanej Inwentaryzacji);
 - d) Słabe i mocne strony;
 - e) Planowane działania w tym regulamin dofinansowania unieszkodliwiania azbestu;
 - f) Wymagania formalno-prawne oraz procedury związane z wykorzystywaniem, usuwaniem, transportem i unieszkodliwianiem wyrobów zawierających azbest;
 - g) Harmonogram rzeczowy;
 - h) Możliwe źródła finansowania.
- 2) W ramach opracowania „Planu” wykonano następujące prace:
 - a) Opracowano ankietę skierowaną do mieszkańców;
 - b) Przeanalizowano zebrane przez gminę informacje (ankiety) o miejscach występowania wyrobów budowlanych zawierających azbest oraz dane zgromadzonych dotychczas przez: nadzór budowlany i wojewodę/marszałka;
 - c) Opracowano „Inwentaryzację miejsc występowania wyrobów budowlanych zawierających azbest na terenie gminy”, w szczególności obejmującą wyroby azbestowe w postaci: rur i wyrobów wykorzystywanych jako pokrycia dachowe i izolacyjne;
 - d) Opracowano informację zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia (Dz.U. nr 175/2002, poz. 1439);

-
- e) Opracowano dokument Planu, zawierający między innymi propozycję Regulaminu określającego zasady dofinansowania osobom fizycznym zadań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest, ze środków Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- 3) Podstawą opracowanej w ramach Planu Inwentaryzacji były:
- badania ankietowe mieszkańców gminy przeprowadzone w 2007 roku.
 - badania ankietowe mieszkańców gminy oraz podmiotów prawnych przeprowadzone w 2008 roku.
- Uwaga:** w ramach Inwentaryzacji nie prowadzono samodzielnych wizji terenowej budynków znajdujących się na terenie gminy. W związku z tym opracowaną Inwentaryzację należy traktować jako wstępne rozpoznanie ilości i charakterystyki wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie gminy Marciszów.
- 4) Wszelkie działania organizacyjne związane z przekazaniem oraz zebraniem ankiet od mieszkańców gminy prowadzone były przez Urząd Gminy Marciszów.

2. UWARUNKOWANIA

2.1 Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski

„Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” powstał w wyniku:

- przyjęcia przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Rezolucji z dnia 19 czerwca 1997 r. – w sprawie programu wycofywania azbestu z gospodarki (M.P. Nr 38, poz. 373), w której Rada Ministrów została wezwana m.in. do opracowania programu zmierzającego do wycofywania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski,
- realizacji ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 101, poz. 628, z 1998 r., Nr 156, poz. 1018, z 2000 r. Nr 88, poz. 986, oraz z 2001 r. Nr 100, poz. 1085 i Nr 154, poz. 1793) oraz odpowiednich przepisów wykonawczych do tej ustawy,
- potrzeb oczyszczenia kraju z azbestu oraz wyrobów zawierających azbest.

Założono, że Program ten może stanowić element krajowego planu gospodarki odpadami, w tym odpadami niebezpiecznymi oraz programów ochrony środowiska na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

Zgodnie z informacjami zawartymi w Programie na terenie Polski znajduje się ogółem 15.466 tys. ton wyrobów zawierających azbest, w tym: 14.866 tys. ton płyt azbestowo-cementowych (1.351.500 tys. m²), 600 tys. ton rur i innych wyrobów azbestowo-cementowych. Według stanu na koniec III kwartału 2001 r. w całym kraju sporządzonych zostało około 357 891 ocen, a liczba budynków ogółem wynosi 11,5 mln, w tym szacuje się, że obiekty zawierające azbest stanowią 13% tj. 1,5 mln.

Według danych z 2000 ilość wyrobów zawierających azbest zabudowanych w obiektach budowlanych na terenie województwa Dolnośląskiego wynosiła 576 600 Mg.

Na podstawie szacunkowych danych sporządzonych w oparciu o informacje uzyskane z urzędów marszałkowskich i wojewódzkich oraz Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska na terenie Polski w 2007 roku znajdowało się około 14,5 mln Mg użytkowanych wyrobów azbestowych. Do końca 2006 roku usunięto 962 000 Mg wyrobów zawierających azbest.

2.1.1 Zadania wynikające z Programu

Główne cele programu:

- spowodowanie oczyszczenia terytorium Polski z azbestu oraz usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest,
- wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców Polski spowodowanych azbestem oraz ustalenie koniecznych do tego uwarunkowań,
- spowodowanie sukcesywnej likwidacji oddziaływania azbestu na środowisko i doprowadzenie, w określonym horyzoncie czasowym, do spełnienia wymogów ochrony środowiska,
- stworzenie odpowiednich warunków do wdrożenia przepisów prawnych oraz norm postępowania z wyrobami zawierającymi azbest stosowanych w Unii Europejskiej.

Zadaniem programu było określenie warunków sukcesywnego usuwania wyrobów zawierających azbest. W programie zawarte zostały:

- ilości wyrobów oraz ich rozmieszczenie terytorialne w Polsce,
- obliczenia ilości i wielkości niezbędnych składowisk odpadów wraz z kosztami inwestycji i ich eksploatacji,
- dochody i wydatki budżetu państwa z tytułu prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
- szacunki innych dochodów i wydatków,
- potrzeby kredytowe,
- propozycje nowych uregulowań i nowelizacji przepisów odnoszących się do problematyki azbestu,
- propozycje założeń organizacyjnych i monitoringu programu w układzie centralnym i terytorialnym.

W celu realizacji wszystkich zadań przewidzianych w „Programie...”, przewidziano zaangażowanie administracji publicznej i różnych instytucji działających na trzech poziomach:

- centralnym,
- wojewódzkim,
- lokalnym.

Na poziomie centralnym (rządowym): Program zakładał, powołanie przez ministra właściwego do spraw gospodarki Głównego Koordynatora do spraw „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”, któremu doradzać miała Rada Programowa – jako ciało opiniodawcze, doradcze, powołana w celu rozpatrywania kierunków realizacji zadań „Programu...” i jego poszczególnych etapów.

Na poziomie województwa za realizację „Programu...” odpowiadał wojewoda i zarząd województwa.

Na poziomie lokalnym w realizację zadań „Programu...” zaangażowane były zarówno samorząd powiatowy jak również samorząd gminny.

2.1.2 Podsumowanie dotychczasowej realizacji Programu

Zgodnie z Raportem realizacji w latach 2003-2007 „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, stosowanych na terytorium Polski” dotychczasowe działania dały niewystarczające, lecz korzystne rezultaty przybliżające rozwiązanie problemu azbestu na terytorium Polski.

Dotychczasowe efekty realizacji „Programu...” to:

- wydanie szeregu istotnych regulacji prawnych, a także dostosowanie przepisów krajowych do Dyrektyw UE,
- rozpoczęcie upowszechniania wiedzy dotyczącej szkodliwości azbestu oraz procedur bezpiecznego postępowania przy eksploatacji oraz usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
- popularyzowanie działań informacyjnych w zakresie bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest (konferencje prasowe, konkurs),
- zbudowanie sieci składowisk dla odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, zabezpieczających bieżące potrzeby kraju z wyprzedzeniem do 2 – 3 lat,
- powstanie dużej ilości małych przedsiębiorstw remontowo – budowlanych do prac w kontakcie z azbestem, dających kilka tysięcy miejsc pracy,

- przeszkolenie pracowników administracji rządowej i samorządowej mających wpływ na prace z azbestem,
- przeszkolenie kilku tysięcy pracowników w zakresie bezpiecznych metod pracy w kontakcie z azbestem,
- nawiązanie kontaktów międzynarodowych, szczególnie w ramach UE, ułatwiających współpracę w obszarze bezpiecznego usuwania azbestu,
- przygotowanie monitoringu realizacji „Programu...” w formie dwóch współzależnych systemów informatycznych,
- przygotowanie budowy sieci powiązań informatycznych ze wszystkimi podmiotami prawnymi realizującymi zadania dotyczące „Programu...” (gminy, powiaty, urzędy wojewódzkie, urzędy marszałkowskie, urzędy centralne itd.) a także tworzenie lokalnych programów usuwania azbestu,
- utworzenie Ośrodka Referencyjnego Badań i Oceny Ryzyka Zawodowego Związanych z Azbestem,
- prowadzenie badań zdrowotnych pracowników i ludności w rejonach zagrożonych,
- wspieranie inicjatyw samorządu terytorialnego w zakresie prac związanych z eliminacją azbestu, w szczególności oczyszczania miejsc publicznych z wyrobów azbestowych i opracowywania programów usuwania azbestu,
- uruchomienie preferencyjnych kredytów przez Bank Ochrony Środowiska na działania związane z usuwaniem azbestu.

Najistotniejsze braki w realizacji zadań „Programu ...” to:

- niedostateczna ilość gminnych, powiatowych i wojewódzkich programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, niski stopień zaawansowania prac na rzecz usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest,
- niedostateczna ilość planów sytuacyjnych rozmieszczenia na terenie województw wyrobów zawierających azbest oraz pełnych wykazów obiektów zawierających azbest i rejonów występującego narażenia na działanie azbestu,
- niedostateczny stopień weryfikacji szacunkowych danych dotyczących ilości miejsc występowania azbestu i wyrobów zawierających azbest,
- niedostateczna ilość inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz ocen stanu technicznego obiektów, w których był lub jest wykorzystywany azbest albo wyroby zawierające azbest. Osoby fizyczne i prawne w okresie od 30 września 2004 r. do 31 grudnia 2005 r. sporządziły tylko około 110 tys. ocen budynków, co stanowiło około 7,3% liczby obiektów budowlanych, zawierających wyroby z azbestem. Jest to przyczyną braku na poziomie województw, powiatów oraz gmin, informacji o rzeczywistej ilości azbestu, miejscach występowania i stanie technicznym użytkowanych wyrobów zawierających azbest,
- niewystarczające informacje o ilości usuniętych wyrobów zawierających azbest,
- niedostateczne stosowanie i przestrzeganie przepisów zawartych w aktach prawnych,
- niedostateczny przepływ informacji i sprawozdawczości,
- niewystarczająca współpraca administracji rządowej i samorządowej, co nie sprzyjało efektywnej realizacji zadań wynikających z „Programu ...”,
- brak systemowego wsparcia finansowego dla podmiotów obowiązanych do podejmowania działań na rzecz likwidacji azbestu, w szczególności dla osób fizycznych, co stanowi istotne zagrożenie dla terminowej realizacji „Programu ...” i usunięcia azbestu do 2032 r.

Raport z realizacji „Programu...” pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

1. Należy przeprowadzić pełną inwentaryzację oraz ustalić rozmieszczenie terytorialne azbestu i wyrobów zawierających azbest, a także zaplanować działania w celu usunięcia

bądź tymczasowego zabezpieczenia tych wyrobów oraz bieżącego monitorowania stanu technicznego obiektów budowlanych zawierających azbest.

2. Należy podjąć stosowne prace legislacyjne, gdyż aktualnie obowiązujące regulacje prawne dotyczące postępowania z azbestem uniemożliwiają wyegzekwowanie obowiązków nałożonych na podmioty fizyczne i prawne. Opracowane w trakcie realizacji „Programu...” narzędzia informatyczne w postaci wojewódzkiej bazy danych o wyrobach i odpadach zawierających azbest (WBDA) oraz systemu elektronicznego monitorowania realizacji „Programu...”, niezbędne do określania zadań w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terytorium Polski w układzie gmin i województw oraz unieszkodliwiania przez składowanie powstających odpadów azbestowych, wymagają wprowadzenia odpowiednich regulacji prawnych umożliwiających ich zasilenie informacją z poziomu gmin, aby mogły funkcjonować efektywnie.
3. Należy zintensyfikować prace na rzecz oczyszczenia terytorium Polski z azbestu. Zwiększyć należy tempo usuwania wyrobów zawierających azbest kwalifikujący się do usunięcia oraz zaangażowanie administracji samorządowej, szczególnie gmin.
4. Należy zaktualizować zadania przyjęte w „Programie..”.
5. Należy usprawnić system zarządzania „Programem...”.

Przygotowywany obecnie „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2008 – 2032” powinien uwzględniać przedstawione wnioski, zawierać szereg sugerowanych przez Najwyższą Izbę Kontroli rozwiązań, w tym zmianę usytuowania centrum koordynującego realizację programu.

Podstawowym warunkiem terminowej realizacji zadań przewidzianych programem jest zapewnienie odpowiednich środków finansowych na prowadzenie prac związanych z bezpiecznym usuwaniem wyrobów azbestowych oraz stworzenie regulacji prawnych skutecznie wymuszających na właścicielach obiektów zanieczyszczonych azbestem i władzach lokalnych efektywne współdziałanie.

2.1.3 Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2008 – 2032 – Projekt

„Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2008 – 2032” (POKA) jest programem wieloletnim i określa główne cele oraz zadania służące ich realizacji. Jest dostosowaną do obecnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych kontynuacją „Programu Usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” z 2002 roku.

POKA określa zadania niezbędne w realizacji podstawowego celu, jakim jest oczyszczenie kraju z azbestu w okresie 25 lat i w ten sposób zminimalizowanie zagrożeń zdrowotnych wynikających z obecności azbestu w materiałach i wyrobach zlokalizowanych na terenie kraju.

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2008 – 2032 utrzymuje cele i aktualizuje zadania „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbestu stosowanych na terytorium Polski”.

Główne cele POKA to:

- usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju,
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Zadania służące realizacji celów „POKA”

Konstrukcja zadaniowa „POKA” zakłada, że główne cele będą realizowane poprzez wzajemnie uzupełniające się zadania na trzech poziomach (centralnym, wojewódzkim i

lokalnym: powiatowym i gminnym) finansowane ze środków prywatnych i publicznych, w tym ze środków budżetowych pozostających w dyspozycji Ministra Gospodarki.

Program przewiduje zgrupowanie zadań w 7 blokach tematycznych:

- 1) Zadania inwestycyjne w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest, oczyszczania miejsc publicznych, budowy składowiska odpadów azbestowych oraz budowy instalacji i urządzeń do unicestwiania włókien azbestu w odpadach azbestowych,
- 2) Zadania organizacyjne, w tym opracowywania planów i programów oczyszczania terenu z azbestu na wszystkich szczeblach, prowadzenie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, prowadzenie bazy danych o wyrobach i odpadach zawierających azbest,
- 3) Szkolenia pracowników administracji rządowej i samorządowej w zakresie szeroko rozumianej problematyki azbestowej oraz w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków finansowych na oczyszczanie kraju z azbestu,
- 4) działalność edukacyjna i informacyjno-popularyzacyjna oraz promocja technologii unicestwiania włókien azbestu w odpadach azbestowych,
- 5) Współpraca zagraniczna z instytucjami i organizacjami międzynarodowymi, m.in. wymiana doświadczeń, inicjowanie projektów badawczych i pozyskiwanie nowych technologii oraz szkolenia, seminaria, konferencje, kongresy, sympozja – udział i organizacja,
- 6) Koordynacja i monitoring realizacji „POKA” oraz ocena technologii unicestwiania włókien azbestu w odpadach azbestowych,
- 7) Działania związane z ochroną zdrowia, w tym działalności Ośrodka Referencyjnego Badań i Oceny Ryzyka Zdrowotnego Związanych z Azbestem.

Zadania przewidziane w POKA będą realizowane na trzech poziomach:

- centralnym – Rada Ministrów, minister właściwy ds. gospodarki i w strukturze Ministerstwa Gospodarki Główny Koordynator POKA,
- wojewódzkim – samorząd województwa,
- lokalnym – samorząd powiatowy i samorząd gminny.

Organem odpowiedzialnym za monitoring i koordynację POKA jest minister właściwy ds. gospodarki, który powołuje:

- Głównego Koordynatora – jako osobę odpowiedzialną za współdziałanie poszczególnych jednostek i instytucji oraz podejmowanie inicjatyw dotyczących uaktualniania „POKA”
- Jednostkę Koordynacyjną – wspierającą organizacyjnie i merytorycznie działania Głównego Koordynatora „POKA”,
- Radę programową, która – działając jako organ opiniotwórczo-doradczy ministra – skupia przedstawicieli wszystkich istotnych dla realizacji POKA organów, urzędów, instytucji i organizacji.

Zadania ministra właściwego ds. gospodarki.

Minister właściwy ds. gospodarki w celu prawidłowej realizacji zadań określonych w POKA współpracuje z ministrami właściwymi do spraw: środowiska, zdrowia, administracji publicznej, finansów publicznych, rolnictwa, rozwoju regionalnego, którzy są odpowiedzialni za realizację zadań POKA na szczeblu centralnym, natomiast marszałkowie województw są odpowiedzialni za realizację zadań programowych na szczeblu wojewódzkim.

W imieniu ministra właściwego ds. gospodarki koordynację, monitoring i zarządzanie POKA prowadzi powołany przez niego Główny Koordynator, wspierany w realizacji zadań przez Jednostkę Koordynacyjną – Główny Instytut Górnictwa w Katowicach, którego szczegółowy zakres zadań wyznacza minister właściwy do spraw gospodarki.

Zadaniem Jednostki Koordynacyjnej jest przede wszystkim zapewnienie efektywnej realizacji wszystkich zadań POKA finansowanych bezpośrednio ze środków budżetowych pozostających w dyspozycji Ministra Gospodarki, obejmującą m.in.:

- 1) gromadzenie informacji o ilościach i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest na poziomie kraju na podstawie informacji uzyskanych od marszałków województw,
- 2) monitorowanie realizacji wszystkich zadań POKA,
- 3) planowanie corocznych środków budżetowych związanych z realizacją POKA,
- 4) składanie rocznych raportów ministrowi właściwemu ds. gospodarki i przygotowanie rocznych informacji o stopniu wykonania celów i zadań ujętych w POKA, wraz ze szczegółowym udokumentowaniem wykorzystania środków finansowych, które zostały przeznaczone na ich wykonanie,
- 5) prowadzenie działalności edukacyjnej, w tym szkoleń pracowników administracji rządowej i samorządowej, pracowników ochrony zdrowia w zakresie problematyki oczyszczania kraju z azbestu,
- 6) prowadzenie działalności informacyjno-popularyzacyjnej w zakresie bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, sposobów ich usuwania oraz szkodliwości azbestu,
- 7) podejmowanie inicjatyw związanych z realizacją POKA oraz organizacją zarządzania POKA, w tym zgłaszanie ministrowi właściwemu do spraw gospodarki propozycji dokumentów i rozwiązań legislacyjnych,
- 8) współpracę z instytucjami i organizacjami międzynarodowymi, m.in. organizację i uczestnictwo w krajowych i zagranicznych konferencjach, sympozjach, kongresach, szkoleniach, pozyskiwanie nowych technologii uniecznawiania włókien azbestu w odpadach azbestowych, inicjowanie projektów badawczych,
- 9) współpracę z jednostkami samorządu terytorialnego i organizacjami pozarządowymi, których działalność związana jest z realizacją zadań wynikających z POKA,
- 10) ocenę oraz promocję technologii uniecznawiania włókien azbestu w odpadach azbestowych,
- 11) współpracę na szczeblu centralnym z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

Rada programowa

Przy ministrze właściwym do spraw gospodarki funkcjonuje, powołana przez niego, Rada Programowa POKA – jako organ opiniotwórczo-doradczy ministra. Do zadań Rady Programowej POKA należy w szczególności:

- 1) dokonywanie oceny realizacji prac POKA oraz wyznaczenie nowych kierunków prac,
- 2) zgłaszanie ministrowi właściwemu do spraw gospodarki konieczności zmian w przepisach z zakresu ochrony środowiska przed azbestem oraz propozycji inicjatyw legislacyjnych w zakresie aktów prawnych związanych z POKA,
- 3) wyrażanie opinii dotyczących planowanych w ustawie budżetowej środków finansowych na koordynację i monitoring POKA oraz wsparcie realizacji zadań wynikających z POKA,
- 4) opiniowanie projektów aktów prawnych w zakresie zadań wynikających z POKA,
- 5) członkowie powołani przez ministra właściwego ds. gospodarki, reprezentujący organizacje pozarządowe, których działalność statutowa związana jest z gospodarką odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest,
- 6) członkowie powołani przez ministra właściwego ds. gospodarki jako eksperci posiadający dorobek naukowy w zakresie ochrony przed azbestem i reprezentujący środowisko naukowe,

Rada Programowa działa w oparciu o uchwalany przez siebie i zatwierdzany przez ministra właściwego ds. gospodarki Regulamin Rady.

Kompetencje oraz współpraca poszczególnych organów administracji publicznej

Do obowiązków organów administracji państwowej na poziomie na poziomie centralnym należy:

- 1) współpraca z Głównym Koordynatorem POKA i Jednostką Koordynacyjną w zakresie potrzeb wynikających z bieżącej realizacji POKA,
- 2) współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska), nadzorującymi przestrzegania prawa przy prowadzeniu prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest i azbestu,
- 3) stała współpraca z organami administracji rządowej, samorządu terytorialnego oraz innymi, do kompetencji których należy realizacji zadań w zakresie zbieżnym z POKA,
- 4) współpraca z mediami w tematyce azbestu,
- 5) inspiracja z mediami w tematyce azbestu,
- 6) współdziałanie z organizacjami pozarządowymi,
- 7) współpraca z instytucjami udostępniającymi środki finansowe na realizację POKA (Bank Ochrony Środowiska, wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, itp.),
- 8) wspomaganie merytoryczne ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawach związanych z azbestem, ministra właściwego do spraw środowiska w zakresie spraw związanych ze zrównoważonym rozwojem, ministra właściwego do spraw zdrowia w zakresie problematyki zdrowotnej,
- 9) współpraca z Ministerstwem Środowiska oraz innymi instytucjami w zakresie spraw dotyczących krajowych strategii i programów związanych z ochroną środowiska oraz gospodarką odpadami,
- 10) sporządzanie i przekazywanie stosownych informacji ze stanu realizacji POKA – dla potrzeb ministra właściwego do spraw gospodarki i Rady Ministrów,
- 11) współpraca z Radą Programową

Na poziomie województwa a realizację POKA odpowiada marszałek województwa.

Do zadań marszałka województwa należy:

- 1) współpraca z Głównym Koordynatorem POKA oraz Jednostką Koordynacyjną w zakresie potrzeb wynikających z bieżącej realizacji POKA,
- 2) gromadzenie przez urząd marszałkowski informacji o ilościach, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie ich do Jednostki Koordynacyjnej,
- 3) współpraca na szczeblu wojewódzkim z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska),
- 4) współpraca z uczelniami i instytucjami naukowymi, organizacjami pozarządowymi, ekspertami poszczególnych dziedzin, niezbędnych przy realizacji POKA,
- 5) współpraca z lokalnymi mediami w zakresie spraw objętych POKA,
- 6) przekazywanie wytycznych oraz informacji związanych z realizacją POKA,
- 7) przygotowywanie i aktualizacja wojewódzkich programów usuwania wyrobów zawierających azbest,
- 8) współpraca z samorządami powiatowymi i gminnymi,
- 9) przedkładanie Głównemu Koordynatorowi POKA informacji o realizacji POKA na terenie województwa,
- 10) uwzględnianie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w wojewódzkich planach gospodarki odpadami i programach ochrony środowiska,

- 11) opracowanie planu sytuacyjnego rozmieszczenia na terenie województwa wyrobów zawierających azbest na podstawie informacji przekazywanych przez samorządy lokalne i przedsiębiorców.

Na poziomie lokalnym w realizację zadań POKA zaangażowane są samorząd powiatowy i samorząd gminny.

Do zadań samorządu należą:

- 1) sporządzanie rocznych informacji w zakresie realizacji zadań POKA oraz ich przekazywanie marszałkowi województwa,
- 2) przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami,
- 3) inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
- 4) współpraca z marszałkiem województwa w zakresie zadań wynikających z POKA, w szczególności gromadzenie przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa,
- 5) współpraca z mediami, szczególnie dla pobudzenia odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest oraz wyroby zawierające azbest,
- 6) współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi POKA,
- 7) współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

2.1.4 „Baza azbestowa”

Jednym z zadań "Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski" [28] jest organizacja ogólnopolskiej bazy danych o wyrobach i odpadach zawierających azbest. W ramach środków finansowych zarezerwowanych w ustawie budżetowej na dany rok Ministerstwo Gospodarki realizuje zadania wynikające z Programu. W latach 2004 –2006 na zlecenie Ministerstwa Gospodarki firma EKOFOL II S.A. w Bytomiu prowadziła prace związane z opracowaniem i wdrożeniem **bazy danych wyrobów i odpadów zawierających azbest** (WBDA) dostępnej na stronie internetowej. Przedmiotem zadania jest wdrożenie wojewódzkiej bazy danych o wyrobach i odpadach zawierających azbest we wszystkich gminach i urzędach wojewódzkich. Wdrożenie tego systemu, wraz z przeszkoleniem ok. 2500 osób z administracji samorządowej gmin, pozwoli w przyszłości m.in. na precyzyjne określenie realizacji zadań w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terytorium Polski w układzie gmin i województw oraz unieszkodliwiania przez składowanie powstających odpadów azbestowych.

Baza WBDA umieszczona została w Internecie na stronie www.bazaazbestowa.pl

W skład wojewódzkiej bazy wyrobów i odpadów zawierających azbest wchodzi :

- zbiór danych „Wyrób”, wykorzystywany do gromadzenia i agregacji danych o wyrobach zawierających azbest, dostępny wyłącznie dla przedstawicieli urzędów gminnych, wojewódzkich i centralnych – posiadaczy loginu (kodu cyfrowego) i hasło nadane przez administratora bazy WBDA. Zbiór zawiera informacje służące monitoringowi realizacji „Programu...”, który pozwala na ocenę zaawansowania prac w zakresie oczyszczania kraju z wyrobów zawierających azbest,
- zbiory danych ogólnodostępne: „Firma”, „Składowiska”, „Akty prawne” oraz Aktualności” - zawierające informacje przydatne właścicielom (użytkownikom) wyrobów zawierających

azbest i podmiotom gospodarczym zajmującym się usuwaniem lub zabezpieczaniem tych wyrobów. Zbiór danych ogólnodostępnych obejmuje informacje o:

- 1) uprawnionych do wykonywania prac w kontakcie z azbestem;
- 2) posiadających zezwolenie na transport odpadów zawierających azbest;
- 3) jednostkach wykonujących usługi w zakresie identyfikacji azbestu i oznaczania zawartości azbestu w wyrobach i w środowisku;
- 4) lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest;
- 5) obowiązujących aktach prawnych;
- 6) sposobie przedkładania informacji o posiadanych wyrobach zawierających azbest przez ich właścicieli.

Baza wyrobów i odpadów zawierających azbest jest narzędziem do gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest. Dane dotyczące inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest będących w posiadaniu osób fizycznych gromadzone są w gminach, natomiast osoby prawne przekazują analogiczne dane bezpośrednio wojewodzie. Zbiór zagregowanych informacji z gmin oraz zbiór zagregowanych informacji przedkładanych wojewodzie stanowi zawartość wojewódzkiej bazy danych.

2.2 Uwarunkowania Planów gospodarki odpadami

2.2.1 Projekt wojewódzkiego planu gospodarki odpadami

Według informacji zawartych w *Projekcie Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami Województwa Dolnośląskiego* zwanym w dalszej części opracowania „WPGO” w trakcie analizy stanu aktualnego stwierdzono, że największe problemy związane z gospodarowaniem azbestem i jego odpadami wiążą się z:

- brakiem pełnej i rzetelnej inwentaryzacji dotyczącej ilości, lokalizacji i stanu wyrobów zawierających azbest na terenie gmin Województwa Dolnośląskiego;
- niską świadomość części mieszkańców województwa dotyczącą bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów azbestowych;
- brakiem mechanizmów dofinansowania usuwania azbestu dla indywidualnych gospodarstw domowych;
- niewystarczającą ilością i mocą przerobową składowisk przyjmujących odpady azbestu.

W Programie usuwania azbestu..., ilość azbestu na terenie Województwa Dolnośląskiego oceniono na podstawie szacunków wg stanu na dzień 31.12.2002 r. na poziomie 576 600 Mg.

Pierwszą próbę konfrontacji szacunków z danymi pochodzącymi z inwentaryzacji materiałów zawierających azbest podjęto w 2005 r. Polegała ona na skierowaniu w roku 2004 przez Ministerstwo Gospodarki ankiet do wszystkich powiatów. Uzyskane dla Województwa Dolnośląskiego wyniki kształtowały się na poziomie 51 099 Mg, przy czym dane te nie uwzględniały wszystkich jednostek administracyjnych z racji nieudzielenia przez nie odpowiedzi.

Uwzględniając natomiast informacje uzyskane z Urzędu Marszałkowskiego dotyczące zinwentaryzowanych ilości wyrobów zawierających azbest wg stanu na dzień 22.06.2008 r. jak również biorąc pod uwagę informacje przekazane w tym zakresie przez poszczególne jednostki administracyjne, na terenie Województwa Dolnośląskiego występuje obecnie 97 844,184 Mg produktów zawierających azbest. Należy jednak podkreślić, że ilość ta jest zdecydowanie wielkością niedoszacowaną, gdyż na terenie województwa cały czas trwa

proces inwentaryzacji wyrobów azbestowych, w związku z powyższym nie można z całą pewnością powiedzieć, że wartość ta nie jest wartością ostateczną.

Przyjęte cele w gospodarce odpadami azbestowymi w projekcie WPGO

Głównym celem przyjętym w projekcie WPGO jest zgodny z założeniami przedstawionymi w „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”, czyli usunięcie i unieszkodliwienie do roku 2032 wszystkich wyrobów zawierających azbest z terenu Województwa Dolnośląskiego.

System gospodarowania odpadami i kierunki działań

W wyniku analizy stanu aktualnego gospodarki odpadami niebezpiecznymi, prognoz powstawania oraz potrzeb inwestycyjnych i pozainwestycyjnych następujące kierunki działań:

1. Wdrażanie proekologicznych i efektywnych ekonomicznie metod zagospodarowania odpadów niebezpiecznych w oparciu o najlepsze dostępne techniki (BAT).
2. Minimalizacja wytwarzanych odpadów niebezpiecznych poddawanych procesom unieszkodliwiania poprzez składowanie.
3. Organizacja i rozwój systemów zbierania odpadów niebezpiecznych ze źródeł rozproszonych (małe i średnie przedsiębiorstwa) w sposób selektywny z uwzględnieniem m.in. grypy odpadów zawierających azbest:

Dla odpadów azbestowych realizacja przyjętych kierunków ma się odbywać poprzez:

- organizacje odzysku lub przedsiębiorców – wytwórców odpadów niebezpiecznych,
- specjalistyczne firmy posiadające stosowne zezwolenia administracyjne.

Sposobem unieszkodliwiania odpadów azbestowych ma być ich składowanie na składowiskach odpadów azbestowych.

Realizacja celu strategicznego w zakresie gospodarowania odpadami zawierającymi azbest wymaga podjęcia niżej wymienionych działań:

- przeprowadzenie pełnej i rzetelnej inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest na szczeblu gminnym;
- opracowanie wojewódzkiego programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest;
- zapewnienie wystarczającej pojemności składowisk odpadów azbestowych poprzez ich rozbudowę lub budowę nowych obiektów;
- organizacja kampanii edukacyjno – informacyjnej w zakresie prawidłowego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest;
- monitoring usuwania oraz prawidłowego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest;
- wytworzeniu mechanizmów dofinansowania usuwania azbestu dla indywidualnych gospodarstw domowych.

2.2.2 Powiatowy plan gospodarki odpadami

Na podstawie analizy „Planu gospodarki odpadami na terenie powiatu Kamienna Góra” opracowanego na podstawie umowy z maja 2001 roku, można stwierdzić, że brak jest w nim szczegółowych zapisów odnoszących się do usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu.

2.2.3 Gminny plan gospodarki odpadami

Aktualnie dla gminy opracowywana jest aktualizacja Planu gospodarki odpadami na lata 2008-2011. W dokumencie przewidziano opracowanie niniejszego Planu usuwania wyrobów zawierających azbest, zakładając, że szczegółowe ustalenia w zakresie azbestu zostaną przedstawione w niniejszym Planie azbestowym. Poniżej zestawiono wstępne ustalenia związane z usuwaniem azbestu i wyrobów zawierających azbest dla gminy Marciszów jakie zostały przedstawione w gminnym Planie gospodarki odpadami:

- 1) Gmina dążyć będzie do wdrożenia systemu dofinansowania unieszkodliwiania azbestu w ramach Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
- 2) Usuwanie azbestu z odbywać się będzie w oparciu o indywidualne umowy właścicieli nieruchomości z firmami specjalistycznymi. Mieszkańcy gminy mają możliwość zawarcia umowy z 43 tego typu firmami, działającymi na terenie gminy. W UG dostępna jest lista teleadresowa firm wykonujących prace związane z usuwaniem i utylizacją azbestu;
- 3) Należy aktualizować informacje zebrane przez urząd o ilości i stanie wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie poszczególnych gmin. W tym celu, właściciele nieruchomości dotychczas nie objęci inwentaryzacją, powinni wypełniać stosowną ANKIETĘ (wzór ankiety stanowi załącznik do niniejszego Planu).
- 4) W miarę możliwości zaleca się wypełnienie ankiety także przez właścicieli nieruchomości wcześniej objętych inwentaryzacją.
- 5) Zaznaczyć należy, że finansowanie usunięcia wyrobów zawierających azbest z terenów prywatnych nie jest obowiązkiem gminy, lecz właścicieli lub zarządców. Podjęcie takiej inicjatywy wynika z dobrej woli władz i chęci pomocy mieszkańcom gminy w rozwiązaniu tak poważnego problemu i uchronienia ich przed szkodliwym wpływem azbestu.
- 6) W celu systematycznego uzupełniania informacji o miejscach występowania i ilości wyrobów zawierających azbest należy utworzyć gminną bazę danych (np. w arkuszu Excel) lub prowadzić dotychczasową bazę. Powinna ona dawać możliwość stałego uzupełniania i aktualizowania wpisów oraz opracowywania zbiorczych zestawień.
- 7) Zgodnie z art. 162 i 163 Prawa ochrony środowiska wykorzystujący azbest powinien okresowo przedkładać wojewodzie informacje o rodzaju, ilości i miejscach jego występowania, a osoby fizyczne nie będące przedsiębiorstwami przedkładają wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi informacje w formie uproszczonej. Zadaniem wójta, burmistrza lub prezydenta jest natomiast okresowe przedłożenie wojewodzie informacji zebranych wcześniej w formie uproszczonej.

2.3 Przepisy dotyczące azbestu

Zagadnienia związane z inwentaryzacją miejsc występowania azbestu znajdują się równolegle w dwóch ustawach i w wynikających z nich szeregu rozporządzeniach:

- 1) ustawa **o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest** z dnia 19 czerwca 1997 r. (Dz.U. nr 3/2004, poz. 20, tekst jednolity);
- 2) ustawa **Prawo ochrony środowiska** z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz.U. 62/2001 poz. 627, z późn. zm.);

I. W ustawie **o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest** określono sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, a w szczególności (**art. 4.1.**):

- 1) obowiązki wykonawcy prac polegających na bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest;

- 2) sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania oraz usuwania wyrobów zawierających azbest, z uwzględnieniem zabezpieczeń przed przenikaniem azbestu do środowiska;
- 3) warunki przygotowania do transportu i transportu wyrobów i odpadów zawierających azbest do miejsca ich składowania z uwzględnieniem zabezpieczeń przed przenikaniem azbestu do środowiska;
- 4) wymagania, jakim powinno odpowiadać oznakowanie wyrobów i odpadów zawierających azbest.

Dokładne zasady podane zostały w rozporządzeniu z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie **sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest** (Dz.U nr 71/2004, poz. 649). Zgodnie z rozporządzeniem:

- a) właściciel, użytkownik lub zarządca nieruchomości, a także obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, przeprowadza kontrolę stanu tych wyrobów (§ 4.1.);
- b) z przeprowadzonej kontroli okresowej sporządza się ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest (wzór oceny określa załącznik do rozp.) (§ 4.2.);
- c) ocenę podmiot przekazuje właściwemu organowi nadzoru budowlanego, w terminie 30 dni od daty sporządzenia oceny (§ 4.3.);
- d) wykonawca prac (polegających na zabezpieczeniu lub usunięciu wyrobów zawierających azbest) obowiązany jest do zgłoszenia tego faktu właściwemu organowi nadzoru budowlanego oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy (§ 6.2.);

II. W ustawie Prawo ochrony środowiska azbest zaliczony został do substancji stwarzających szczególnie zagrożenie dla środowiska. Zgodnie z art. 162 i 163:

- 1) Wykorzystujący substancje [...] powinien okresowo przedkładać marszałkowi informacje o rodzaju, ilości i miejscach ich występowania. Osoby fizyczne niebędące przedsiębiorstwami przedkładają informacje w formie uproszczonej. Informacje w formie uproszczonej przedkłada się wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi; Szczegółowo zasady te określa rozporządzenie z dnia 23 października 2003 r w sprawie **wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest** (Dz.U. nr 192/2003, poz. 1876):
 - a) właściciel, zarządca lub użytkownik miejsc [...] poddaje je przeglądowi w celu stwierdzenia obecności azbestu i oznakowania, w terminie do 6 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia (§ 6.1.);
 - b) właściciel, zarządca lub użytkownik miejsc [...] dokonyuje inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest, poprzez sporządzenie spisu z natury, w terminie do 6 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia (§ 7.1.);
 - c) wynik inwentaryzacji ujmuje się w informacji, według załączonego wzoru (wzór nie określa uproszczonej formy informacji przeznaczonej dla osób fizycznych);
 - d) informacja podlega corocznej aktualizacji w terminie do 31 stycznia każdego roku (§ 7.6.).
- 2) Wójt, burmistrz lub prezydent okresowo przedkłada marszałkowi informacje (zebrane wcześniej w formie uproszczonej). Szczegółowo zasady określa rozporządzenie z dnia 9 października 2002 r w sprawie **sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególnie zagrożenie dla środowiska** (Dz.U. nr 175/2002, poz. 1439):
 - a) formularz informacji zawarty jest w załączniku do rozporządzenia;
 - b) informację wójt, burmistrz lub prezydent przedkłada marszałkowi do 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy, począwszy od danych za rok 2003 (§ 2).
- 3) Wojewoda prowadzi rejestr rodzaju, ilości oraz miejsc występowania substancji stwarzających szczególnie zagrożenie dla środowiska;

2.4 Charakterystyka wyrobów zawierających azbest i oddziaływanie azbestu na zdrowie człowieka

2.4.1 Rodzaje azbestu i zastosowanie

Azbest zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska, obok PCB zaliczany jest do substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska. Azbest jest nazwą ogólną, handlową włóknistych minerałów. Są to materiały nieorganiczne wykazujące unikalne właściwości chemiczne i fizyczne, które były przyczyną różnorodnego ich wykorzystania już w czasach starożytnych. Azbesty są minerałami naturalnie występującymi w przyrodzie. Ich występowanie jest dość powszechne, ale tylko w niewielu miejscach kuli ziemskiej azbest był oraz jest aktualnie eksploatowany na skalę przemysłową [1].

Rozróżnia się pod względem mineralogicznym dwie grupy azbestów: grupę serpentynów i grupę azbestów amfibolowych. Do grupy serpentynów należy azbest chryzotylowy. Stosowany jest w największych ilościach, stanowiąc 85 – 90% ogólnego zużycia azbestu. Pośród azbestów amfibolowych praktyczne znaczenie mają dwie odmiany: azbest amozytowy i krokidolitowy. Z uwagi na wyjątkowo dużą odporność na chemikalia do produkcji filtrów w niewielkich ilościach stosowany był także antofilit.

Pod względem chemicznym azbesty są uwodnionymi krzemianami metali, zawierającymi w swoim składzie magnez, sód, wapń lub żelazo. Poszczególne odmiany różnią się składem chemicznym, budową fizyczną i właściwościami decydującymi o ich zastosowaniu przemysłowym. Azbest chryzotylowy jest włóknistą odmianą serpentynu, tj. uwodnionego krzemianu magnezu. Chryzotyl ma barwę żółtawą, po rozwłóknieniu prawie białą. Jest miękki, jedwabisty, o długości włókien do 60 mm. Włókna azbestu chryzotylowego są najcieńsze ze wszystkich znanych włókien pochodzenia naturalnego. Amozyt, azbest o zabarwieniu brązowym, jest krzemianem żelazowo – magnezowym o dobrej odporności na kwasy, alkalia i wodę morską. Krokidolit zwany azbestem niebieskim jest krzemianem sodowo – żelazowym. Kolor niebieski pochodzi od tlenku żelazowego. Posiada dużą sprężystość, wytrzymałość na rozrywanie, odporność na działanie kwasów, alkali, wody morskiej. Najczęściej stosowany w przemyśle pośród amfiboli, ze względu na kształt włókien i skład chemiczny jest także azbestem najbardziej agresywnym biologicznie. Antofilit jest krzemianem magnezowym zawierającym żelazo. Charakteryzuje się małą wytrzymałością mechaniczną, bardzo dużą odpornością na temperaturę oraz na chemikalia [1].

Azbest posiada unikalne właściwości chemiczne i fizyczne. Odporność azbestu na działanie wysokich temperatur (temperatura topnienia ok. 1500°C) jest jedną z najważniejszych zalet, dzięki którym znalazł on szerokie zastosowanie, jako surowiec niepalny w różnego rodzaju wyrobach. Właściwości termoizolacyjne i dźwiękochłonne, wytrzymałość na rozciąganie, elastyczność, a także odporność niektórych odmian azbestu na działanie kwasów, alkaliów i wody morskiej czynią zeń surowiec o szerokim zastosowaniu w ponad tysiącu opisanych technologii (niektóre doniesienia mówią o znacznie większej liczbie do 3000).

Na świecie wydobywanie azbestu rozpoczęto na skalę przemysłową w końcu XIX wieku. Największa ilość azbestu, ponad 80%, głównie chryzotylu, zużywane było do produkcji wyrobów budowlanych. W latach 60-tych XIX wieku zapoczątkowana została przez Warda Johnsa nowa gałąź przemysłu materiałów budowlanych w postaci pokryć dachowych z dodatkiem niepalnego azbestu. Zaś na początku XX wieku inżynier austriacki Ludwik Hatschek opracował technologię produkcji lekkiej, wytrzymałej, trwałej i niepalnej płyty azbestowo - cementowej (eternitu), stanowiącej znakomity materiał budowlany na dachówki i okładziny ścienne, a także panele do dekoracji ścian i sufitów.

Do najważniejszych wyrobów zawierających azbest należą:

- wyroby azbestowo – cementowe: płyty dekarские, rury ciśnieniowe, płyty okładzinowe i elewacyjne, produkowane z azbestów chryzotylowego i amfibolowych, zawierają od 10 do 18% azbestu. Wyroby te są ogniotrwałe, odporne na korozję i gnicie, wytrzymałe na działanie mechaniczne, lekkie, trwałe;
- wyroby izolacyjne: włóknina, wata, przędza, sznury, tkaniny termoizolacyjne, taśmy, stosowane do izolacji urządzeń pracujących w wysokich temperaturach (np. silnikach okrętowych), a także w kotłach parowych, wymiennikach ciepła oraz ubrań i tkanin ognioodpornych. Materiały izolacyjne zawierają, w zależności od przeznaczenia od 75 do 100% azbestu, głównie chryzotyłu;
- wyroby uszczelniające: tektury, płyty azbestowo – kauczukowe, szczeliwa plecione. Płyty azbestowo – kauczukowe stanowią najbardziej powszechne wyroby uszczelniające, które charakteryzują się odpornością na podwyższoną temperaturę, wytrzymałością na ściskanie, nieznacznym odkształceniem trwałym, dobrą elastycznością. Szczeliwa plecione stosowane do uszczelniania części pracujących w wysokich temperaturach oraz w środowisku wody, pary wodnej, gazów obojętnych i aktywnych, kwasów organicznych i nieorganicznych, smarów, olejów, rozpuszczalników, gazów spalinowych, ługów, roztworów soli;
- wyroby cierne: okładziny cierne i taśmy hamulcowe wykorzystywane do różnego typu hamulców. Stosowany do ich produkcji azbest chryzotylowy chroni elementy robocze przed zbytnim przegrzaniem;
- wyroby hydroizolacyjne: lepiki asfaltowe, kity uszczelniające, asfalty drogowe uszlachetnione, zaprawy gruntujące, papa dachowa, płytki podłogowe, zawierają od 20 do 40% azbestu;
- azbest stosowany był także w produkcji m.in. filtrów w browarnictwie, masek p/gazowych, do produkcji których stosowano krokidolit.

Niektóre spośród wymienionych wyrobów azbestowych stanowią źródło znacznej emisji włókien azbestu do środowiska. Wielkość emisji zależna jest od technologii związania włókien w danym wyrobie, sposobu użytkowania wyrobów oraz procesów ich degradacji mogących powodować uwalnianie się elementarnych włókien. W zależności od zawartości azbestu stosowanego spoiwa oraz gęstości objętościowej wyróżniono dwie klasy: wyroby „miękkie” i „twarde”. Klasyfikacja ta ma istotne znaczenie dla określenia procedur zabezpieczenia, usuwania i składowania wyrobów zawierających azbest. Klasa I („wyroby miękkie”) obejmuje wyroby o gęstości objętościowej mniejszej od 1000 kg/m³, zawierające powyżej 20% azbestu. Do najczęściej stosowanych w tej grupie należą wyroby tekstylne, używane przez pracowników w celach ochronnych, koce gaśnicze, szczeliwa plecione, tektury, płytki podłogowe, masy azbestowe natryskowe stosowane były, jako izolacja ognioochronna konstrukcji stalowych i przegród budowlanych. Klasa II („wyroby twarde”) obejmuje wyroby o gęstości objętościowej powyżej 1000 kg/m³, zawierające poniżej 20%. W wyrobach tych włókna azbestowe są mocno związane. Niebezpieczeństwo dla zdrowia i środowiska stwarza mechaniczna obróbka tych wyrobów (cięcie, wiercenie otworów, rozbijanie). Najbardziej rozpowszechnione w tej grupie są płyty azbestowo – cementowe faliste oraz płyty „karo” stosowane, jako pokrycia dachowe i elewacje zewnętrzne. Płyty płaskie wykorzystywane były, jako elewacje zewnętrzne, ściany osłonowe, ściany działowe, osłony ścian przewodów windowych, szybów wentylacyjnych i instalacyjnych w budownictwie wielokondygnacyjnym. W mniejszych ilościach stosowano rury, w instalacjach wodociągowych i kanalizacyjnych, a także jako przewody kominowe i zsypy [1].

Znaczne źródło emisji stanowią tzw. miękkie wyroby azbestowe zastosowane wewnątrz pomieszczeń w postaci izolacji cieplnej, dodatków do farb i lakierów. Problem ten wystąpił w krajach wysoko uprzemysłowionych, szczególnie w Stanach Zjednoczonych,

gdzie na dużą skalę stosowano dodatek azbestu do materiałów wykończeniowych w budynkach użyteczności publicznej (szkoły, szpitale) [1].

Wśród dziedzin gospodarki, w których powszechnie wykorzystywano wyroby azbestowe wyróżniamy:

Budownictwo. Azbest stosowano w wyrobach budowlanych powszechnego użycia: eternit, czyli płyty faliste azbestowo - cementowe do pokryć dachowych, płyty prasowane, KARO – dachowe pokrycia lub elewacje, rury azbestowo - cementowe wysokociśnieniowe (krokidolit) i kanalizacyjne, stosowane także jako przewody wentylacyjne i dymowo-spalinowe (zawartość azbestu ok. 22%), kształtki azbestowo - cementowe oraz elementy wielkowymiarowe, stosowane w budownictwie ogólnym i przemysłowym (płyty azbestowo - cementowe płaskie wykorzystywane w lekkich przegrodach ścian warstwowych i wbudowane w płyty warstwowe prefabrykowane – PW3/A, PŻ/3W i PŻW 3/A/S). Azbest mógł być stosowany w budownictwie wszędzie tam, gdzie potrzebna była podwyższona odporność ogniowa i zabezpieczenia ogniochronne elementów narażonych lub potencjalnie narażonych na wysoką temperaturę (klapy przeciwpożarowe, ciągi telekomunikacyjne, tablice rozdzielcze elektryczne, węzły ciepłownicze, obudowa klatki schodowej, przejścia kabli elektrycznych, przewodów ciepłowniczych i wentylacyjnych między stropami, zabezpieczenia elementów stropowych i ściennych strychów, piwnic, dróg ewakuacyjnych, konstrukcji stalowych). Wyroby z azbestem projektanci dobierali indywidualnie do obiektów, z uwzględnieniem wymagań przeciwpożarowych.

Energetyka. Azbest stosowano w elektrociepłowniach i elektrowniach, w obmurzach kotłów (jako izolacje termiczne w formie sznurów i tektur na uszczelnieniach dylatacji podgrzewaczy powietrza), a także w uszczelnieniach urządzeń poddanych wysokiej temperaturze, w zaworach, wymiennikach ciepła, w izolacjach tras ciepłowniczych (jako płaszcze azbestowo - cementowe lub azbestowo - gipsowe).

Transport. Azbest stosowano do termoizolacji i izolacji elektrycznych urządzeń grzewczych w elektrowozach, tramwajach, wagonach, metrze (maty azbestowe w grzejnikach i tablicach rozdzielni elektrycznych), w termoizolacji silników pojazdów mechanicznych, w uszczelkach pod głowicę, elementach kolektorów wydechowych oraz elementach ciernych – sprzęgłach i hamulcach. Powszechnie stosowano azbest w kolejnictwie, w przemyśle lotniczym i stoczniowym, np. w statkach, szczególnie w miejscach narażonych na ogień, wymagających zwiększonej odporności na wysoką temperaturę.

Przemysł chemiczny. Z azbestu wykonane są przepony stosowane w elektrolitycznej produkcji chloru. Ponadto azbest występuje w hutach szkła (np. w wałach ciągnących).

Polska nie posiada złóż azbestu nadających się do eksploatacji przemysłowej. Produkcja płyt azbestowo – cementowych na ziemiach polskich rozpoczęła się w 1907 roku i trwała do roku 1998, kiedy to weszła w życie Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 101, poz. 628 z 1997 r. i Nr 156 z 1998 r.). Zgodnie z ustawą w Polsce do 28 września 1998 r. została całkowicie zakończona produkcja płyt azbestowo - cementowych, a wcześniej innych wyrobów zawierających azbest. Po 28 marca 1999 r. obowiązuje również zakaz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest. W Unii Europejskiej całkowity zakaz importu azbestu, produkcji wyrobów azbestowych oraz obrotu nimi został wprowadzony z dniem 1 stycznia 2005 r. Natomiast zakaz wprowadzony w 1995 r. dotyczył wyłącznie azbestu niebieskiego.

W wyniku demontażu, rozbioru, wyburzeń, usunięcia wyrobów zawierających azbest z obiektów, budowli i urządzeń powstają odpady zawierające azbest. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz.U. Nr 112, poz. 1206) ściśle wymienia rodzaje odpadów zawierających azbest, które zostały zaliczone do odpadów niebezpiecznych. W zależności od źródła powstawania w katalogu wymieniono 9 rodzajów odpadów zawierających azbest:

-
-
1. Kod **06 07 01*** Podgrupa: Odpady z produkcji... chloru i chlorowców
rodzaj : Odpady azbestowe z elektrolizy
 2. Kod **06 13 04*** Podgrupa: Odpady z innych procesów nieorganicznych
rodzaj : Odpady z przetwarzania azbestu
 3. Kod **10 11 81*** Podgrupa: Odpady z hutnictwa szkła
rodzaj : Odpady zawierające azbest
 4. Kod **10 13 09*** Podgrupa: Odpady z produkcji spoiw mineralnych...
rodzaj : Odpady zawierające azbest z produkcji elementów azbestowo-ceramicznych
 5. Kod **15 01 11*** Podgrupa: Odpady opakowaniowe...
rodzaj : Opakowania metali zawierające niebezpieczne elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi
 6. Kod **16 01 11*** Podgrupa: Zużyte lub nie nadające się do użytkowania pojazdy...
rodzaj : Okładziny hamulcowe zawierające azbest
 7. Kod **16 02 01*** Podgrupa: Odpady urządzeń elektrycznych i elektronicznych
rodzaj : Zużyte urządzenia zawierające wolny azbest
 8. Kod **17 06 01*** Podgrupa: Materiały izolacyjne oraz materiały konstrukcyjne zawierające azbest
rodzaj : Materiały izolacyjne zawierające azbest
 9. Kod **17 06 05*** Podgrupa: Materiały izolacyjne oraz materiały konstrukcyjne zawierające azbest
rodzaj : Materiały konstrukcyjne zawierające azbest
- * - odpad niebezpieczny

2.4.2 Oddziaływanie azbestu na zdrowie człowieka

Powszechne stosowanie wyrobów azbestowych, z których włókna azbestu w mniejszym lub większym stopniu mogą się uwalniać do środowiska komunalnego, spowodowało wzrost zainteresowania społecznego zdrowotnymi skutkami środowiskowej ekspozycji na azbest. Ze względu na swoje właściwości i praktycznie niezniszczalność azbest wprowadzony do środowiska otaczającego człowieka utrzymuje się w nim przez czas nieokreślony. Włókna azbestu przedostają się do powietrza atmosferycznego w wyniku korozji materiałów zawierających surowiec, wietrzenia formacji geologicznych, jak i działalności człowieka. Szkodliwość azbestu jest podnoszona w wielu aktach prawnych. Azbest został zaliczony do substancji rakotwórczych oraz szczególnie niebezpiecznych.

Chorobotwórcze działanie azbestu jest wynikiem wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Biologiczna agresywność pyłu azbestu jest związana ze stopniem penetracji i ilością włókien w dolnej części układu oddechowego. Proces ten zależy od fizycznych i aerodynamicznych cech włókien. Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna o średnicy mniejszej od 3 μm i długości powyżej 5 μm tj. tak zwane włókna respirabilne, które z powietrzem dostają się do pęcherzyków płucnych, skąd mogą penetrować tkankę płucną [1].

Na występowanie i typ patologii wpływa rodzaj azbestu, wymiary tworzących go włókien oraz stężenie włókien i czas trwania narażenia, a więc kumulowana dawka pyłu azbestu w ciągu życia osobniczego, a także efektywność biologicznych mechanizmów oczyszczania układu oddechowego. Dotychczasowe badania wskazują, że zatrzymywanie chryzotyłu w górnych drogach układu oddechowego jest bardziej prawdopodobne, niż zatrzymywanie amfiboli. Natomiast usuwanie chryzotyłu z płuc jest bardziej skuteczne, a więc retencja amfiboli w płucach jest większa [1].

Pojawianie się patologii będących następstwem ekspozycji na pył azbestu jest zależne od rodzaju ekspozycji. W narażeniu na pył azbestu wyróżnia się ekspozycję zawodową, parazawodową i środowiskową. Różnią się one w sposób istotny wielkością stężeń włókien, ich rozmiarami, długością trwania narażenia, a co za tym idzie skutkami dla zdrowia i wielkością ryzyka wystąpienia określonych nowotworów złośliwych. Narażenie zawodowe na pył azbestu może być przyczyną następujących chorób: pylicy azbestowej (azbestozy), łagodnych zmian opłucnowych, raka płuca i międzybłoniaków. W ekspozycji parazawodowej i środowiskowej na pył azbestu praktycznie głównym skutkiem, który należy brać pod uwagę jest międzybłoniak opłucnej. W zależności od poziomu ekspozycji może być również obserwowany wzrost ryzyka raka płuca. Doniesienia kliniczne i epidemiologiczne sugerują, że z azbestem może być również związane występowanie innych nowotworów: krtani, żołądka i jelit, trzustki, jajnika oraz chłoniaków. Jednak zwiększenie ryzyka w tych grupach nowotworów nie jest wystarczająco pewne, ze względu na rozbieżność wyników w różnych badaniach można je określać jedynie, jako prawdopodobne. Długie okresy między pierwszym narażeniem, a pojawieniem się patologii – zwłaszcza nowotworów – oznaczają, że aktualnie wykrywane skutki odnoszą się do warunków pracy, jakie istniały 20 – 40 lat temu [1].

Azbestoza, śródmiąższowe zwłóknienie tkanki płucnej z obecnością ciałek lub włókien azbestowych, stanowi główną patologią zawodową robotników narażonych na pył azbestu. Ciężkość azbestozy uzależniona jest zarówno od kumulowanej dawki włókien azbestu, jak i okresu, jaki upłynął od pierwszego narażenia. Procesy zwłóknieniowe przebiegają stosunkowo wolno, rzadko objawy kliniczne pojawiają się w okresie krótszym od 10 lat. Włókna azbestowe mogą zalegać w tkance płucnej przez długi okres i proces zwłóknieniowy może się ujawnić po wielu latach od ustania narażenia. Azbestozy nie stwierdza się w warunkach narażeń komunalnych. Stężenia włókien azbestu występujące na stanowiskach pracy są 500 - 1000x wyższe od stężeń odnotowywanych w środowisku. W przeszłości różnice były znacznie większe, a stężenia w zakładach przetwórstwa azbestu wynosiły ponad 100 tys. włókien/l. Powszechnie uznawana jest teza, że pylica azbestowa istotnie zwiększa ryzyko wystąpienia raka płuca. Rozpoznawanie azbestozy, szczególnie jej wczesnych stadiów, stwarza znaczne trudności ze względu na brak swoistości objawów klinicznych choroby, zarówno subiektywnych, jak i objawów przedmiotowych oraz zmian radiologicznych. Największą wartość rozpoznawczą mają zmiany radiologiczne płuc, które charakteryzują się zróżnicowanym stopniem zaawansowania i różną dynamiką. Ważnym elementem diagnostycznym pylicy azbestowej jest także ocena stopnia zaburzeń sprawności wentylacyjnej płuc, które u osób ekspozowanych na azbest ujawniają się głównie pod postacią zespołu restrykcyjnego, charakteryzującego się obniżeniem wartości wskaźnika pojemności dyfuzyjnej płuc. Drugim rodzajem zaburzeń czynnościowych może być upośledzenie zdolności dyfuzyjnej płuc, które ujawnia się zazwyczaj w zaawansowanych stadiach azbestozy i może prowadzić do niewydolności oddechowej [1].

Zmiany opłucnowe spowodowane pyłem azbestu mogą występować pod postacią blaszek, zgrubień i odczynów wysiękowych. Łagodne zmiany opłucnowe nie mają większego znaczenia klinicznego. Zgrubienia opłucnej zwykle towarzyszą procesom zwłóknienia sąsiadującej tkanki płucnej. Okres utajnienia (latencja) wynosi 15 – 30 lat. Skutkiem zdrowotnym narażenia na azbest jest rak płuca i międzybłoniak opłucnej lub otrzewnej. Nowotwory te rozwijają się gwałtownie i charakteryzują się krótką przeżywalnością [1].

Rak płuca jest najpowszechniejszym nowotworem złośliwym powodowanym przez azbest. Nowotwory płuca powodowane przez azbest pod względem klinicznym i patomorfologicznym nie różnią się od nowotworów występujących spontanicznie w populacji generalnej. Według niektórych autorów wśród raka płuca powodowanych azbestem przeważają gruczolakoraki. Na podstawie badań autopsyjnych, szacowane odsetki występowania raka płuca u osób z azbestozą wahają się w szerokim przedziale od 35 do 87%. Rakotwórcze działanie

azbestu należy w dalszym ciągu rozpatrywać, biorąc pod uwagę: budowę cząsteczki włókna zawierającą w zależności od jego rodzaju kompleks metali, w tym również o właściwościach rakotwórczych (arsen, chrom, nikiel, kadm, ołów, beryl, żelazo, aluminium) lub zanieczyszczenia włókna tymi metalami związane z jego obróbką przemysłową, a także zanieczyszczenia olejami i innymi substancjami organicznymi (policykliczne węglowodory aromatyczne), nowotwory wywołane azbestem, jako włóknem chemicznie nieczynnym, fizyczne właściwości włókien. Najbardziej prawdopodobne wydaje się wiązanie siły patogennego działania różnych włókien zarówno z ich właściwościami fizycznymi, jak i chemicznymi. Obecnie brak jest jednoznacznej odpowiedzi na pytanie, czy azbest rozpoczyna, czy ułatwia proces rozwoju raka płuca, a więc czy jest inicjatorem, czy promotorem procesu nowotworowego. Przeważają poglądy, że w przypadku raka płuca włókna azbestu są promotorem procesu nowotworowego, zainicjowanego przez inny kancerogen. Rozpatruje się także rolę azbestu, jako czynnika przenoszącego inny kancerogen środowiskowy do podstawowych komórek nabłonkowych, np. benzopiren, nikiel, chrom. Istnieją dostateczne dowody epidemiologiczne pozwalające stwierdzić, że wszystkie typy azbestu powodują raka płuca. Zagrożenie wystąpieniem raka płuca w badanych populacjach zawodowo narażonych na pył azbestu wykazuje duże zróżnicowanie w zależności od typu włókna, technologii przetwórstwa, zawartości włókien respirabilnych w pyłe, średnicy, długości, kształtu włókna, stężenia pyłu, liczby lat pracy w warunkach narażenia i ogólnej dawki pyłu. Obecnie niemożliwe jest oddzielenie przypadków raka płuca spowodowanych paleniem od przypadków spowodowanych narażeniem na azbest. Nowotwory te, jeśli chodzi o postać histopatologiczną, są takie same [1].

Międzybłoniak opłucnej, rzadko występujący nowotwór złośliwy. Jest przedmiotem znacznego zainteresowania ze względu na udowodniony związek przyczynowy z ekspozycją na pył azbestu zarówno zawodową, jak i środowiskową. Międzybłoniak złośliwy wywodzi się z komórek mezodermy, mezotelium lub z komórek mezenchymy położonej pod błonami surowiczymi jam ciała. Jest to nowotwór w przeszłości występujący bardzo rzadko. Międzybłoniaki opłucnej są nowotworami trudnymi do diagnozowania histopatologicznego, zwykle wymagającymi wykluczenia istnienia pierwotnego guza o innym umiejscowieniu. Nowotwory te charakteryzują się wysoką śmiertelnością oraz krótką przeżywalnością wynoszącą około jednego roku od momentu wystąpienia najczęstszych objawów klinicznych w postaci trudności oddechowych, bólów w klatce piersiowej, kaszlu, wysięku w jamie opłucnej. Międzybłoniaki są nowotworami występującymi na ogół powyżej 65 roku życia, a więc dotyczą ich wszystkie trudności związane z ustaleniem i klasyfikacją przyczyn zgonu u osób w starszym wieku. Nie istnieje bezpieczna granica stężenia włókien we wdychanym powietrzu, przy zachowaniu której nie występuje międzybłoniak opłucnej, jednakże uważa się, że znaczne ryzyko występuje przy masywnych narażeniach [1].

Obecnie dostępne dowody nie pozwalają na wskazanie progowego poziomu stężenia azbestu, poniżej którego nowotwory nigdy nie wystąpią. Jednak jest wielce prawdopodobne, że istnieje w praktyce poziom, poniżej którego niemożliwe jest wykrycie żadnej nadwyżki zachorowalności i umieralności związanej z narażeniem na azbest, pomimo obecności włókien azbestu w tkankach, w szczególności płuc. Niewykluczone jest więc, że istnieje poziom ekspozycji, przy której ryzyko jest niewykrywalnie niskie.

Podsumowując, należy stwierdzić, że w środowisku komunalnym głównie występującym włóknem azbestowym jest chryzotyl. Długość tych włókien nie przekracza 5 μm . Stężenia włókien wykazują dużą zmienność w powietrzu atmosferycznym od 0 do 3,3 wł./l , przy czym średnie stężenie pyłu azbestu różni się o trzy rzędy wielkości między miastami i terenami wiejskimi. W wodzie pitnej stężenie włókien waha się od wartości nieoznaczalnych do 200 • 106 wł./l .

Niewiele jest bezpośrednich dowodów skutków zdrowotnych zanieczyszczenia azbestem powietrza i wody pitnej. Zakrojone na szeroką skalę badania przypadków międzybłoniaków oraz trendów zapadalności wykazały zwiększoną ich częstość w rejonach kopalń i zakładów przetwórstwa azbestu oraz w miastach. Nowotwory te wykazują stopniowy przyrost, równoległy do przyrostu wydobywania azbestu, rocznie o około 10%.

W Polsce znaczna część społeczeństwa utożsamia azbest i wszelkie z tym związane zagrożenia z płytami azbestowo - cementowymi stosowanymi, jako pokrycia dachów. Płyty takie, gdy są w dobrym stanie technicznym i nie są poddawane działaniom mechanicznym (np. nie są łamane lub poddane jakiegokolwiek obróbce mechanicznej, a zwłaszcza gdy ich powierzchnia nie jest ścierana) nie stanowią zagrożenia dla zdrowia. Groźna jest emisja włókien azbestowych do otoczenia, kiedy następuje uwalnianie się włókien do powietrza i zachodzi niebezpieczeństwo ich wdychania. Emisja może wystąpić podczas eksploatacji płyt azbestowo - cementowych w złym stanie technicznym (np. popękanych) i podczas usuwania płyt z budynków bez odpowiednich zabezpieczeń. W tym kontekście usuwanie pokryć dachowych i innych materiałów budowlanych zawierających azbest powinno być procesem realizowanym ze szczególnym zachowaniem bezpieczeństwa i higieny pracy.

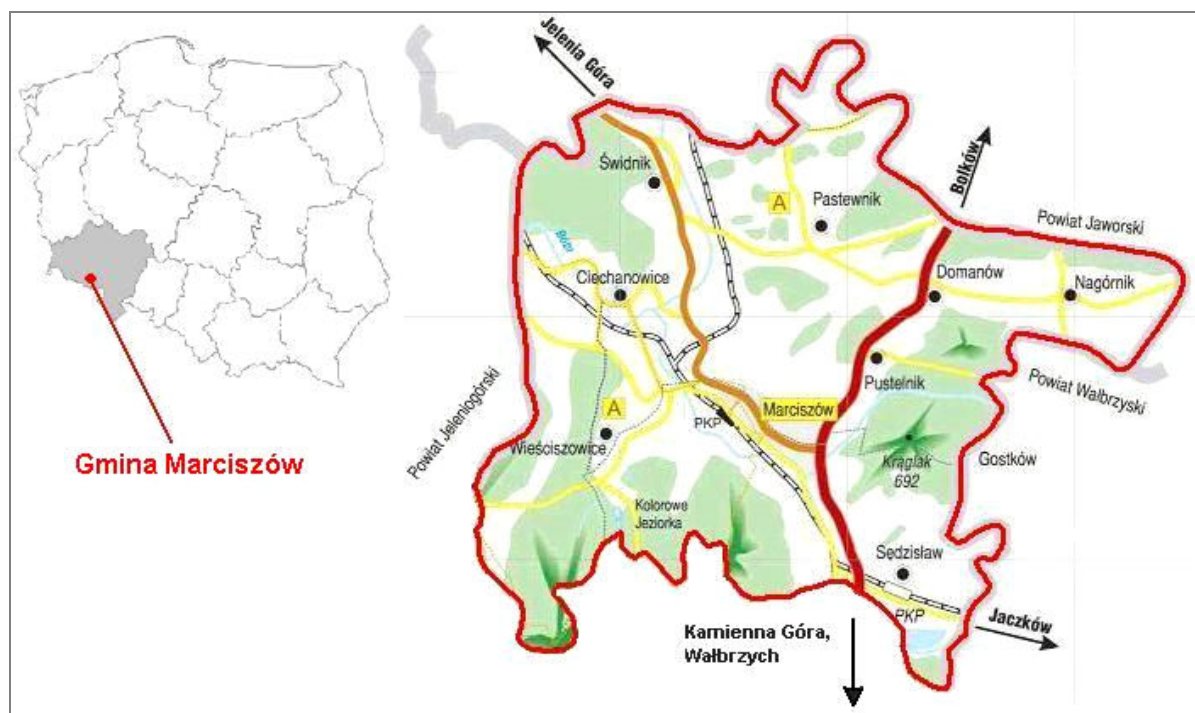
Trwałość wyrobów azbestowo - cementowych szacowana jest na co najmniej 30 do 60 lat. Trwałość w zależności od warunków eksploatacji może być ograniczona. Główne czynniki, jakie wpływają na zmniejszenie trwałości wyrobów azbestowo - cementowych to kwaśne deszcze i oddziaływanie mechaniczne. Niezależnie od szacunków trwałości tych wyrobów (zwłaszcza płyt dachowych i elewacyjnych) problem pogarszania się ich stanu technicznego w miarę upływu czasu będzie narastać. Jest to silny argument na rzecz rozpowszechnienia, stosowania i egzekwowania właściwych, bezpiecznych metod eksploatacji, usuwania, transportu i unieszkodliwiania odpadów powstałych z tych wyrobów.

2.5 Podstawowa charakterystyka gminy

Położenie

Gmina Marciszów, położona w województwie dolnośląskim, jest najbardziej na północ wysuniętą gminą powiatu kamiennogórskiego. Graniczy z gminami: Kamienna Góra, Czarny Bór, Stare Bogaczowice, Bolków oraz Janowice Wielkie. Zajmuje powierzchnię ok. 82 km² i zamieszkiwana jest przez około 4,7 tysięcy osób (dane GUS za 2007 r.). Gęstość zaludnienia wynosi 57,3 osób/km². W skład gminy wchodzi 9 sołectw.

Rysunek 2.1 Położenie gminy Marciszów

Gmina położona jest w Kotlinie Marciszowskiej, na pograniczu Rudaw Janowickich w Sudetach Zachodnich oraz Kotliny Kamiennogórskiej i Gór Wałbrzyskich w Sudetach Środkowych. Ograniczają ją od wschodu – Góry Wałbrzyskie z Masywem Trójgarbu, od południa - Góry Lisie zaliczane do Wzgórz Bramy Lubawskiej, od zachodu i południowego zachodu - Rudawy Janowickie, a od północy i północnego zachodu - Góry Kaczawskie.

Obszar gminy zlokalizowany jest w Dolinie Bobru. Środowisko przyrodnicze zawiera w sobie zespół wielu atrakcyjnych elementów. Wyrazem tego jest przynależność 34,3% obszaru gminy do Rudawskiego Parku Krajobrazowego. Z ciekawszych form przyrodniczo-geologicznych można wymienić m.in.: wyrobiska kamieniołomów w Rudawach Janowickich oraz „Kolorowe Jeziora” położone w Wieściszowicach, przy szlaku na Wielką Kopę. Przez teren gminy przebiegają szlaki turystyczne o znaczeniu międzynarodowym i krajowym. Ponadto na jej terenie, w miejscowości Pastewnik, znajduje się stacja meteorologiczna.

Gmina ma charakter rolniczy. Użytki rolne stanowią 53% jej powierzchni, a lasy 39%. W dość szerokim zakresie występują tutaj surowce mineralne, głównie dla potrzeb budownictwa. W sferze produkcji przemysłowej w gminie dominuje branża spożywcza i elektroniczna.

Demografia i mieszkalnictwo

Tabela (2.1) oraz rysunek (2.2) przedstawiają podstawowe dane statystyczne dotyczące demografii Gminy Marciszów, zgodnie z danymi publikowanymi przez GUS.

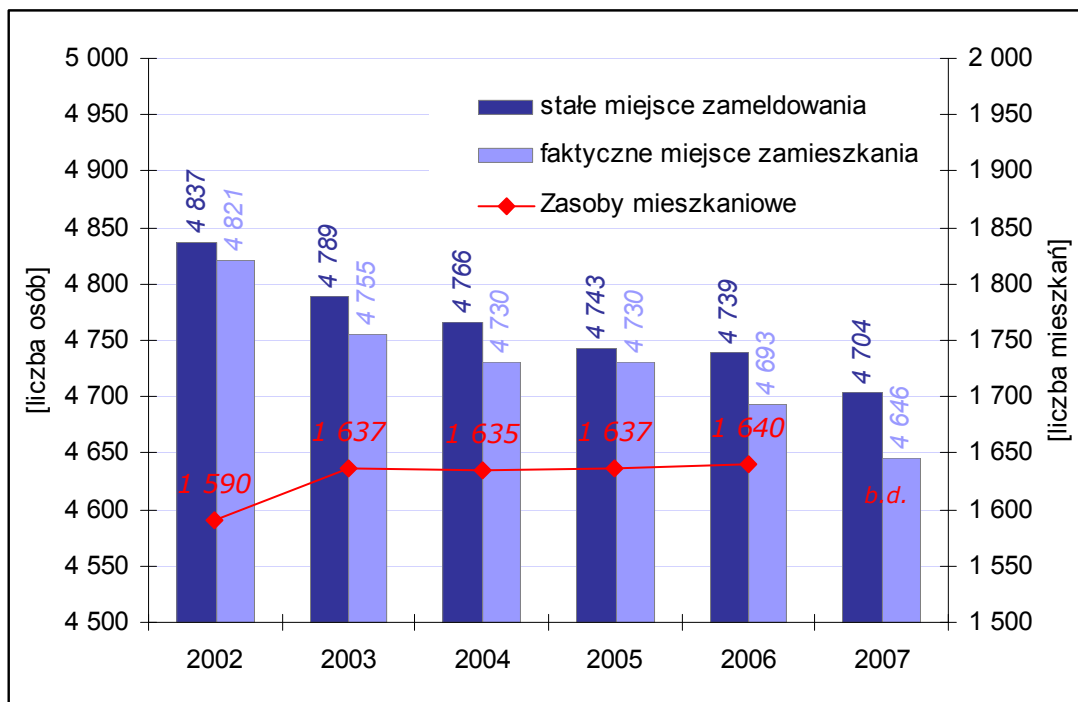
Tabela 2.1 Podstawowe dane statystyczne dotyczące Gminy Marciszów [wg GUS]

		2002	2003	2004	2005	2006	2007
Liczba ludności:	stałe miejsce zameldowania	4 850	4 811	4 766	4 760	4 741	4 741
	faktyczne miejsce zamieszkania	4 826	4 795	4 732	4 724	4 728	4 728
ludność na 1 km ²		59	58	58	58	58	58
urodzenia żywe na 1000 ludności		12,0	8,7	9,2	7,4	8,6	8,6
zgony na 1000 ludności		10,1	10,8	9,4	7,1	12,4	12,4
przyrost naturalny na 1000 ludności		1,9	-2,1	-0,2	0,2	-3,8	-3,8

Według danych statystycznych publikowanych przez Urząd Statystyczny, na terenie Gminy Marciszów, na koniec 2006 r. znajdowało się 1 640 mieszkań. Z tego 211 mieszkań należało do gminy, a 1 244 do osób fizycznych – szczegółowe dane Urzędu Statystycznego na koniec 2006 roku zawiera poniższe zestawienie.

- mieszkania ogółem	1 640
- zasoby gmin (komunalne)	211
- zasoby spółdzielni mieszkaniowych	0
- zasoby zakładów pracy	151
- zasoby osób fizycznych	1 244
- zasoby Towarzystw Budownictwa Społecznego (TBS)	30
- zasoby pozostałych podmiotów	4

Rysunek 2.2 Ogólna liczba mieszkańców oraz mieszkań w Gminie Marciszów (wg GUS)

Obszary chronione

Gmina Marciszów leży w granicach **Rudawskiego Parku Krajobrazowego** o powierzchni 8814 ha, utworzonego w 1989 roku. Występują tu liczne ciekawe formy skalne, gołoborza i głazowiska. Lasy parku są głównie świerkowe. W piętrze pogórza występują: grab, jesion, dąb, jodła; w reglu dolnym: buczyna z domieszką jodły, jaworu i jesionu. Pod ścisłą ochroną znajdują się: wawrzyn wilcze łyko, brzoza karpacka, dziewięciśli bezłodygowy, lilia złotogłów i goryczka orzęsiona.

Ponadto na terenie gminy znajduje się fragment obszaru **Natura 2000 „Rudawy Janowickie” (PLH020011)** o powierzchni 8298 ha, w większości położony na terenie Rudawskiego Parku Krajobrazowego. Teren zajmują przede wszystkim łąki, pastwiska oraz lasy z dużym udziałem lasów gospodarczych, lecz z zachowanymi niewielkimi fragmentami zbiorowisk naturalnych. Obszar od wielu lat jest objęty ekstensywną gospodarką pastwiskową, w mniejszej mierze rolną, co pozwoliło na zachowanie unikalnych dla Sudetów cech szaty roślinnej i kulturowego krajobrazu. Podłoże geologiczne jest zróżnicowane, obejmuje strefę kontaktową masywu granitoidowego ze skałami metamorficznymi, co powoduje lokalnie występowanie gleb zasobnych w metale ciężkie. Jest on szczególnie ważny dla ochrony łąk wilgotnych i świeżych, należących do najlepiej rozwiniętych i zajmujących największe powierzchnie w Sudetach. W okolicach Miedzianki i Wieściszowic spotykamy unikalne na Dolnym Śląsku fragmenty muraw z klasy *Violetea calaminariae*, nie opracowane dotychczas z fitosocjologicznego punktu widzenia, które po przeprowadzeniu szczegółowych badań będzie można najprawdopodobniej zaliczyć do nie notowanego dotychczas dla Polski rodzaju siedliska przyrodniczego o kodzie 6130. Obszar jest ważny dla ochrony głowacza białopłetwego *Cottus gobio* (duża populacja). Na uwagę zasługują również liczne sztolnie, które są zimowiskami wielu zagrożonych gatunków nietoperzy, w tym podkowca małego *Rhinolophus hipposideros*, nocka dużego *Myotis myotis*, nocka łydkowłosego *M. dasycneme* i mopka *Barbastella barbastellus*. Na obszarze występują także cenne obiekty przyrody nieożywionej, m.in. stare wyrobiska rud metali. W ostoi stwierdzono:

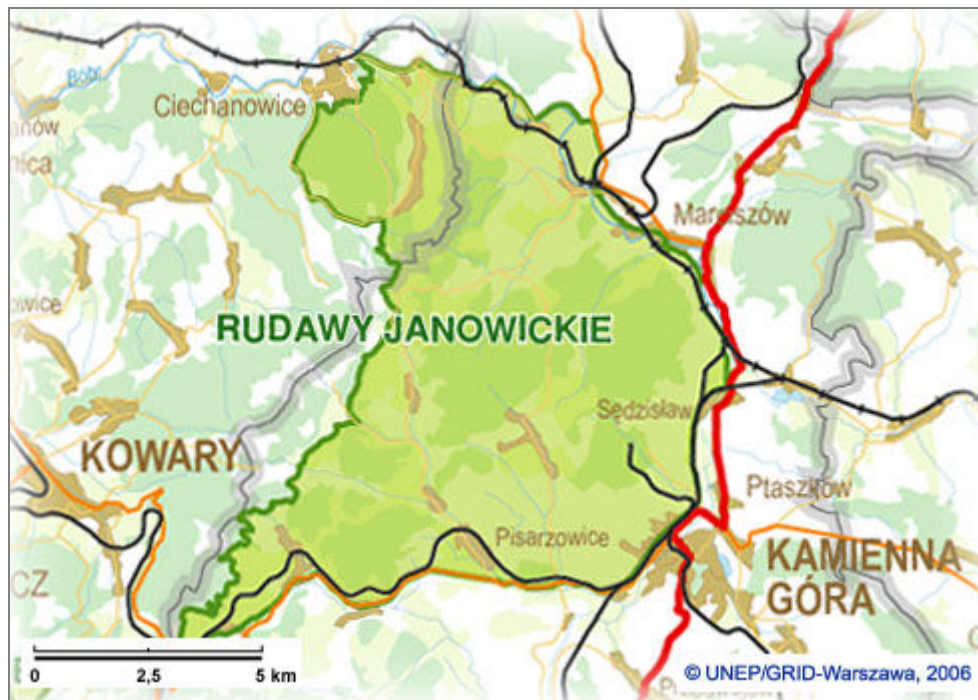
- ⇒ 9 typów siedlisk wymienionych w Załączniku I Dyrektywy 92/43/EEC;
- ⇒ 9 gatunków zwierząt z Załącznika II Dyrektywy 92/43/EEC;
- ⇒ 10 gatunków roślin z Polskiej Czerwonej Księgi
- ⇒ 3 gatunki roślin chronionych dyrektywami międzynarodowymi
- ⇒ 30 gatunków roślin chronionych

Wśród obszarów objętych ochroną prawną wymienić ponadto należy:

- Obszar Wysokiej Ochrony Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP-OWO) Nr 316,
- Strefy bezpośredniej i pośredniej ochrony ujęć wód do celów komunalnych.
- Lasy ochronne o łącznej powierzchni 2481,26 ha, znajdujące się w granicach dwóch Nadleśnictw:

	Nadl. Kamienna Góra	Nadl. Jawor	Razem
powierzchnia lasów ogółem [ha]	2260,24	771,52	3031,76
w tym – lasy ochronne [ha]	2013,04	468,22	2481,26

Rysunek 2.5 Obszar Natura 2000 „Rudawy Janowickie” na terenie gminy Marciszów.

3. STAN AKTUALNY GOSPODAROWANIA AZBESTEM NA TERENIE GMINY

3.1 Dotychczasowe działania podejmowane przez gminę

- 1) W ostatnich latach podstawnym działaniem gminy było przeprowadzenie rozpoznania miejsc występowania wyrobów zawierających azbest, zrealizowane w 2007 roku. Prace polegały wówczas na:
 - opracowaniu ankiety skierowanej do mieszkańców gminy;
 - przekazaniu ankiet do mieszkańców poprzez sołtysów miejscowości. Informacja o ankietyzacji zamieszczana była na tablicach ogłoszeń i w sposób zwyczajowo przyjęty;
 - wypełnione ankiety mieszkańcy samodzielnie przekazywali do Urzędu Gminy;
 - uwaga: w ramach akcji nie prowadzono wizji terenowej budynków.
- 2) Do roku 2008 Gmina Marciszów nie podejmowała żadnych działań związanych z dofinansowaniem przedsięwzięć polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest.
- 3) Ze sprawozdań z gospodarowania Gminnym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej za lata 2006-2007 wynika, że w tym czasie niezabezpieczano żadnych środków w Funduszu i nie prowadzono żadnych działań inwestycyjnych, czy edukacyjnych w kierunku wdrażania w życie przedsięwzięć polegających na usuwaniu niebezpiecznych wyrobów azbestowych z terenu Gminy.
- 4) Dotychczasowe działania edukacyjne gminy polegały na przekazywaniu mieszkańcom materiałów informacyjnych, broszur lub ulotek, które zostały dostarczone gminie przez inne organy i instytucje (np. Ministerstwo Gospodarki, Instytut Medycyny Pracy z Łodzi);
- 5) Dotychczas na terenie powiatu kamiennogorskiego nie były prowadzone działania związane z dofinansowaniem usuwania wyrobów zawierających azbest, finansowane z Powiatowego Funduszu Ochrony środowiska i Gospodarki Wodnej.
- 6) Gmina Marciszów nie korzysta z „Bazy wyrobów i odpadów zawierających azbest (WBDA)” – www.bazaazbestowa.pl.
- 7) Na podstawie wstępnego rozpoznania miejsc i ilości występowania wyrobów zawierających azbest przeprowadzonego przed 2005 r., gmina przedkładała Wojewodzie informacje zbiorcze o ilości azbestu, zebrane wcześniej w formie uproszczonej przez osoby fizyczne niebędące przedsiębiorstwami. Obowiązek przedkładania wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi informacji o rodzaju, ilości i miejscach ich występowania azbestu wynika z art. 162 i 163 Prawa ochrony środowiska. Formę informacji składanej przez wójta określa natomiast rozporządzenie z dnia 9 października 2002 r w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz.U. nr 175/2002, poz. 1439).

3.2 Podsumowanie Inwentaryzacji azbestu

W niniejszym rozdziale przedstawiono podstawowe wyniki przeprowadzonej „Inwentaryzacji miejsc występowania wyrobów budowlanych zawierających azbest na terenie gminy Marciszów”. Całość Inwentaryzacji stanowi **załącznik nr 1** do Planu.

- 1) Podstawą opracowania inwentaryzacji były:
 - informacje przekazywane przez mieszkańców przed 2008 rokiem;

- badania ankietowe mieszkańców gminy oraz podmiotów prawnych przeprowadzone w 2008 roku.

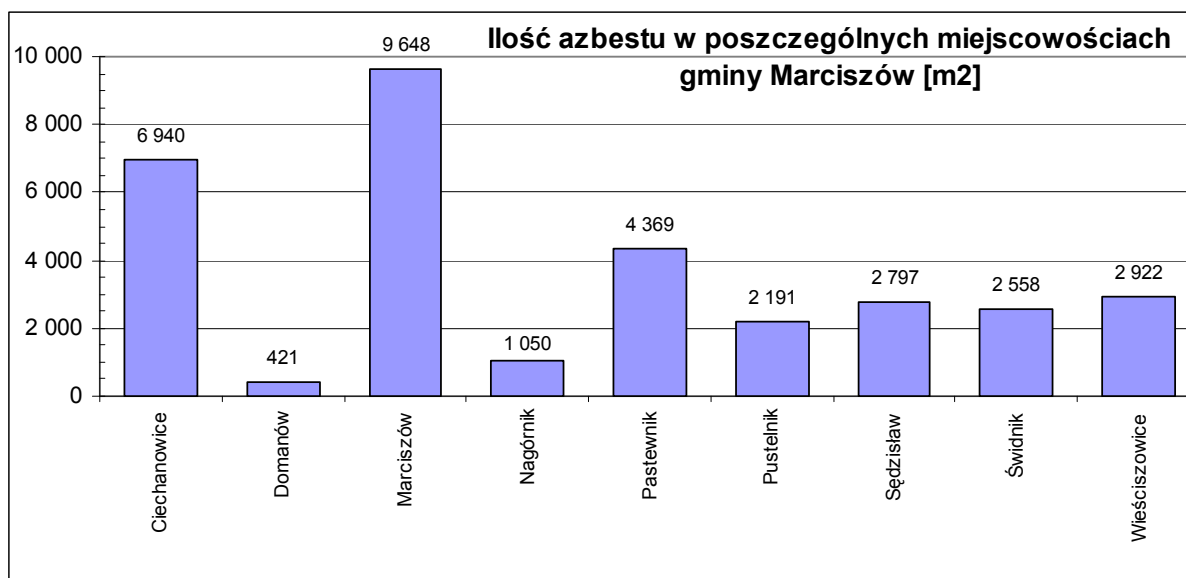
Uwaga: w ramach Inwentaryzacji nie prowadzono samodzielnych wizji terenowej budynków znajdujących się na terenie gminy. W związku z tym Inwentaryzację należy traktować jako wstępne rozpoznanie ilości i charakterystyki wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie gminy Marciszów.

- 2) Podstawą do analizy występowania azbestu był wykaz wszystkich posesji znajdujących się na terenie gminy (dostarczony przez Urząd Gminy). Założeniem przyjętym w niniejszej inwentaryzacji było przedstawienie wszystkich posesji znajdujących się na terenie gminy, a następnie określenie czy gmina posiada wiedzę o ewentualnym występowaniu lub braku występowania azbestu. W dalszej kolejności określana była ilość i miejsce występowania azbestu oraz ewentualnie dokładniejsze dane o sposobie wykorzystywania azbestu.
- 3) Łącznie na terenie gminy stwierdzono obecność **32 896** m² wyrobów zawierających azbest. Biorąc pod uwagę przyjęte przeliczniki, ilość wyrobów azbestowych wynosi ok. **356 ton** [Mg]

Tabela 3.1 Ilość azbestu w gminie Marciszów

sołectwo	ilość azbestu wg miejsca występowania [m ²]							Łączna ilość azbestu	
	bud. mieszkalny	bud. inwent	bud. gosp.	bud. publiczny	instalacja	plac	b.d.	[m ²]	[Mg]
Ciechanowice	3 056	470	3 414	0	0	0	0	6 940	76,3
Domanów	282	21	118	0	0	0	0	421	4,6
Marciszów	3 143	1 325	4 320	0	0	360	500	9 648	100,6
Nagórnik	680	0	370	0	0	0	0	1 050	11,6
Pastewnik	1 825	180	2 364	0	0	0	0	4 369	48,1
Pustelnik	802	285	1 094	0	10	0	0	2 191	24,1
Sędziszów	2 031	36	730	0	0	0	0	2 797	30,8
Świdnik	808	334	1 017	0	0	400	0	2 558	28,1
Wieściszowice	793	1 700	149	0	0	30	250	2 922	32,1
łącznie gmina	13 420	4 351	13 575	0	10	790	750	32 896	356

Rysunek 3.1 Ilość azbestu w poszczególnych miejscowościach gminy Marciszów

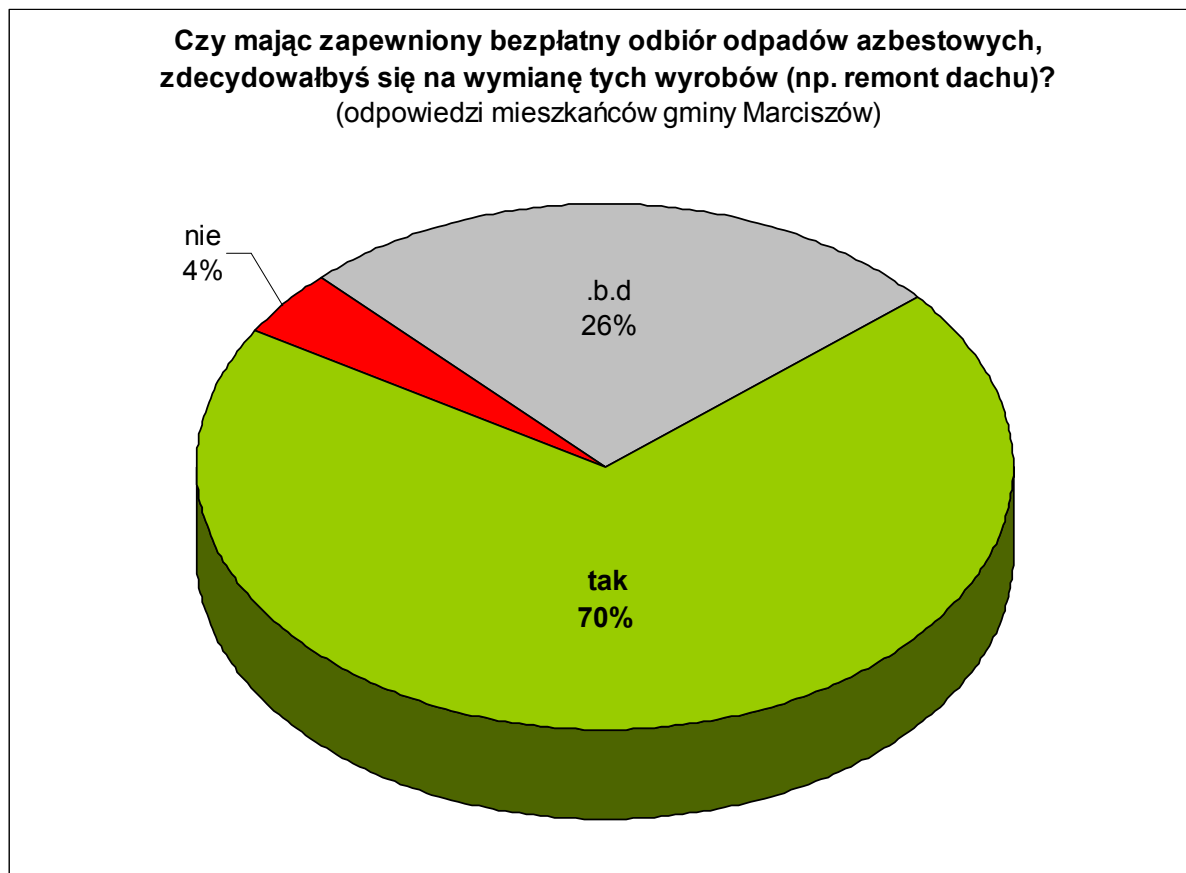

- 4) Średnio na jednego mieszkańca gminy przypada **6,6** m² płyt azbestowych, co stanowi ok. 72 kg. Najwięcej azbestu na jednego mieszkańca przypada w miejscowościach: Pustelnik (183 kg), Pastewnik (162) i Nagórnik (138 kg);
- 5) Biorąc pod uwagę poszczególne miejscowości, najwięcej azbestu znajduje się w: Marciszowie (ponad 9,6 tys. m²) i Ciechanowicach (prawie 7 tys. m²). Tylko na terenie tych dwóch miejscowości znajduje się prawie 50% całego azbestu przypadającego na gminę Marciszów.

- 6) Najmniej azbestu wykazano w miejscowości Domanów (1%).
- 7) Biorąc pod uwagę rodzaj budynków, na których umieszczony jest azbest, największa ilość azbestu znajduje się na budynkach gospodarczych (ponad 13,5 tys. m²). Ilość azbestu na budynkach mieszkalnych jest na zbliżonym poziomie i wynosi ok. 13,4 tys. m².
- 8) Uwzględniając rodzaj wyrobu azbestowego, największy udział stanowią płyty faliste – 91% wszystkich wyrobów. Znacznie mniej jest płyt dachowych płaskich – 4%. Na jednym z budynków w Ciechanowicach zinwentaryzowano izolację azbestową.
- 9) Ze względu na brak danych o charakterystyce azbestu, nie opracowano analizy punktowej stanu wyrobów azbestowych i wynikającej z niej oceny stopnia pilności usunięcia azbestu.
- 10) W ramach analizy danych określono natomiast liczbę posesji ze stwierdzonym azbestem oraz procent posesji względem całkowitej ich liczby w poszczególnych sołectwach. Na tej podstawie ustalono, że ponad 20% posesji posiada azbest w miejscowościach: Pastewnik, Pustelnik i Świdnik.
- 11) Na terenie gminy Marciszów najwięcej azbestu jest w stanie technicznym średnim – 40% (posiada niewielkie uszkodzenia). Równie dużo jest wyrobów w stanie dobrym (brak uszkodzeń) – 38%. Tylko 7% azbestu jest w stanie złym. Wśród poszczególnych sołectw najwięcej azbestu w złym stanie znajduje się w miejscowościach Nagórnik (620 m²) i Świdnik (525 m²).
- 12) Ze względu na wykorzystanie azbestu na pokrycia dachowe, większość zinwentaryzowanego azbestu narażona jest na oddziaływanie czynników atmosferycznych (73%).
- 13) Na podstawie ankietyzacji ustalono, że mieszkańcy są zainteresowani dofinansowaniem na usuwanie azbestu. 70% mieszkańców zadeklarowało wymianę np. dachu jeśli będzie miało zapewniony bezpłatny odbiór odpadów azbestowych.

Tabela 4.1 Deklarowana chęć skorzystania z dofinansowania na usuwanie azbestu

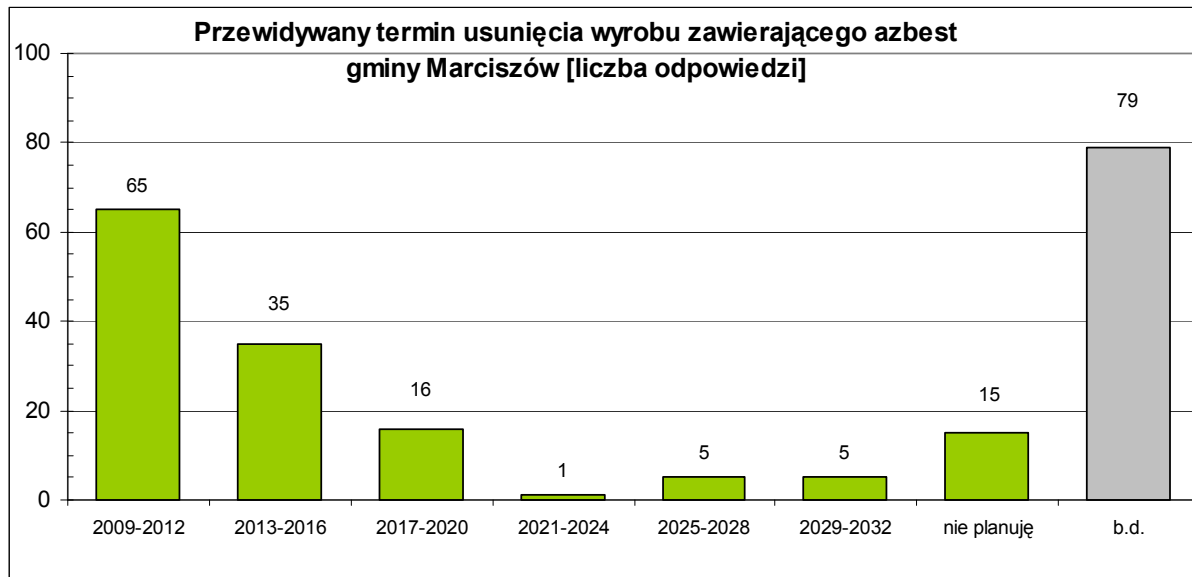
sołectwo	Czy mając zapewniony bezpłatny odbiór odpadów azbestowych, czy zdecydowałby się Pan/Pani na wymianę tych wyrobów (np. remont dachu)?			łączna liczba odpowiedzi
	tak	nie	b.d.	
Ciechanowice	32	1	11	44
Domanów	6	0	0	6
Marciszów	35	6	13	54
Nagórnik	7	0	1	8
Pastewnik	13	0	22	35
Pustelnik	16	0	0	16
Sędziszów	21	1	1	23
Świdnik	12	1	8	21
Wieściszowice	12	0	2	14
łącznie gmina [szt.]	154	9	58	221
łącznie gmina [%]	70%	4%	26%	100%

Rysunek 4.1 Deklarowana chęć skorzystania z dofinansowania na usuwanie azbestu

14) Wśród osób posiadających azbest znaczna część (65 posesji) zadeklarowała chęć usunięcia azbestu w okresie najbliższych czterech lat (2009-2012). Pozytywnym elementem jest fakt, że bardzo mało osób odkłada usunięcie azbestu na odległy termin. Niekorzystny jest natomiast znaczny odsetek braku odpowiedzi (79 osób) oraz zupełna niechęć w usuwaniu azbestu (15 osób).

Tabela 4.2 Przewidywany termin usunięcia wyrobu zawierającego azbest

sołectwo	Przewidywany termin usunięcia wyrobu zawierającego azbest?								łączna liczba odpowiedzi
	2009-2012	2013-2016	2017-2020	2021-2024	2025-2028	2029-2032	nie planuję	b.d.	
Ciechanowice	13	7	7	1	3	2	0	11	44
Domanów	5	1	0	0	0	0	0	0	6
Marciszów	16	10	1	0	0	0	8	19	54
Nagórnik	1	1	0	0	0	0	0	6	8
Pastewnik	3	3	0	0	0	0	5	24	35
Pustelnik	13	0	1	0	0	0	0	2	16
Sędziszów	7	7	3	0	0	1	0	5	23
Świdnik	5	4	2	0	1	0	0	9	21
Więciszowice	2	2	2	0	1	2	2	3	14
łącznie gmina [szt.]	65	35	16	1	5	5	15	79	221
łącznie gmina [%]	29%	16%	7%	0%	2%	2%	7%	36%	100%

Rysunek 4.2 Przewidywany termin usunięcia wyrobu zawierającego azbest

3.3 Analiza rynku usuwania i unieszkodliwiania azbestu

- 1) Na podstawie danych statystycznych dotyczących produkcji, importu i dystrybucji wyrobów azbestowo-cementowych oraz przyjętych średnich wskaźników ich zużycia określono, że na terytorium Polski w roku 2000 znajdowało się 15 466,5 tys. Mg wyrobów zawierających azbest [8]. Z podanej ilości 14 866 tys. Mg to płyty azbestowo-cementowe (co odpowiada 1 351 500 tys. m²), oraz ok. 600 tys. Mg rur azbestowo-cementowych. Przyjmować można, że jednostkowy wskaźnik nagromadzenia wyrobów azbestowych na 1 mieszkańca wynosi ok. 400 kg.
- 2) Z informacji przekazanych przez urzędy marszałkowskie oraz urzędy wojewódzkie wynika, że zinwentaryzowano do tej pory 6 360 000 Mg i 1 071 808 mb wyrobów zawierających azbest - są to jednak dane szacunkowe i niepełne ze względu na niedopełnianie obowiązku inwentaryzacji przez zobowiązane do tego podmioty [8].
- 3) W Programie krajowym... [6] określono, że do zdeponowania na składowiskach w latach 2003 – 2032 będzie około 15 500 tys. Mg odpadów zawierających azbest, w związku z tym niezbędne będą 84 składowiska o powierzchni od 1 do 5 ha zlokalizowane na terenie całego kraju. Zaplanowano, że w latach 2003 – 2012 zostanie przekazanych na składowiska około 35% odpadów, tj. 5 413 tys. Mg, w latach 2013 – 2022 około 40% (6 187 tys. Mg), a w latach 2023 – 2032 około 25% (3 867 tys. Mg).
- 4) W Programie krajowym... [6] założono, że w latach 2003 – 2012 wybudowane zostaną 34 składowiska o powierzchni od 1 ha do 5 ha, zlokalizowane na terenie całego kraju. Na początku 2007 roku funkcjonowało 28 składowisk, w tym 4 składowiska wykorzystywane wyłącznie przez właścicieli (zakłady przemysłowe), a wolna pojemność wszystkich składowisk przeznaczonych do przyjmowania odpadów z azbestem szacowana jest na 2 570 000 m³.
- 5) Zgodnie z Raportem z realizacji w latach 2003-2007 Programu krajowego [7] na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się od 0,5 do 1,0 mln ton wyrobów zawierających azbest (patrz poniższa mapa). Natomiast składowisk odpadów przyjmujących azbest jest 3 i są to:
 - Składowisko Odpadów Przemysłowych ul. Górnicza, Wałbrzych (Mo-Bruk, Korzenna 214, 33-322 Korzenna);

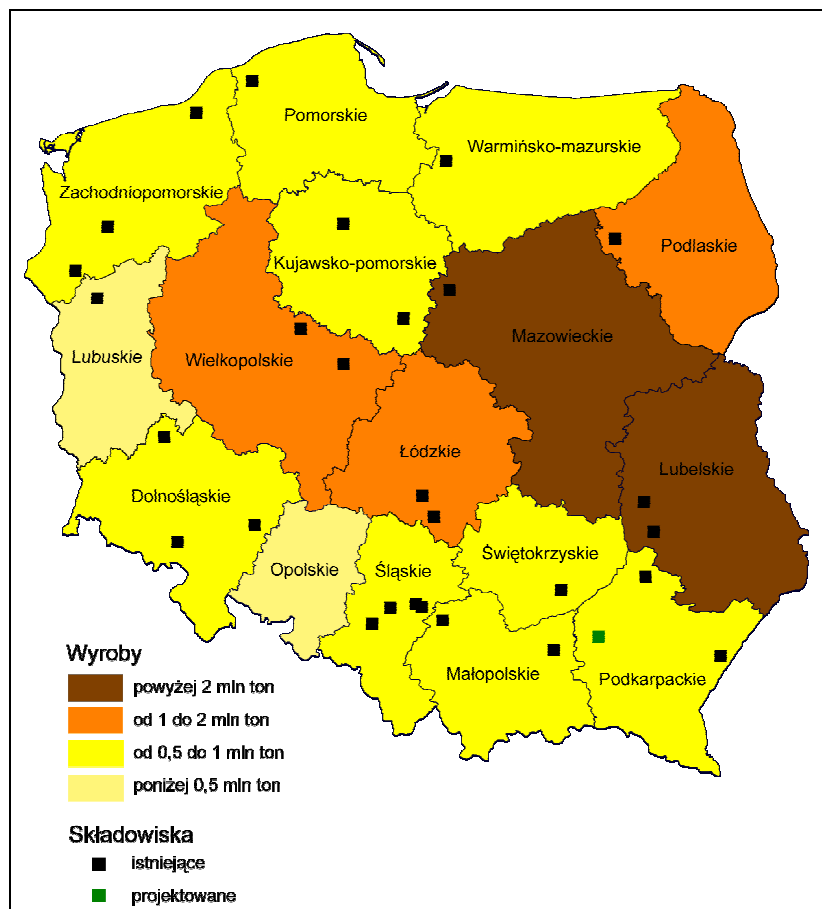
- składowisko Dolnośląskiej Korporacji Ekologicznej Oława sp. z o.o. przy ul. Stalowej 12 w Godzikowicach, gm. Oława
- Teren KGHM „Polska Miedź” w Lubinie Oddział Huta Miedzi Głogów (KGHM „Polska Miedź” S.A.)

Dodatkowo (na podstawie danych własnych firmy proGEO) wiadomo, że na następujących składowiskach z Dolnego Śląska znajdują się wydzielone kwatery przyjmujące odpady zawierające azbest:

- składowisko odpadów Trzebcz w gminie Polkowice (Przedsiębiorstwo Gospodarki Miejskiej sp. z o.o., ul. Dąbrowskiego 2, 59-100 Polkowice);
- składowisko odpadów w Marcinowie w gminie Trzebnica (Urząd Miasta i Gminy Trzebnica).

Szczegółowy wykaz wszystkich składowisk azbestowych stanowi **załącznik nr 7** do niniejszego Planu.

Rysunek 3.2 Ilość azbestu i lokalizacja składowisk w poszczególnych województwach [7]

- 6) Usługi związane z usunięciem azbestu świadczone są przede wszystkim przez firmy budowlane. Zgodnie z prawem odpady powstałe w związku z pracami budowlanymi są własnością osoby/firmy wykonującej te prace. Zezwolenia związane z gospodarowaniem odpadami zawierającymi azbest wydawane są przez starostę właściwego dla miejsca wytwarzania odpadów. Szczegółowy wykaz podmiotów posiadających stosowne zezwolenia przedstawia **załącznik nr 3** niniejszego Planu.
- 7) Cena kompleksowej usługi związanej z usunięciem azbestu (demontażem, transportem i unieszkodliwieniem) uzależniona jest od trudności prac budowlanych, ilości wytworzonych odpadów i odległości od składowiska. Należy zwrócić uwagę na możliwość negocjacji cen, szczególnie w przypadku większych ilości azbestu.

- 8) Na podstawie analizy usług oferowanych przez firmy zajmujące się demontażem i transportem wyrobów zawierających azbest, szacuje się, że koszt zdjęcia, transportu i unieszkodliwiania 1 m² płyt azbestowo-cementowych (dachowych) wynosi ok. 20-30 zł. Ceny kompleksowych usług w przeliczeniu na 1 tonę wynoszą w kraju od 1200 do 2500 zł brutto.
- 9) Średni koszt unieszkodliwienia (przyjęcia na składowisko, bez kosztów demontażu i transportu) 1 tony wyrobów azbestowych (np. płyt azbestowo-cementowych) wynosi ok. 800 zł.

3.4 Słabe i mocne strony

Na podstawie analizy aktualnego stanu usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Marciszów, określono następujące słabe i mocne strony w tym zakresie:

SŁABE STRONY	MOCNE STRONY
Słaby odzew i zaangażowanie mieszkańców na apel o wypełnienie ankiet	Duże zainteresowanie mieszkańców możliwością ewentualnego dofinansowania usunięcia azbestu
Niska świadomość społeczna w zakresie szkodliwości azbestu – powód braku chęci i zaangażowania do działań zmierzających do usunięcia wyrobów azbestowych	Podjęcie przez gminę działań zmierzających do usunięcia azbestu (gotowość udzielania pomocy finansowej dla mieszkańców)
Trudna sytuacja finansowa mieszkańców, powodująca niechęć do indywidualnego sfinansowania usunięcia i unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest	Możliwość pozyskania dotacji z zewnątrz
Trudności w określeniu rzeczywistej ilości azbestu na terenie gminy	
Trudności w zmobilizowaniu przedsiębiorców do wypełniania i przekazywania ankiet dotyczących azbestu;	
Znaczna ilość zinwentaryzowanych wyrobów w skali gminy, co wiąże się z koniecznością poniesienia wysokich kosztów ich usunięcia i unieszkodliwienia.	

4. PLANOWANE DZIAŁANIA W ZAKRESIE AZBESTU NA TERENIE GMINY

4.1 Cele i kierunki działań

Podstawowym celem Planu jest:

„Całkowite usunięcie z terenu gminy wyrobów zawierających azbest do końca 2032 roku, przy zachowaniu obowiązujących przepisów i procedur w tym zakresie”

Aby osiągnąć powyższy cel przewiduje się następujące kierunki działań:

- 1) Sukcesywne zbieranie i analizowanie informacji o miejscach występowania wyrobów zawierających azbest na terenie gminy;
- 2) Bieżąca współpraca z organami i instytucjami w zakresie wymiany informacji o ilości i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest na terenie gminy;
- 3) Prowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnej skierowanej do mieszkańców gminy, a dotyczącej szkodliwości azbestu, bezpiecznego postępowania z azbestem i możliwości dofinansowania z różnych źródeł usuwania azbestu;
- 4) Wprowadzenie przez gminę systemu dofinansowania usuwania azbestu przez mieszkańców;
- 5) Prowadzenie bieżącej kontroli usuwania azbestu z terenu gminy;

4.2 Charakterystyka planowanych działań

4.2.1 Możliwe zasady dofinansowania usuwania azbestu z GFOŚiGW

W ramach Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (GFOŚiGW) lub z budżetu gminy mogą być przyznawane osobom fizycznym (mieszkańcom gminy) dotacje na usuwanie wyrobów zawierających azbest. Generalnie można wyróżnić dwa podstawowe sposoby przyznawania i wykorzystania dofinansowania:

- wariant A - indywidualne rozliczanie się mieszkańca z dofinansowania;
- wariant B - wspólne rozliczanie się Gminy z Wykonawcą prac.

Poniższa tabela przedstawia porównanie obu metod dofinansowania:

wariant A indywidualne rozliczanie się mieszkańca z dofinansowania	wariant B wspólne rozliczanie się Gminy z Wykonawcą prac
Szczegółowe zasady dofinansowania określa Regulamin uchwalony przez Radę Gminy	Szczegółowe zasady dofinansowania określa Regulamin uchwalony przez Radę Gminy
Podstawą ubiegania się o dofinansowanie jest złożenie przez zainteresowaną osobę stosownego wniosku	Podstawą ubiegania się o dofinansowanie jest złożenie przez zainteresowaną osobę stosownego wniosku
Po pozytywnym rozpatrzeniu wniosku, zawierana jest umowa (między Gminą a Mieszkańcem) na dofinansowanie.	Po pozytywnym rozpatrzeniu wniosku, zawierana jest umowa (między Gminą a Mieszkańcem) na dofinansowanie.

	W umowie Mieszkaniec zobowiązuje się, że we wskazanym terminie udostępni posesję w celu usunięcia azbestu.
Mieszkaniec samodzielnie wybiera wykonawcę prac; przedkładając do gminy oświadczenie lub inny dokument potwierdzający przeprowadzone rozpoznanie ofert wykonawców prac.	Gmina ogłasza przetarg na wykonawcę prac, określając minimalną ilość azbestu jaką chce usunąć. Na podstawie przetargu określana jest cena usunięcia np. 1 m ² pokrycia dachu.
Mieszkaniec zawiera umowę z wykonawcą prac i samodzielnie nadzoruje przebieg robót	Gmina zawiera umowę z wykonawcą prac i może nadzorować przebieg robót na posesji Mieszkańca. Jedna umowa z wykonawcą może dotyczyć wielu posesji z terenu gminy.
Rachunek za wykonane prace wystawiany jest na nazwisko Mieszkańca . 100% płatności dla wykonawcy pokrywa Mieszkaniec	Rachunek za wykonane prace wystawiany jest na gminę . 100% płatności dla wykonawcy pokrywa gmina .
Po zakończeniu prac Mieszkaniec przedkłada do gminy stosowne sprawozdanie wraz z kopią faktury	Po zakończeniu prac Mieszkaniec potwierdza, że określone prace zostały na jego rzecz wykonane
Po zaakceptowaniu rozliczenia, gmina przekazuje uzgodnioną kwotę dofinansowania na konto Mieszkańca	W przeprowadzonej procedurze Mieszkaniec nie otrzymuje bezpośrednio żadnych pieniędzy.
W każdym przypadku, koszty związane z innymi pracami budowlanymi, wykraczającymi poza usunięcie azbestu pokrywa mieszkaniec (np. dotyczy kosztów wykonania nowego dachu)	

Należy zaznaczyć, że podstawową słabością wariantu B z punktu widzenia gminy, jest brak możliwości częściowego dofinansowania usunięcia azbestu. W wariantcie tym, gmina przejmując na siebie obowiązek współpracy z wykonawcą, zobligowana jest do poniesienia całości (100%) kosztów związanych z usunięciem azbestu z danej posesji.

Dla poszczególnych wariantów dofinansowania w **załączniku nr 2** do niniejszego planu przedstawione zostały propozycje możliwego Regulaminu wraz z ewentualnymi załącznikami (wzorami dokumentów). Przedstawione zasady nie są ostateczne i mogą zostać zmienione w zależności od przyjętej przez władze gminy ostatecznej strategii dofinansowania.

4.2.2 System dofinansowania usuwania azbestu proponowany na terenie gminy

- 1) Na podstawie analizy przeprowadzonej w poprzednim rozdziale przewiduje się, że na terenie gminy Marciszów wprowadzony zostanie system dofinansowania usuwania azbestu polegający na **indywidualnym rozliczaniu się mieszkańca z dofinansowania**. Szczegółowe zasady do dofinansowania określa **załącznik nr 2a** do Planu.
- 2) Dopuszcza się, aby w zależności od możliwości finansowych gminy, system dofinansowania był modyfikowany, także z uwzględnieniem wspólnego rozliczania się Gminy z Wykonawcą prac.
- 3) Podstawową zasadą dofinansowania, będzie objęcie nią tylko osób fizycznych, wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych, z zastrzeżeniem, że nieruchomości objęta dofinansowaniem nie jest i nie będzie wykorzystywana na cele działalności gospodarczej w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U z 2007r, Nr 155, poz. 1095 ze zm.);
- 4) Przewiduje się, że dofinansowanie zacznie obowiązywać **od 2009 roku**. Wcześniej przyjęta musi być stosowna uchwała Rady Gminy. Pierwszy nabór wniosków ogłoszony może być w I połowie 2009 roku.
- 5) Szacuje się, że kwota przeznaczona na usuwanie azbestu z GFOŚiGW rocznie wynieść może **ok. 25 tys. zł**. Dokładna wielkość rocznego dofinansowania ustalana będzie

corocznie na etapie planowania budżetu gminy (Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej).

- 6) Zakłada się, że osoby prawne, przedsiębiorcy oraz instytucje mogą starać się o ewentualne dofinansowanie usuwania azbestu z innych źródeł (RPO, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, WFOŚiGW);
- 7) Zakłada się, że władze gminy dążyć będą do pozyskania na rzecz gminy środków finansowych na realizację zadań, których elementem będzie usuwanie wyrobów zawierających azbest. Dopuszcza się, aby gmina była koordynatorem projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych.

4.2.3 Pozostałe planowane działania

- 1) W ramach sukcesywnego zbierania i analizowania informacji o miejscach występowania wyrobów zawierających azbest na terenie gminy, Urząd Gminy korzystał będzie z internetowej **bazy danych wyrobów i odpadów zawierających azbest** na stronie www.bazaazbestowa.pl. W pierwszej kolejności do bazy wprowadzone zostaną wszystkie dotychczas zebrane dane o osobach fizycznych, na których posesjach zinwentaryzowano wyroby zawierające azbest.
- 2) Zaleca się, aby Urząd Gminy prowadził zestawienia ilości i miejsc występowania wyrobów zawierających azbest. W tym celu wykorzystane mogą być zestawienia opracowane w wersji elektronicznej (arkusza kalkulacyjnym) na potrzeby załączonej do Planu Inwentaryzacji. Wskazane jest bieżące aktualizowanie powyższych zestawień.
- 3) Wójt Gminy, w ramach obowiązków wynikających rozporządzenia w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz.U. nr 175/2002, poz. 1439), przedkładał będzie do marszałka stosowne informacje zebrane wcześniej w formie uproszczonej od mieszkańców gminy. Informację przedkłada się marszałkowi do 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy.
- 4) Z uwagi na wstępny charakter przeprowadzonej Inwentaryzacji miejsc występowania wyrobów budowlanych zawierających azbest na terenie gminy, przewiduje się, że w roku 2009 gmina przystąpi do prac zmierzających do pełnego określenia ilości azbestu. W tym celu przewiduje się zlecić wyspecjalizowanej firmie przeprowadzenie spisu z natury wszystkich potencjalnych miejsc występowania wyrobów azbestowych. Podstawową zasadą przeprowadzonej inwentaryzacji powinna być bezpośrednia ocena (w terenie) wyrobu azbestowego przez przedstawiciela wykonawcy prac.
- 5) Należy dążyć aby działania związane z opracowaniem inwentaryzacji były dofinansowywane ze źródeł zewnętrznych (np. z ramach realizacji zadań wynikających z "Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, stosowanych na terytorium Polski" lub jego aktualizacji).
- 6) W kolejnych latach przewiduje się sukcesywne wdrażanie niniejszego Planu. W związku z możliwymi zmianami uwarunkowań zewnętrznych (prawnych lub związanych ze współfinansowaniem projektów) oraz wewnętrznych (finansowych lub związanych z oceną ilości azbestu), przewiduje się możliwość aktualizacji niniejszego Planu. Zakłada się, że aktualizacja może być dokonywana co 4 lata (najbliższa w 2012 roku). Stanowić może ona osobny dokument lub być częścią gminnego Planu gospodarki odpadami.

4.2.4 Działania informacyjno-edukacyjne

- 1) Należy w ramach strony internetowej gminy, uruchomić zakładkę tematyczną poświęconą problemowi azbestowemu. Na stronie powinny znaleźć się informacje związane z:
 - Niniejszym planem azbestowym;

-
- Zasadami przyznawania dofinansowania z GFOŚiGW oraz innych źródeł, wraz z formularzami dokumentów;
 - Charakterystyką azbestu i oddziaływaniem azbestu na zdrowie człowieka;
 - Procedurami bezpiecznego postępowania z azbestem;
- 2) W związku z wdrożeniem dofinansowania z GFOŚiGW, należy poprzez lokalne media oraz w sposób zwyczajowo przyjęty, przekazać mieszkańcom gminy pełną informację o możliwości i zasadach ubiegania się o dofinansowanie usunięcia azbestu.
 - 3) Proponuje się aby gmina, w ramach ewentualnego dofinansowania zadań wynikających z "Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, stosowanych na terytorium Polski" lub jego aktualizacji, koordynowanych przez Ministerstwo Gospodarki, wystąpiła o wsparcie finansowe zadań edukacyjnych. W tym celu w ramach kolejnego naboru wniosków (maj-lipiec 2009 r. oraz w latach następnych), gmina złoży wniosek o dofinansowanie działań edukacyjnych.
 - 4) Zgodnie z zasadami dofinansowania na 2008 rok, środki z budżetu państwa mogą być przeznaczane tylko na realizację zadań ujętych w czterech blokach tematycznych oraz powinny stanowić uzupełnienie środków pozyskiwanych z innych funduszy. W ramach „Bloku II - Działalność informacyjno-popularyzacyjna” w 2008 r. przewidziano finansowanie między innymi:
 - działalności informacyjno-popularyzacyjnej w mediach;
 - organizacji konferencji i sympozjów nt. prawidłowego usuwania wyrobów azbestowych, zagrożeń wynikających z prac związanych z azbestem, itd.;
 - opracowania i dystrybucji materiałów informacyjnych nt. szeroko rozumianej problematyki azbestowej (ulotki, plakaty, e-informacje, itp.);
 - 5) Generalnie działania informacyjno-edukacyjne w zakresie azbestu powinny być realizowane w celu:
 - rozpowszechnienia informacji o szkodliwym działaniu azbestu;
 - podniesienia wiedzy o planowych rozwiązaniach w gospodarce odpadami azbestowymi;
 - właściwego postępowania mieszkańców, podmiotów, instytucji z odpadami azbestowymi zgodnie z wymogami przepisów,
 - świadomego udziału wymienionych grup w działaniach prowadzonych przez gminę;
 - eliminowania „samodzielnego usuwania” i „dzikiego składowania” odpadów azbestowych;
 - 6) Strategia działań informacyjno-edukacyjnych powinna się opierać na następujących założeniach:
 - informacje muszą być kierowane do konkretnych grup odbiorców (bardzo ważnym elementem powinna być edukacja dorosłych oraz dzieci i młodzieży).
 - informacje powinny być zrozumiałe, łatwe w odbiorze, powinny korzystać ze zrozumiałych i ogólnie akceptowanych haseł i symboli;
 - powinny być podawane z odpowiednim wyprzedzeniem i przez kanały informacyjne, z których korzysta najwięcej mieszkańców (witryny placówek handlowych, lokalna i regionalna prasa, szkoły, kościoły, zebrania sołeckie);
 - informacje powinny być także przekazywane w sposób atrakcyjny i zaciekawiający mieszkańców np. w trakcie lokalnych, tradycyjnych imprez gminnych. Dobrym kanałem informacji i uruchamiania aktywności mieszkańców mogą być wspólne grupy zainteresowań (stowarzyszenia lokalne);
 - mieszkańcy powinni być informowani systematycznie o efektach usuwania azbestu, sukcesach lub problemach,
 - informacje powinny być wkomponowane w szerszy kontekst poprawy stanu środowiska, estetyzacji gminy, strategię rozwoju gminy;

4.3 Koszty planowanych działań

- 1) Zgodnie z inwentaryzacją na terenie gminy znajduje się **32 896 m²** wyrobów zawierających azbest. Przyjmując średni koszt zdjęcia, transportu i unieszkodliwiania 1 m² płyt dachowych na poziomie ok. 25 zł, całkowity koszt usunięcia zinwentaryzowanego azbestu wyniesie **822 400 zł**.
- 2) Do powyższych kosztów należy doliczyć obecnie nieokreślone koszty usunięcia azbestu, który nie został jeszcze zinwentaryzowany.
- 3) Zakładając, że corocznie w latach 2009-2032 z GFOŚiGW będzie przeznaczane 25 tys. zł na usuwanie azbestu, w okresie 24 lat łączna kwota wsparcia wyniesie 600 000. Środki te pozwolą usunąć ok. 24 000 m² płyt azbestowych, co stanowi ok. 73% zinwentaryzowanego azbestu.
- 4) Przyjmując, że średnio w latach 2009-2032 dofinansowanie z GFOŚiGW stanowić będzie 50% kosztów ponoszonych przez mieszkańca, dodatkowo efektem dofinansowania będzie usunięcie kolejnych 24 000 m² płyt azbestowych. Łącznie zatem w wyniku wdrożenia dofinansowania z gminy usunięte może być 48 800 m² azbestu.
- 5) Na podstawie powyższych obliczeń należy stwierdzić, że zaplanowane środki pozwolą na usunięcie całego dotychczas zinwentaryzowanego azbestu. Pozostanie także rezerwa na ewentualny azbest dotychczas niezinwentaryzowany.
- 6) Należy dążyć, aby jak w największym stopniu wykorzystać inne źródła dofinansowania prac związanych z usuwaniem azbestu.

5. ZASADY BEZPIECZNEGO POSTĘPOWANIA Z AZBESTEM

5.1 Charakterystyka procedur

Wyróżniamy następujące procedury związane z bezpiecznym użytkowaniem, usuwaniem, transportem i składowaniem wyrobów zawierających azbest:

GRUPA I. Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami i urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest.

Procedura 1 – dotycząca obowiązków w czasie użytkowania obiektów, instalacji i urządzeń.

Procedura 2 – dotycząca obowiązków przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

GRUPA II. Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwórców odpadów niebezpiecznych.

Procedura 3 – dotycząca postępowania przy pracach przygotowawczych do usunięcia wyrobów zawierających azbest.

Procedura 4 – dotycząca prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem obiektu (terenu) instalacji.

GRUPA III. Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 5 – dotycząca przygotowania i transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

GRUPA IV. Procedura obowiązująca zarządzających składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 6 - dotycząca składowania odpadów na składowisku przeznaczonym do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest lub innym, spełniającym odpowiednie warunki techniczne.

5.2 Obowiązki w zakresie użytkowania wyrobów zawierających azbest

Zakres obowiązków i zasad postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji oraz terenów, gdzie znajduje się azbest lub wyrobu zawierające azbest przedstawia **Procedura 1**, dotycząca bezpiecznego ich użytkowania.

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia technicznego oraz terenu, gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest ma obowiązek sporządzenia „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” (**załącznik nr 5**). Termin sporządzenia kolejnej „Ocenie...” wynika z warunków określonych w poprzedniej ocenie tzn.: po 5-ciu latach, jeżeli wyroby zawierające azbest są w dobrym stanie technicznym i nie są uszkodzone, bądź po 1 roku, jeżeli przy poprzedniej „Ocenie...” ujawnione zostały drobne (do 3% powierzchni wyrobów) uszkodzenia. Wyroby, które

posiadały lub posiadają duże i widoczne uszkodzenia powinny zostać bezzwłocznie usunięte [1].

Sporządzoną ocenę właściciel lub zarządca zobowiązany jest złożyć właściwemu terenowo organowi architektoniczno-budowlanemu lub powiatowemu inspektorowi nadzoru budowlanego, w terminie do 30-tu dni od dnia jej sporządzenia. Jeden egzemplarz zachowuje także przy dokumentacji budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu.

Właściciel lub zarządca zobowiązany jest do przeprowadzenia inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest. Wyniki inwentaryzacji powinny służyć do sporządzenia stosownej informacji dla wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, właściwego dla miejsca znajdowania się budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest (osoby fizyczne). Natomiast osoby prawne mają obowiązek składania tych informacji do właściwego marszałka województwa. Wzory informacji są odpowiednio w załącznikach do niniejszego Planu:

Załącznik 4 Informacja o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania.

Załącznik 6 Informacja o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone.

Celem wykazania ewentualnych zmian w ilości posiadanych wyrobów zawierających azbest, informacja przedkładana jest corocznie, co w konsekwencji pozwoli na ocenę zagrożenia dla ludzi i środowiska w danym rejonie. Ponadto do obowiązków właściciela lub zarządcy budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie występują wyroby zawierające azbest, należy:

- oznakowanie pomieszczeń, w których znajdują się urządzenia lub instalacje z wyrobami zawierającymi azbest, odpowiednim znakiem ostrzegawczym dla azbestu;
- opracowanie i wywieszenie na widocznym miejscu instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest;
- zaznaczenia na planie sytuacyjnym terenu miejsc z wyrobami zawierającymi azbest.

Ponadto, jeżeli w budynku, budowli, instalacji lub urządzeniu oraz na terenie znajdują się wyroby zawierające azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m^3 (tzw. „miękkie”), lub jeżeli wyroby zawierają azbest krokidolit, a także jeżeli te wyroby znajdują się w zamkniętych pomieszczeniach lub istnieje uzasadniona obawa dużej emisji azbestu do środowiska, właściciel lub zarządca powinien opracować plan kontroli jakości powietrza (monitoringu), a jego wyniki uwzględnić przy dalszej eksploatacji lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest [1].

Przez cały czas użytkowania wyrobów zawierających azbest w obiekcie lub nieruchomości, właściciel lub zarządca ma obowiązek przeprowadzania bieżącej kontroli stanu oraz konserwacji tych wyrobów. Pracownicy dokonujący takich prac i czynności powinni być odpowiednio przeszkoleni w zakresie bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, a także odpowiednio wyposażeni we właściwą odzież i środki ochronne [1].

5.3 Zasady usuwania wyrobów zawierających azbest

5.3.1 Obowiązki właścicieli obiektów budowlanych

Zakres obowiązków i postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji lub urządzeń oraz terenów z wyrobami zawierającymi azbest przed oraz w czasie wykonywania prac usuwania lub zabezpieczania takich wyrobów przedstawia **Procedura 2**. Zakres procedury obejmuje okres od podjęcia decyzji o zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, do zakończenia tych robót i uzyskania stosownego oświadczenia wykonawcy prac.

Przed rozpoczęciem prac właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest, posiadający odpowiednie informacje lub dokumenty, mogące służyć do identyfikacji rodzaju i ilości azbestu w wyrobach powinien przedstawić je wykonawcy robót. Wyniki identyfikacji azbestu posiadane przez właściciela powinny być także uwzględniane przy:

- sporządzaniu „Oceny...”;
- sporządzaniu informacji dla wójta, burmistrza, prezydenta miasta;
- zawieraniu umowy na wykonanie prac zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest z wykonawcą tych prac, wytwarzającym odpady niebezpieczne.

Na 30 dni przed rozpoczęciem prac właściciel lub zarządca ma obowiązek zgłoszenia, wniosku o pozwolenie na budowę (remont), wraz z określonymi warunkami. Wniosek powinien być sporządzony z uwzględnieniem przepisów wynikających art. 31 ust. 3, pkt.2 oraz art. 36 ust. 1 pkt.1 i 4 ustawy – Prawo budowlane. Na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska, zatajenie informacji o występowaniu azbestu w wyrobach, które będą przedmiotem prac remontowo - budowlanych skutkuje odpowiedzialnością prawną. Po dopełnieniu obowiązków formalnoprawnych, właściciel lub zarządca dokonuje wyboru wykonawcy prac. Następnie zawiera umowę na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest oraz oczyszczenia budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z azbestu. W umowie powinny być jasno sprecyzowane obowiązki stron, również w zakresie zabezpieczenia przed emisją azbestu w czasie wykonywania prac. Niezależnie od obowiązków wykonawcy prac, właściciel lub zarządca powinien poinformować mieszkańców lub użytkowników budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, o usuwaniu niebezpiecznych materiałów zawierających substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla ludzi oraz sposobach zabezpieczenia przed tą szkodliwością. Na końcu właściciel lub zarządca powinien uzyskać od wykonawcy prac, pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonania robót i oczyszczenia z azbestu, a następnie przechowywać je przez okres co najmniej 5-letni, wraz z inną dokumentacją budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu [1].

5.3.2 Obowiązki wykonawców prac

Całokształt prac związanych z zabezpieczeniem lub usuwaniem wyrobów zawierających azbest charakteryzują odpowiednio **Procedura 3, 4, 5**.

Postępowania dotyczące przygotowania do zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest obejmuje **Procedura 3**.

Zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt 22 ustawy o odpadach „wytwórcą odpadów powstających w wyniku świadczenia usług w zakresie budowy, rozbiórki, remontu obiektu, czyszczenia

zbiorników lub urządzeń oraz sprzątnięcia, konserwacji i napraw jest podmiot, który świadczy usługę, chyba, że umowa o świadczeniu usługi stanowi inaczej”. Z powyższej definicji wynika, że wytwórcą odpadów jest wykonawca prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, a także właściciel lub zarządzający, który we własnym zakresie wykonuje prace zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest i zleca do wykonania tylko część robót. W takim przypadku na nim też spoczywać będą wszystkie obowiązki wynikające z przepisów i procedur postępowania z odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest. Wytwórcę odpadów obowiązuje postępowanie określone przepisami ustawy o odpadach, z późniejszymi zmianami. Podstawową czynnością dla przedsiębiorcy, który zamierza podjąć działalność w zakresie wytwarzania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, w ilości powyżej 100 kg rocznie, jest opracowanie programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi i zawierającymi azbest i uzyskanie jego zatwierdzenia przez właściwego, ze względu na miejsce wytwarzania odpadów niebezpiecznych, marszałka województwa lub starostę. Marszałek województwa zatwierdza programy gospodarki odpadami niebezpiecznymi dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a starosta dla pozostałych przedsięwzięć [1].

Program gospodarki odpadami niebezpiecznymi dołączony do wniosku o wydanej decyzji zatwierdzającej, powinien zawierać:

- wyszczególnienie rodzajów odpadów niebezpiecznych, przewidzianych do wytwarzania, a w przypadku, gdy określenie rodzaju nie jest wystarczające do ustalenia zagrożeń, jakie mogą powodować odpady niebezpieczne, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania składu chemicznego i właściwości odpadów;
- określenia ilości odpadów niebezpiecznych poszczególnych rodzajów przewidzianych do wytworzenia w ciągu roku;
- informację wskazującą na sposoby zapobiegania powstawaniu odpadów niebezpiecznych lub ograniczenia ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko;
- szczegółowy opis sposobów gospodarowania odpadami, z uwzględnieniem zbierania, transportu, odzysku lub unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych;
- wskazanie miejsca i sposobu magazynowania odpadów;
- określenie czasu prowadzenia działalności związanej z wytwarzaniem odpadów.

Natomiast wytwórca odpadów, który rocznie wytwarza poniżej 100 kg (0,1 Mg) odpadów niebezpiecznych na 30 dni przed rozpoczęciem działalności powodującej powstawanie odpadów zobowiązany jest opracować i przedłożyć właściwemu marszałkowi województwa lub staroście informację o wytwarzanych odpadach oraz sposobach gospodarowania.

Celem prawidłowego przygotowania prac oraz zabezpieczenia pracowników konieczną jest identyfikacja rodzaju i ilości azbestu w wyrobach przeznaczonych do usunięcia. Identyfikacji można dokonać albo na podstawie stosownych informacji i dokumentów od właściciela obiektu lub też na podstawie pobrania próbek wyrobów i wynikach badań dokonanych przez uprawnione laboratorium.

Do rozpoczęcia działalności powodującej powstawanie odpadów można przystąpić, jeżeli organ właściwy do przyjęcia informacji, w terminie 30 dni od dnia złożenia informacji nie wniesie sprzeciwu, w drodze decyzji.

Po dopełnieniu obowiązków wynikających z ogólnych zasad postępowania wykonawca prac uprawniony jest do przyjęcia zlecenia i zawarcia umowy na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest, wraz z oczyszczaniem miejsca prac z azbestem. Przed przystąpieniem do prac konieczne jest określenie stanu środowiska, w tym strefy przyszłych prac. Ma to na celu oszacowanie stopnia narażenia na azbest w miejscu pracy oraz prawidłowe przygotowanie planu prac. Plan pracy powinien zawierać:

- określenie stanu środowiska przed przystąpieniem do prac, w tym strefy przyszłych prac,
- określenie rodzaju azbestu w wyrobach przeznaczonych do usunięcia,

- aktualną „Ocenę stanu...”,
- przewidywaną ilość wytwarzanych odpadów do usunięcia,
- ustalenie odpowiednich sposobów usuwania wyrobów zawierających azbest,
- określenie rodzajów i metod pracy,
- określenie sposobów eliminowania lub ograniczenia uwalniania się pyłu azbestu do powietrza.

Następnie powinien zostać opracowany plan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, obejmujący m.in.

- informacje dotyczącą przewidywanych zagrożeń, występujących podczas realizacji robót budowlanych, określającą skalę i rodzaje zagrożeń oraz miejsca i czas wystąpienia, w tym ocenę ryzyka dla zdrowia,
- informacje o wydzieleniu i oznakowaniu miejsc prowadzenia robót budowlanych, stosownie do rodzaju zagrożenia,
- informację o sposobie prowadzenia instruktażu pracowników przed przystąpieniem do realizacji robót szczególnie niebezpiecznych,
- określenie sposobu przechowywania i przemieszczania materiałów, wyrobów, substancji oraz preparatów niebezpiecznych na terenie budowy,
- wskazanie środków technicznych i organizacyjnych, zapobiegających niebezpieczeństwom wynikającym z wykonywania robót budowlanych w strefach szczególnego zagrożenia zdrowia lub w ich sąsiedztwie.

Pracodawca ma obowiązek zapoznania pracowników lub ich przedstawicieli z planem prac, szczególnie dotyczącego bezpieczeństwa i ochrony zdrowia. Do obowiązków wykonawcy prac należy przeszkolenie wszystkich osób pozostających w kontakcie z azbestem, pracowników bezpośrednio zatrudnionych, kierujących i nadzorujących prace w zakresie ryzyka dla zdrowia oraz bezpiecznych metod pracy z wyrobami zawierającymi azbest i ich odpadami, a także bezpieczeństwa i higieny takich prac.

Wykonawca zobowiązany jest do zgłoszenia rozpoczęcia prac do właściwego organu nadzoru budowlanego, okręgowego inspektora pracy oraz wojewódzkiego inspektora sanitarnego. Szczegółowe wymagania dotyczące informacji dla Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego określone zostały w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 01 grudnia 2004 r. (Dz. U. Nr 280, poz. 2771). Istotne jest przygotowanie miejsca i sposobu tymczasowego magazynowania odpadów niebezpiecznych na placu budowy, po ich demontażu, a jeszcze przed transportem na składowisko. Miejsce takie powinno być wydzielone i zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych oraz oznakowane znakami ostrzegawczymi o treści: „Uwaga! Zagrożenie azbestem!”, „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”. Wytwórca odpadów przygotowuje właściwe dokumenty obrotu odpadami niebezpiecznymi - Kartę ewidencji odpadu i Kartę przekazania odpadu [1].

Celem zapewnienia składowania odpadów niebezpiecznych wytwórca odpadów powinien przed przeprowadzeniem robót, zawrzeć porozumienie z zarządzającym składowiskiem odpowiednim dla odpadów niebezpiecznych zawierających azbest (składowanie oddzielne lub odpowiednio przygotowana kwatera na innym składowisku).

W przypadku, gdy gęstość objętościowa usuwanych wyrobów jest mniejszej niż 1000kg/m^3 , są mocno uszkodzone lub zawierają krokidolit oraz wyroby znajdują się w pomieszczeniach zamkniętych niezbędne jest zawarcie umowy z laboratorium upoważnionym do prowadzenia monitoringu powietrza.

W planie prac, w zależności od wielkości lub specyfiki budynku, budowli, instalacji lub urządzenia, a również terenu, gdzie prowadzone będą prace zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest, a także występującego stopnia narażenia na azbest mogą zostać określone również inne niezbędne wymagania.

Zakres **Procedury 4** obejmuje okres od momentu rozpoczęcia do zakończenia prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Przed przystąpieniem do prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest należy odpowiednio zabezpieczyć obiekt, będący przedmiotem prac oraz miejsca ich wykonywania przed emisją pyłu azbestu, która może nastąpić w wyniku prowadzenia prac. Teren prac należy ogrodzić taśmami ostrzegawczymi w kolorze biało-czerwonym i umieszczenie tablic ostrzegawczych z napisami „Uwaga! Zagrożenie azbestem!”, „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony” lub „Zagrożenie azbestem krokidolitem”. Przy pracach elewacyjnych powinny być stosowane odpowiednie kurtyny zasłaniające fasadę obiektu, aż do gruntu, a teren wokół objęty kurtyną, powinien być wyłożony grubą folią, dla łatwego oczyszczania po każdej zmianie roboczej. Ogólne zasady postępowania przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest określają następujące wymagania techniczne:

- nawilżania wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem i utrzymywanie w stanie wilgotnym przez cały czas pracy,
- demontażu całych wyrobów (płyt, rur, kształtek itp.) bez jakiegokolwiek uszkodzenia, tam gdzie jest to technicznie możliwe,
- odpajania wyrobów trwale związanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych narzędzi mechanicznych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze,
- prowadzenia kontrolnego monitoringu powietrza, w przypadku występowania stężeń pyłu azbestu, przekraczających dopuszczalne wartości dla miejsca pracy,
- składowanie na tej samej zmianie roboczej, usuniętych odpadów zawierających azbest, po ich szczelnym opakowaniu – na miejscu tymczasowego magazynowania odpadów,
- codzienne, staranne oczyszczanie strefy prac i terenu wokół, dróg wewnętrznych oraz maszyn i urządzeń – z wykorzystaniem podciśnieniowego sprzętu odkurzającego, zaopatrzonego w filtry o dużej skuteczności ciągu (99,99%) lub na mokro. Niedopuszczalne jest ręczne zamiatanie na sucho, jak również czyszczenie pomieszczeń i narzędzi pracy przy użyciu sprężonego powietrza [1].

Usuwanie wyrobów azbestowo - cementowych, których gęstość objętościowa wynosi mniej niż 1000kg/m^3 (tzw. miękkie), a także wyrobów, których powierzchnia jest, w widoczny sposób uszkodzona, zniszczona lub jeżeli prace prowadzone są na obiektach, z wyrobami zawierającymi azbest krokidolit lub w pomieszczeniach zamkniętych to wymagane jest zastosowanie szczególnych zabezpieczeń strefy prac i ochrony pracowników oraz środowiska, niezależnie od ogólnych zasad postępowania.

Wszystkie zdemontowane wyroby zawierające azbest powinny być szczelnie opakowane w folie z polietylenu lub polipropylenu o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm i zamykane w sposób uniemożliwiający przypadkowe otwarcie (zgrzewem ciągłym lub taśmą klejącą). Odpady o gęstości objętościowej powyżej 1000kg/m^3 (płyty i rury azbestowo - cementowe) powinny zostać szczelnie opakowane w folie. Odpady o gęstości objętościowej poniżej 1000kg/m^3 powinny być zestalone przy użyciu cementu lub żywic syntetycznych i po związaniu spoiwa szczelnie zapakowane w folię. Pakowanie usuniętych wyrobów powinno odbywać się wyłącznie do opakowań przeznaczonych do ostatecznego składowania i wyraźnie oznakowanych, w sposób określony dla azbestu. Dla usuniętych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest oraz ich transportu na składowisko odpadów niebezpiecznych właściwe dla azbestu stosuje się Kartę ewidencji odpadu i Kartę przekazania odpadu. Po zakończeniu prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest wykonawca prac ma obowiązek dokonania prawidłowego oczyszczenia strefy prac i otoczenia z pozostałości azbestu. Wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia właścicielowi lub zarządcy obiektu, będącego przedmiotem prac oświadczenia stwierdzającego rzetelność wykonania prac i oczyszczenia z azbestu. W przypadku, kiedy przedmiotem prac były wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000kg/m^3 , wyroby mocno uszkodzone i zniszczone lub prace obejmowały wyroby zawierające azbest krokidolit lub prowadzone były w pomieszczeniach zamkniętych

wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia wyników badania powietrza przeprowadzonego przez uprawnione do tego laboratorium lub instytucję [1].

Przepisy prawa europejskiego (Dyrektywa 2003/18/WE oraz 2006/0222/COT) wyraźnie określają prace konserwacyjne i zabezpieczające przy wyrobach zawierających azbest, jako prace mogące powodować narażenie na azbest. Wykonywanie więc takich prac powinno być również objęte przepisami niniejszej procedury.

Procedura 5 obejmuje działania począwszy od uzyskania zezwolenia na transport odpadów niebezpiecznych poprzez pozostałe czynności i obowiązki transportującego, aż do ich przekazania na składowisko odpadów, przeznaczone do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest.

Posiadacz odpadów, który prowadzi działalność w zakresie zbierania lub transportu odpadów jest obowiązany uzyskać zezwolenie na prowadzenie tej działalności. Zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie transportu odpadów wydaje starosta, po zasięgnięciu opinii właściwego wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. Zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie zbierania lub transportu odpadów wydawane jest na czas oznaczony nie dłuższy niż 10 lat, w drodze decyzji przez właściwy organ.

Przekazanie partii odpadów zawierających azbest przez wytwórcę odpadów innemu posiadaczowi odpadów niebezpiecznych, np. w celu ich dalszego transportu odbywa się z zastosowaniem „Karty przekazania odpadu”, sporządzonej przez wytwórcę odpadów. Do obowiązków posiadacza odpadów niebezpiecznych prowadzącego działalność wyłącznie w zakresie ich transportu na składowisko należy:

- posiadanie „Karty przekazania odpadu” z potwierdzeniem przejęcia odpadu,
- posiadanie dokumentu przewozowego z opisem towarów (odpadów) niebezpiecznych,
- posiadanie świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu odpadów niebezpiecznych,
- posiadanie przez kierowcę zaświadczenia ADR o ukończeniu kursu dokształcającego dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne,
- oznakowanie pojazdu odblaskowymi tablicami ostrzegawczymi,
- utrzymanie czystości skrzyni ładunkowej pojazdu,
- sprawdzenie stanu opakowań i ich oznakowanie literą „a”,
- sprawdzenie umocowania sztuk przesyłki z odpadami w pojeździe.

Po każdym wyładunku odpadów z pojazdu należy dokładnie sprawdzić, czy na powierzchni skrzyni ładunkowej nie znajdują się pozostałości po przewożonych odpadach. W razie stwierdzenia takiej pozostałości należy niezwłocznie ją usunąć oraz dokładnie oczyścić pojazd i jego wyposażenie z zachowaniem zasad przewidzianych dla prac przy usuwaniu azbestu.

Odpady niebezpieczne zawierające azbest transportowane są na składowisko przeznaczone do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest. Tam następuje ich przekazanie następnemu posiadaczowi odpadów, zarządzającemu składowiskiem i potwierdzenie tego faktu na „Karcie przekazania odpadu”.

5.4 Obowiązki gminy

Rozdział przedstawia zadania i podstawy prawne działań organów administracji publicznej i samorządowej na szczeblu gminy przy postępowaniu dotyczącym tematyki azbestu. Wszystkie działania dotyczące wyrobów zawierających azbest dotyczą przede wszystkim ochrony przed emisją azbestu do środowiska oraz szkodliwością azbestu dla zdrowia i życia człowieka. Punktem wyjściowym jest miejsce zabudowania wyrobów zawierających azbest oraz ich stan, a także planowany termin usunięcia.

Do podstawowych obowiązków organów administracji gminy należy:

- zbieranie od właścicieli i zarządców nieruchomości, na których znajdują się wyroby zawierające azbest informacji dotyczących miejsca, ilości i rodzaju zabudowanych wyrobów zawierających azbest oraz weryfikacje i ewentualne sprawdzenie danych na terenie nieruchomości;
- organizowanie przeglądu nieruchomości na terenie gminy, pod kątem ujawnienia wyrobów zawierających azbest, w trybie systematycznej kontroli przez pracowników urzędu, albo w formie zorganizowanej akcji z udziałem np. studentów, uczniów starszych klas licealnych lub też osób wynajętych dla tej sprawy, lecz odpowiednio przeszkolonych;
- sporządzenie dla obszaru administracyjnego gminy planu sytuacyjnego rozmieszczenia nieruchomości z wyrobami zawierającymi azbest, mogącego w przyszłości posłużyć do badania stopnia narażenia ludności na emisję azbestu, szczególnie ważnego przy budowie gminnego programu ochrony środowiska oraz tworzenia wniosków dla pozyskiwania pomocy z krajowych i unijnych funduszy;
- opracowywania w ustawowych terminach gminnego programu ochrony środowiska i gminnego planu gospodarki odpadami, zawierających odpowiednią część dotyczącą oczyszczania terenu gminy z azbestu;
- prowadzenie monitoringu realizacji „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”, w części dotyczącej obszaru administracyjnego gminy i dostarczanie drogą elektroniczną odpowiednich danych oraz informacji do Wojewódzkiej Bazy Danych Azbestowych (WBDA);
- wykorzystywanie danych, dostępnych w sieci systemu informatycznego WBDA dla potrzeb mieszkańców gminy oraz projektów dotyczących usuwania wyrobów zawierających azbest, szczególnie ujętych w zbiorach: Firma – obejmującym firmy posiadające uprawnienia do prac w kontakcie z azbestem, Składowiska – obejmujący listę adresową składowisk uprawnionych do przyjmowania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, Akty prawne – obejmujący stale aktualizowany spis aktów prawnych dotyczących azbestu, a także inne informacje, które mogą być wykorzystywane szczególnie do opracowań o tematyce azbestowej, w tym wniosków dotyczących pozyskiwania dodatkowych środków finansowych na usuwanie wyrobów;
- zgłaszanie ujawnionych w wyniku przeglądu lub kontroli stanu środowiska możliwości wystąpienia zagrożenia emisją azbestu do właściwych organów administracji państwowej: Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego, Okręgowego Inspektora Pracy, Powiatowego Inspektora Sanitarnego.

Istotną rolę odgrywa również pobudzenie aktywności społecznej dla powstawania inicjatyw w zakresie oczyszczania z azbestu terenu gminy. Tylko w drodze powstawania związków i stowarzyszeń obywatelskich możliwym jest tworzenie podmiotów prawnych, które mogą mieć większą siłę dla motywacji i przebicia w załatwianiu i organizacji spraw swoich członków – mieszkańców gmin. W konsekwencji dalsze łączenie się w organizacje o zasięgu powiatu, województwa może przekładać się na wiele ciekawych inicjatyw i działań przyspieszających realizację „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”. Równocześnie organy administracji rządowej mogą pozyskać wartościowych partnerów społecznych, pomocnych i przydatnych dla wielu spraw [1].

6. MOŻLIWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA USUWANIA AZBESTU

Wdrożenie niniejszego Planu powinno być realizowane z wykorzystaniem lokalnych, krajowych i unijnych źródeł finansowania.

Pierwszym i najprostszym sposobem jest zaplanowanie i zabezpieczenie stosownych funduszy w Gminnym Funduszu Ochrony Środowiska. W zależności od potrzeb – wynikających z inwentaryzacji i zainteresowania mieszkańców – sfinansować można kompleksowo demontaż, transport i składowanie usuniętego wyrobu zawierającego azbest, bądź też wybiórczo: sam demontaż lub tylko transport czy też składowanie. Finansowanie powyższych przedsięwzięć może być pełne bądź też określonym w gminnym regulaminie procencie.

W celu obniżenia kosztów istnieje możliwość bezpośredniego zaangażowania się gminy w demontaż i utylizację azbestu poprzez zawarcie umowy ze specjalistyczną firmą. Podmiot ten odpowiedzialny będzie za usunięcie azbestu z szeregu wytypowanych budynków.

Zaznaczyć należy, że finansowanie usunięcia wyrobów zawierających azbest z terenów prywatnych nie jest obowiązkiem gminy, lecz właścicieli lub zarządców. Podjęcie tak szerokiej inicjatywy wynika z dobrej woli władz i chęci pomocy mieszkańcom gminy w rozwiązaniu tak poważnego problemu i uchronienia ich przed szkodliwym wpływem azbestu.

Jeżeli gmina nie posiada wystarczających środków na realizację założonych w planie zadań, może próbować pozyskać je z innych źródeł.

W priorytetach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego” mieści się zadanie pn. „wymiana elementów konstrukcyjnych zawierających azbest w budynkach publicznych (poza celami mieszkaniowymi) w przypadku, gdy nie wymaga to przebudowy całego obiektu i po spełnieniu wymagań przekazania powstałych odpadów zawierających azbest podmiotom, które uzyskały zezwolenie właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki takimi odpadami”. W ramach Działania 3.3., Poddziałania 3.3.1. „Rewitalizacja obszarów miejskich” gminy miejskie mogą składać wnioski o dofinansowanie (w maksymalnej wysokości 75%) projektów z zakresu usuwania i unieszkodliwiania materiałów zawierających azbest. Warunkiem niezbędnym dla pozytywnej oceny zadania, stanowiącego przedmiot wniosku jest ujęcie go w Lokalnym Programie Rewitalizacji.

Każda gmina może przygotować wstępnie i złożyć wniosek o dofinansowanie planowanych prac do właściwego terytorialnie Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W planach wydatków Powiatowych Funduszy powinny być przeznaczone środki na dofinansowanie przedsięwzięć związanych z usuwaniem odpadów azbestowych. W przypadku gmin, w których proces usuwania azbestu stanowić będzie istotny problem wójt, burmistrz czy prezydent może wystąpić także do Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej o dofinansowanie.

Bank Ochrony Środowiska S.A oferuje **kredyty ekologiczne** na usuwanie wyrobów azbestowych (infolinia: 0 800 120 242). Wnioski winny być składane przez większe grupy właścicieli z uwagą na wysoką minimalną kwotę dofinansowania.

6.1 Regionalny Program Operacyjny

W przypadku gdy zachodzić będzie konieczność usunięcia i unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest znajdujących się na budynku przeznaczonym do obsługi turystyki aktywnej, kulturowej, biznesowej. Przedsięwzięcie to może zostać dofinansowane w ramach Priorytetu 6 – Wykorzystanie i promocja dolnośląskiego potencjału turystycznego i uzdrowiskowego. Dofinansowywane będą projekty dotyczące modernizacji i budowy infrastruktury turystyki aktywnej, kulturowej i biznesowej.

Beneficjenci: jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne, szkoły wyższe, organizacje pozarządowe w tym regionalne i lokalne organizacje turystyczne, spółki prawa handlowego nie działające w celu osiągnięcia zysku, bądź przeznaczające zysk wyłącznie na cele statutowe w których udział większościowy - ponad 50% akcji, udziałów i itp. posiadają jednostki samorządu terytorialnego.

W ramach Priorytetu 9 – Odnowa zdegradowanych obszarów miejskich na terenie Dolnego Śląska, mogą uzyskać dofinansowanie działania prowadzące do odnowy najbardziej zdegradowanych obszarów miejskich. W ramach niniejszego priorytetu zostanie udzielone wsparcie dla realizacji Lokalnych Programów Rewitalizacji. Przewidziano również możliwość dotowania przedsięwzięć w zakresie budownictwa mieszkaniowego. Projekty te będą wybierane w drodze konkursu i realizowane w miastach zamieszkiwanych przez mniej niż 10 000 mieszkańców. Przedsięwzięcia te muszą być elementem Lokalnego Programu Rewitalizacji. Zasady dotyczące przygotowania Lokalnych Programów Rewitalizacji oraz podziału środków przeznaczonych na realizację Lokalnych Programów Rewitalizacji w miastach powyżej 10 tysięcy mieszkańców zostały opisane w załączniku nr 3 do RPO. Preferowane będą projekty dotyczące zapewnienia odpowiednich warunków mieszkaniowych dla:

- gospodarstw domowych o niskich dochodach,
- osób niepełnosprawnych;
- imigrantów, mniejszości narodowych i mniejszości etnicznych lub uchodźców.

Beneficjenci: jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki sektora finansów publicznych, posiadające osobowość prawną, przedsiębiorcy, kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, organizacje pozarządowe, PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne, Parki narodowe i krajobrazowe, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS.

6.2 Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

W ramach osi 3 PROW – Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej, możliwe jest dofinansowanie na podejmowanie lub rozwijanie przez rolników, domowników i małżonków rolników działalności nierolniczej lub związanej z rolnictwem w zakresie produkcji lub usług. Wówczas działanie w zakresie usuwania i unieszkodliwiania wyrobów azbestowych wchodzi w zakres np. remontu nieruchomości, w której podejmowana jest działalność.

Pomocy udziela się z tytułu podjęcia lub rozwoju działalności w zakresie:

- usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa;
- usług dla ludności;
- sprzedaży hurtowej i detalicznej;
- rzemiosła lub rękodzielnictwa;
- robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych;
- usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją
- usług transportowych;
- usług komunalnych;
- przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów
- magazynowania lub przechowywania towarów;
- wytwarzania produktów energetycznych z biomasy;
- rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych.

Pomoc może być przyznana, jeżeli:

- operacja jest uzasadniona pod względem ekonomicznym;
- operacja spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
- działalność, której dotyczy operacja, zarejestrowana jest w miejscowości należącej do:
 - gminy wiejskiej, albo
 - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, albo
 - gminy miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców;
- inwestycje związane z budową, remontem, wyposażeniem, zagospodarowaniem nieruchomości objętych operacją, dotyczą nieruchomości położonych w miejscowościach o których mowa w pkt 3;
- operacja wiąże się z możliwością zatrudnienia w ramach podjętej albo rozwijanej działalności nierolniczej;
- gospodarstwo rolne, w którym pracuje beneficjent było objęte, w roku poprzedzającym rok złożenia wniosku, płatnościami bezpośrednimi.

Definicja beneficjenta - osoba fizyczna ubezpieczona na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik.

Forma i wysokość pomocy - pomoc ma formę zwrotu części kosztów kwalifikowalnych operacji. Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi w gospodarstwie rolnym, w okresie realizacji Programu, nie może przekroczyć 100 000 zł (25 616,1 euro). Równowartość kwoty wyrażona w euro ma charakter indykatywny.

W ramach tej samej osi i działania pn. Odnowa i rozwój wsi (kod działania -313, 322, 323), mogą uzyskać dofinansowanie działania mogące wpływać na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich przez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. Działanie polegające na usuwaniu i unieszkodliwianiu wyrobów zawierających azbest, wchodzi w zakres modernizacji lub remontu i podejmowane jest na budynku pełniącym funkcje publiczne

Pomocy finansowej udziela się podmiotom z tytułu inwestycji w zakresie:

- budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów:
 - a) pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe,
 - b) służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa historycznego, tradycji, sztuki oraz kultury,
- kształtowania obszaru przestrzeni publicznej;
- budowy remontu lub przebudowy infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych;
- zakupu obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne;
- odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych, budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci;
- kultywowania tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów.

Definicja beneficjenta - Osoba prawna: gmina, instytucja kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, kościół lub inny związek wyznaniowy, organizacja

pozarządowa mająca status organizacji pożytku publicznego (w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie).

Pomoc finansowa może być przyznana, jeżeli:

- projekt realizowany jest w miejscowości należącej do:
 - gminy wiejskiej lub
 - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub
 - gminy miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców,
- projekt wpisuje się w zakres Planu Odnowy Miejscowości;
- projekt nie ma charakteru komercyjnego;
- w przypadku, gdy projekt realizowany będzie na nieruchomości nie należącej do beneficjenta, beneficjent posiada prawo do dysponowania tą nieruchomością na cele określone w projekcie przez okres 7 lat po realizacji projektu;
- organizacja pozarządowa działa w obszarze zbieżnym z celami działania „Odnowa i rozwój wsi” w szczególności na rzecz aktywizacji ludności, rozwoju oraz zachowania dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego;
- projekt składany przez instytucję kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego został zaakceptowany przez tę jednostkę.

Pomoc finansowa ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych projektu. Maksymalna wysokość pomocy na realizację projektów w jednej miejscowości wynosi 500 000 zł (128 080,3 euro) w okresie realizacji Programu. Wielkość pomocy przyznanej na realizację jednego projektu nie może być niższa 25 000 zł (6 404,0 euro). Równowartość kwoty wyrażona w euro ma charakter indykatorywny.

Poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi maksymalnie 75% kosztów kwalifikowanych projektu. Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości co najmniej 25% kosztów kwalifikowanych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta.

6.3 WFOŚiGW

Zgodnie z Listą przedsięwzięć priorytetowych Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu planowanych do dofinansowania w 2008r. (Uchwała Nr 57/2007 Rady Nadzorczej z dnia 28.06.2007r.) www.fos.wroc.pl do dofinansowania kwalifikuje się:

4. W dziedzinie gospodarki odpadami i ochrony powierzchni ziemi

- 4.1. Realizacja gminnych, międzygminnych, powiatowych i wojewódzkiego planu gospodarki odpadami, szczególnie w zakresie zagospodarowania odpadów komunalnych, w tym wspomaganie systemów zagospodarowania osadów ściekowych i kompostowni.
- 4.4. Unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych, odpadów medycznych oraz odpadów przemysłowych.

Kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu przyjęto uchwałą Rady Nadzorczej Nr 194/2005. Kryterium nadrzędnym jest zgodność z polityką ekologiczną państwa i Województwa Dolnośląskiego.

Wymagane jest spełnienie przez wnioskodawcę wymogów formalnych wynikających z przepisów prawnych oraz z *Zasad udzielania i umarzania pożyczek, udzielania dotacji oraz*

dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek ze środków WFOŚiGW we Wrocławiu (uchwała Rady Nadzorczej Nr 36/2008 z dnia 02.06.2008r.).

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej udziela pomocy finansowej na realizację zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych (inne zasady obowiązują przy współfinansowaniu zadania ze środków zagranicznych) w wysokości:

- do 75 % wartości zadania w przypadku dofinansowania tylko w formie pożyczki;
- do 25% wartości zadania w przypadku dofinansowania tylko w formie dotacji;
- w przypadku łączenia ww. form dofinansowania: do 25% wartości zadania w formie dotacji i do 75% wartości zadania w formie pożyczki. Wysokość pożyczki nie może być niższa niż wysokość dotacji.

WFOŚiGW udziela pomocy po stwierdzeniu, że zapewnione jest pełne zbilansowanie finansowania kosztów realizacji zadania.

Udzielenie pomocy następuje po wywiązaniu się przez wnioskodawcę z obowiązku uiszczania opłat za korzystanie ze środowiska i kar za naruszenie wymogów ochrony środowiska stanowiących przychody Wojewódzkiego Funduszu. W odniesieniu do jednostek samorządu terytorialnego, spełnienie tego wymogu dotyczy wszystkich podmiotów objętych ich budżetami.

Istnieje możliwość umorzenia pożyczki. Umorzenia dotyczą pożyczek udzielanych jednostkom samorządu terytorialnego, ich związków i ich stowarzyszeń.

WFOŚiGW udziela dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów udzielanych przez banki, z ich środków i na ich ryzyko, zgodnie z warunkami określonymi w umowie zawartej pomiędzy Wojewódzkim Funduszem a bankiem.

Wzory wniosków o dofinansowanie znajdują się na stronie internetowej funduszu www.fos.wroc.pl.

6.4 NFOŚiGW

Usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest znalazło się na *Liście priorytetowych programów Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej planowanych do finansowania w roku 2008r.* (uchwała Rady Nadzorczej NFOŚiGW nr 16/08 z dnia 06.03.2008 r.). W ramach Programu nr 2 zadania realizowane w ramach programu to: 2.2.3 Wsparcie dla przedsiębiorców i gmin w zakresie unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych, zawierających azbest.

Zgodnie z *Zasadami udzielania dofinansowania ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej*, przyjętymi uchwałą Rady Nadzorczej NFOŚiGW nr 130/08 z dnia 23.09.2008r., dofinansowanie w formie dotacji ze środków pochodzących z Narodowego Funduszu, może być udzielane z przeznaczeniem na (par. 14, ust. 4, pkt. 11)):

- przedsięwzięcia związane z usuwaniem i unieszkodliwianiem lub zabezpieczaniem odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Dofinansowanie w formie dotacji może być udzielone w wysokości do 100 % kosztów przedsięwzięcia.

W *Kryteriach wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej*, przyjętych uchwałą nr 17/08 Rady Nadzorczej NFOŚiGW z dnia 06.03.2008r., zostały określone zasady wyboru przedsięwzięć mogących uzyskać dofinansowanie ze środków funduszu. Usuwanie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest opisano w Programie nr 2 – Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi. **Kryterium charakterystycznym dla ww. działania jest minimalna ilość wyrobów zawierających azbest przewidziana do usunięcia i unieszkodliwienia lub zabezpieczenia i wynosi ona 10 tys. Mg.**

Oprócz tego Narodowy Fundusz stosuje następujące formy dofinansowania:

- udzielanie oprocentowanych pożyczek;
- dokonywanie dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów bankowych i pożyczek;
- poręczanie spłaty kredytów oraz zwrotu środków przyznanych przez rządy państw obcych i organizacje międzynarodowe, przeznaczonych na realizację zadań ochrony środowiska i gospodarki wodnej;
- przekazywanie środków jednostkom budżetowym.

Na stronie internetowej Funduszu (<http://www.nfosigw.gov.pl>) znajduje się także *Lista priorytetowych programów Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej planowanych do finansowania w roku 2009r. (Uchwała Rady Nadzorczej NFOSiGW nr 129/08 z dnia 23.09.2008r.)*. W ramach Programów III dofinansowanie uzyskują przedsięwzięcia związane z realizacją rządowego „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest”.

Na stronie internetowej znajdują się także *Procedury rozpatrywania wniosków oraz Formularze wniosków*.

6.5 BOŚ

Dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej uruchomił nowy instrument ekonomiczny jakim są dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych na wskazane przez Narodowy Fundusz programy i przedsięwzięcia z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz potrzeb geologii.

Tryb uzyskania dopłat:

- Wnioskodawca składa wniosek o udzielenie promesy dopłat w NFOŚiGW.
- Po uzyskaniu promesy Wnioskodawca zawiera umowę kredytu z BOŚ S.A.
- Wnioskodawca, BOŚ S.A. i NFOŚiGW podpisują umowę trójstronną.

NFOŚiGW udziela dopłat do oprocentowania kredytów bankowych w wysokości nie wyższej niż 3,0 punkty procentowe w skali roku.

W przypadku przedsięwzięć realizowanych w ramach IV osi priorytetowej POLiŚ dopłata nie może przekroczyć w skali roku:

- 2,5 punktów procentowych dla mikroprzedsiębiorców oraz małych lub średnich przedsiębiorców,
- 1,0 punktu procentowego dla dużych przedsiębiorców

Dopłaty do oprocentowania preferencyjnego kredytu udzielane są na okres nie dłuższy niż 10 lat.

Kredyty z linii kredytowej Banku Rozwoju Rady Europy

Podmioty uprawnione: Jednostki samorządu terytorialnego i przedsiębiorstwa komunalne.

Przedmiot kredytowania:

Inwestycje gminne z zakresu ochrony środowiska, które będą współfinansowane zgodnie z programem, są następujące:

- zagospodarowanie odpadów

- inwestycje dotyczące redukcji wpływu na środowisko istniejących instalacji, poprzez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, ograniczenie ilości i ładunku zanieczyszczeń w ściekach, minimalizowanie ilości i szkodliwości odpadów oraz ich recykling (z wyjątkiem odpadów nuklearnych).

Okres kredytowania: minimum 4 lata, maksimum 15 lat (obecnie do 20.04.2023 r.)

Karencja w spłacie kapitału (nieobowiązkowa) : do 5 lat

Waluta: EUR lub PLN

Całkowity koszt inwestycji: do 20 milionów EUR

Maksymalna wartość kredytu: do 5 milionów EUR

Struktura finansowania

Maksymalny udział CEB w finansowaniu projektu wynosi 50%.

Możliwe jest sfinansowanie tego samego projektu kredytem ze środków CEB i EIB (Europejski Bank Inwestycyjny). Łączny udział finansowania ze środków obu banków może wynieść do 100%. Możliwe jest współfinansowanie projektów z udziałem funduszy pomocowych UE.

Linia kredytowa KfW5.

Podmioty uprawnione do ubiegania się o kredyt:

- małe i średnie prywatne przedsiębiorstwa, które nie korzystały do tej pory z finansowania w ramach programu SME Finance Facility (KfW2 i KfW4):
- zatrudniające do 250 pracowników,
- o rocznych obrotach do 40 mln EUR lub sumie bilansowej do 27 mln EUR,
- spełniające warunek niezależności UE (nie więcej niż 25% udziałów należy do firmy nie będącej MSP zgodnie z definicją Unii Europejskiej)

Przedmiot kredytowania m.in.:

- Unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest

Kwota kredytu nie może przekroczyć 85% kosztu inwestycji. Nie jest możliwe finansowanie ex-post oraz inne formy refinansowania. Maksymalna kwota indywidualnego kredytu w ramach linii: 250.000 EUR. Okres kredytowania: 5-10 lat (obecnie do 10.09.2017 r.), w tym karencja w spłacie kapitału do 2 lat (nieobowiązkowa). Warunki kredytowania są zróżnicowane ze względu na podmiot kredytowania, okres oraz rodzaj waluty WIBOR 3M lub EURIBOR 3M + marża Banku. Linia SME Finance Facility Phase 2 oferowana przez KfW jest dofinansowana przez Council of Europe Development Bank (CEB), a także wspierana przez Komisję Europejską.

Pakiet ekologiczny Wygrywasz Ty. Wygrywa Natura.

Mając na uwadze rosnące zainteresowanie działaniami na rzecz ochrony środowiska i wzrost świadomości ekologicznej, skonstruowano ofertę dedykowaną do tych, którzy znaleźli wspólną platformę dla działań gospodarczych i ochrony środowiska. Pakiet Ekologiczny to zestaw produktów i usług skierowany do grupy klientów prowadzących lub podejmujących działalność zakwalifikowaną do działalności wspomagającej ochronę środowiska

Adresaci - Klienci segmentu korporacyjnego oraz finansów publicznych

Pakiet Ekologiczny umożliwia znaczne preferencje cenowe w specjalnej EKO ofercie kredytowej:

- obniża koszty – niższe opłaty w pakiecie,
- zapewnia profesjonalne doradztwo w zakresie finansowania projektów proekologicznych,
- umożliwia bezpieczne dokonywanie transakcji dzięki podpisowi elektronicznemu lub tokenowi – urządzeniu generującemu hasła dostępu,
- pozwala oszczędzić czas dzięki możliwości zarządzania finansami z dowolnego miejsca przez 24 h na dobę, bez konieczności odwiedzania Banku.

Obsługa bieżąca w Pakiecie obejmuje:

- bezpłatne otwarcie i prowadzenie rachunku bieżącego w PLN
- bezpłatne korzystanie z BOŚBank24 iBOSS
- bezpłatne wydanie jednego tokena i korzystanie w okresie ważności tokena
- bezpłatne wydanie i korzystanie z jednej karty Maestro Business w pierwszym roku użytkowania
- bezpłatne doradztwo ekologiczne
- specjalna cena za udostępnienie jednego podpisu elektronicznego na okres jednego roku w wysokości 215 zł.

Pakiet Ekologiczny to także dostęp do specjalnej EKO oferty kredytowej

- EKO Kredyt obrotowy odnawialny oraz EKO Kredyt obrotowy nieodnawialny - w pierwszym roku kredytowania marża niższa o 50 % od marży w ofercie standardowej
- EKO Pożyczka hipoteczna - specjalne warunki w przypadku refinansowania. Marża nie wyższa niż w innym banku i brak prowizji przygotowawczej
- EKO Kredyt inwestycyjny – specjalne warunki w przypadku refinansowania. Marża nie wyższa niż w innym banku, brak prowizji przygotowawczej, a ponadto możliwość sfinansowania inwestycji w 100% (netto)

Warunki udostępnienia

- Prowadzenie działalności związanej z ochroną Środowiska
- Złożenie wniosku oraz podpisanie umowy rachunku bankowego w ramach Pakietu Ekologicznego.

7. HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty całkowite [zł]	źródło finansowania	uwagi
			od	do			
Plan usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Wisznia Mała							
1	Uchwalenie Regulaminu dofinansowania usuwania wyrobów zawierających azbest z GFOŚiGW	gmina	2008	2009	bez kosztów	budget gminy	
2	Coroczna realizacja systemu dofinansowania usuwania azbestu skierowanego do osób fizycznych, wspólnot i spółdzielni mieszk.	gmina	stałe		ok. 15 tys. rocznie	budget gminy, GFOŚiGW	
3	Wprowadzenie do bazy danych wyrobów i odpadów zawierających azbest (na stronie www.bazaazbestowa.pl) informacji gromadzonych przez Urząd Gminy	gmina	2009	2009	bez kosztów	budget gminy	
4	Prowadzenie bieżących zestawień ilości i miejsc występowania wyrobów zawierających azbest na terenie gminy	gmina	stałe		bez kosztów	budget gminy	
5	Przedkładanie marszałkowi stosownych zestawień wynikających z rozporządzenia Dz.U. nr 175/2002, poz. 1439	gmina	corocznie		bez kosztów	budget gminy	
6	Opracowanie pełnej Inwentaryzacji miejsc występowania wyrobów budowlanych zawierających azbest na terenie gminy	gmina	2009	2009	ok. 20 tys.	budget gminy, GFOŚiGW, środki pomocowe	
7	Podjęcie starań zmierzających do dofinansowania usuwania azbestu z obiektów należących do gminy	gmina	stałe		bez kosztów	budget gminy	
8	Opracowanie aktualizacji Planu usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie gminy	gmina	co 4 lata		ok. 10 tys.	budget gminy, GFOŚiGW	pierwsza aktualizacja 2012
9	Pozyskiwanie dofinansowania na usuwanie azbestu z innych źródeł niż GFOŚiGW	gmina, właściele nieruchomości	stałe		bez kosztów	budget gminy	
10	Opracowanie zakładowej tematycznej poświęconej problemowi azbestowemu na stronie internetowej gminy	gmina	2009	2009	bez kosztów	budget gminy	
11	Opracowanie i złożenie wniosku na dofinansowanie działań edukacyjnych w ramach dofinansowania z Ministerstwa Gospodarki	gmina	2009	2009	bez kosztów	budget gminy	
12	Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych	gmina	stałe		ok. 10 tys. rocznie	budget gminy, GFOŚiGW, środki pomocowe	
13	Bieżąca współpraca z organami i instytucjami w zakresie wymiany informacji o ilości i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest na terenie gminy	gmina	stałe		bez kosztów	budget gminy	
14	Prowadzenie bieżącej kontroli usuwania azbestu z terenu gminy	gmina	stałe		bez kosztów	budget gminy	

8. MONITORING REALIZACJI PLANU

Gminny Plan usuwania wyrobów zawierających azbest powinien być uważany za żywy dokument, związany z jego aktualizacją. Wynika to z obowiązku właścicieli, zarządców i użytkowników przedkładania corocznych informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania oraz których wykorzystania zostało zakończone. Również konieczność aktualizacji Planu powinna wynikać ze sporządzania przez właściciela, zarządcę lub użytkownika obowiązkowej „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” tj. sporządzenia oceny po 5 latach lub po roku, w zależności od stanu technicznego wyrobów.

Z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju gminy, istotny jest dobór odpowiednich wskaźników monitorowania, wskaźników wdrożenia, wskaźników efektywności, czy też mierników oceny realizacji gminnego Planu usuwania wyrobów zawierających azbest.

Przyjmuje się, że wskaźniki i indeksy środowiskowe są powszechnie dzielone na trzy podstawowe grupy funkcyjne:

- wskaźniki presji (zagrożeń, stresu) środowiskowej;
- wskaźniki stanu (jakości) środowiska;
- wskaźniki reakcji (odpowiedzi społecznej).

Poniżej przedstawiono propozycję wskaźników odnoszących się do realizacji Planu na terenie gminy.

Wskaźniki presji środowiskowej i stanu środowiska:

- 1) ilość obiektów, urządzeń, instalacji z wyrobami zawierającymi azbest [szt.];
- 2) ilość azbestu w poszczególnych grupach (I, II, III) określających stopień pilności usunięcia azbestu [%];
- 3) ilość obiektów, urządzeń i instalacji objętych usuwaniem azbestu [szt.];
- 4) ilość usuniętych odpadów azbestowych [m² i Mg];
- 5) ilość włókien azbestu w powietrzu [szt.];

Wskaźniki reakcji:

- 6) liczba, jakość i skuteczność wydawnictw, publikacji, kampanii edukacyjno-informacyjnych z zakresu usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest [ilość/opis];
- 7) liczba stwierdzonych przypadków nielegalnego usuwania i pozbywania się wyrobów zawierających azbest [szt.];
- 8) liczba szkół uczestniczących w konkursach związanych z „problematyką azbestową”;
- 9) liczba złożonych wniosków o dofinansowanie usuwania azbestu;
- 10) łączna kwota wydatkowana z GFOŚiGW na usuwanie azbestu;

Proponuje się, aby corocznie przeprowadzać ocenę realizacji planu w oparciu o powyższe wskaźniki. W ramach bieżącego monitoringu realizacji planu należy aktualizować zestawienia ilości i miejsc występowania wyrobów zawierających azbest, opracowane w wersji elektronicznej (arkusza kalkulacyjnym) na potrzeby załączonej do Planu Inwentaryzacji.

W kolejnych latach przewiduje się sukcesywne wdrażanie niniejszego Planu. W związku z możliwymi zmianami uwarunkowań zewnętrznych (prawnych lub związanych ze współfinansowaniem projektów) oraz wewnętrznych (finansowych lub związanych z oceną ilości azbestu), przewiduje się możliwość aktualizacji niniejszego Planu. Zakłada się, że aktualizacja może być dokonywana co 4 lata (najbliższa w 2012 roku). Stanowić może ona osobny dokument lub być częścią gminnego Planu gospodarki odpadami.

9. LITERATURA

1. Ochrona środowiska w zakresie dotyczącym problematyki związanej z azbestem – szkolenie dla pracowników urzędów administracji rządowej i samorządu terytorialnego; Główny Instytut Górnictwa, Instytut Medycyny Pracy im. prof. J. Nofera; Łódź, Kraków, Warszawa, Lubin, maj-wrzesień 2008 r.;
2. Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami Województwa Dolnośląskiego, uchwała Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 29 kwietnia 2004 r. Nr XXIII/272/2004, Zarząd Województwa Dolnośląskiego, Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego, Wrocław 2004 r.
3. Projekt z dnia 12.09.2008 r. aktualizacji Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami Województwa Dolnośląskiego;
4. Sprawozdanie z realizacji krajowego planu gospodarki odpadami za okres od 2009 października 2002 r. do 29 października 2004 r., Ministerstwo Środowiska, Warszawa, styczeń 2005 r.
5. Program zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska województwa dolnośląskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Wrocław 2002 r.
6. Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski, przyjęty w dniu 14 maja 2002 r., Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, maj 2002 r.
7. Raport z realizacji w latach 2003-2007 „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa styczeń 2008 r.;
8. Projekt z dnia 11.07.2008 w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2008-2032”
9. Krajowy plan gospodarki odpadami 2010, załącznik do Monitora Polskiego Nr 90/2006, poz. 946 Warszawa 27 lipca 2006 r.;
10. Plan usuwania wyrobów zawierających azbest z obiektów użyteczności publicznej stanowiących lub będących w zarządzaniu, administrowaniu przez organy administracji publicznej na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym (WZÓR), ROT Recykling Odpady Technologie; Ministerstwo Gospodarki, Gliwice 2007 r.;
11. Gminny Plan usuwania wyrobów zawierających azbest (WZÓR), ROT Recykling Odpady Technologie; Ministerstwo Gospodarki, Gliwice 2006 r.;
12. Plan gospodarki odpadami dla gminy Marciszów, EKOCENTRUM, Wrocław, marzec 2002 r.
13. Plan gospodarki odpadami dla gminy Marciszów – aktualizacja na lata 2008-2011, proGEO sp. z o.o., Wrocław wrzesień 2008 r.;

Załącznik nr 1

Inwentaryzacja miejsc występowania wyrobów budowlanych zawierających azbest na terenie gminy Marciszów

(Inwentaryzacja stanowi osobny tom dołączony do Planu)

Załącznik nr 2a

Projekt regulaminu dofinansowania usuwania wyrobów zawierających azbest z GFOŚiGW oraz wzory dokumentów

(projekt uwzględniający dofinansowanie indywidualne dla mieszkańca gminy)

Projekt

**Uchwała Nr / 2008
Rady Gminy Marciszów
z dnia2008r.**

w sprawie: przyjęcia Regulaminu przyznawania dofinansowania ze środków Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej osobom fizycznym i wspólnotom mieszkaniowym na usuwanie i utylizację odpadów niebezpiecznych, zawierających azbest, pochodzących z budynków mieszkalnych i gospodarczych na terenie Gminy Marciszów .

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 w związku z art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) oraz art. 405, 406 pkt. 12 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity z 2008r Dz. U Nr 25, poz. 150z późn. zm.), **Rada Gminy Marciszów uchwala, co następuje:**

§ 1

1. Przyjmuje się **Regulamin** przyznawania dofinansowania ze środków Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej osobom fizycznym i wspólnotom mieszkaniowym na usuwanie i utylizację odpadów niebezpiecznych, zawierających azbest, pochodzących z budynków mieszkalnych i gospodarczych na terenie Gminy Marciszów, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.
2. Celem regulaminu jest stworzenie mieszkańcom możliwości usunięcia i unieszkodliwienia w sposób bezpieczny dla zdrowia ludzi i środowiska wyrobów zawierających azbest.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Marciszów .

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Sporządziła:
M. Bych

Załącznik nr 1 do Uchwały
Nr /2008
Rady Gminy Marciszów
z dnia 2008r.

Regulamin przyznawania dofinansowania ze środków gminnego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej osobom fizycznymi ,wspólnotom mieszkaniowym na usuwanie i utylizację odpadów niebezpiecznych, zawierających azbest, pochodzących z budynków mieszkalnych i gospodarczych.

§ 1

Regulamin określa szczegółowe zasady przyznawania osobom fizycznym i wspólnotom mieszkaniowym dofinansowania na realizację przedsięwzięć polegających na pokryciu części kosztów związanych z wymianą lub likwidacją pokryć dachowych, elementów elewacji, z budynków mieszkalnych i gospodarczych oraz likwidacji elementów składowanych na placach zawierających azbest z terenu Gminy Marciszów .

§ 2

1. Dofinansowaniu będą podlegały koszty inwestycji związane ze zdjęciem, transportem i utylizacją odpadów zawierających azbest powstałych przy wymianie lub likwidacji pokrycia dachowego , elementów elewacji i likwidacji elementów składowanych na placach.
2. Dofinansowanie przysługuje osobom fizycznym oraz wspólnotom mieszkaniowym , które posiadają tytuł prawny do budynku/działki/ znajdującego się na terenie Gminy Marciszów w okresie od złożenia wniosku do jego realizacji. W przypadku posiadania innego tytułu prawnego ,niż własność, należy dołączyć zgodę właściciela, lub w przypadku którym prawo własności posiada kilka osób , należy dołączyć zgodę współwłaścicieli nieruchomości.
3. Dofinansowanie przekazywane będzie w formie zwrotu części udokumentowanych kosztów poniesionych w związku z realizacją w/w zadania.

§ 3

Podstawą wypłaty środków z Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej będzie złożony wniosek zaakceptowany przez Wójta. Środki zostaną przekazane po zakończeniu prac i przedłożeniu przez osobę wnioskującą dokumentów niezbędnych do rozliczenia zadania.

§ 4

Warunkiem uzyskania dofinansowania jest wykonanie czynności o których mowa w § 2 pkt.1 przez przedsiębiorcę legitymującego się decyzją zezwalającą na usuwanie i transport odpadów wydaną przez Starostę Kamiennogórskiego – wykaz stanowi **załącznik nr 5** do niniejszego regulaminu .

§ 5

1. Warunkiem ubiegania się o dofinansowanie zadania określonego w §1 jest przedłożenie w Urzędzie Gminy w Marciszowie :
 - a) informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania, wg wzoru stanowiącego **załącznik nr 1** do Regulaminu, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876).
 - b) oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, wg wzoru stanowiącego **załącznik nr 2** do Regulaminu, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004r w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649).

§ 6

1. Osoby ubiegające się o uzyskanie dofinansowania zadania określonego w §1 winny złożyć wniosek do Urzędu Gminy w Marciszowie, wg wzoru stanowiącego **załącznik nr 3** do Regulaminu.
2. Do wniosku, o którym mowa w §2 ust. 2 należy dołączyć:
 - a) Aktualny dokument potwierdzający własność budynku/działki, lub oświadczenie o dysponowaniu własnością nieruchomości. W przypadku budynku/działki, do którego tytuł prawny posiada kilka osób należy dołączyć zgodę współwłaścicieli.
 - b) Mapę terenu, lub dokładny szkic z zaznaczonym budynkiem, terenem będącym przedmiotem wniosku.
2. Wnioskodawca przed przystąpieniem do wymiany pokrycia dachowego lub elementów elewacji jest obowiązany do złożenia w Urzędzie Gminy w Marciszowie :
 - a) kopii potwierdzenia zgłoszenia w Wydziale właściwym do spraw Architektury Starostwa Powiatowego w Kamiennej Górze zamiaru usunięcia wyrobów zawierających azbest z budynku lub elementów elewacji na 30 dni przed planowanym rozpoczęciem robót budowlanych, lub kopii pozwolenia na budowę wymaganego w przypadku rozbiórki obiektu budowlanego, lub zmiany obiektu.
 - b) kopii umowy na wykonanie w/w prac zawartej z firmą posiadającą decyzję zatwierdzającą program gospodarki odpadami wydaną przez właściwego starostę.
3. Wnioskodawca jest obowiązany do powiadomienia pisemnie Urzędu Gminy w Marciszowie o zakończeniu w/w prac oraz do przedłożenia w Urzędzie Gminy:
 - a) informacji o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone, wg wzoru stanowiącego **załącznik nr 4** do Regulaminu, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876 z późn.zm.).
 - a) kopii oświadczenia przedsiębiorcy usuwającego wyroby zawierające azbest o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych zgodnie z §8, ust. 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649), zawierającego dodatkowo informację o łącznej powierzchni płyt azbestowo-cementowych usuniętych z obiektów budowlanych i przetransportowanych na uprawnione składowisko.
 - b) oryginału rachunku (faktury VAT) wystawionego przez przedsiębiorcę za usunięcie i utylizację odpadów zawierających azbest (dokument będzie zwracany).
5. Komisja w ciągu 21 dni, na podstawie złożonych dokumentów oraz oględzin budynku, rozpatruje wniosek i kwalifikuje go do realizacji, powiadamiając o tym pisemnie wnioskodawcę.
6. Komisja potwierdza na podstawie oględzin w terenie wykonanie prac w zakresie określonym we wniosku. Z oględzin sporządza się protokół.
7. Druki wniosków niezbędne do uzyskania dofinansowania dostępne są w Referacie właściwym do spraw Rolnictwa, Gospodarki Gruntami i Gospodarki i Ochrony Środowiska Urzędu Gminy w Marciszowie oraz na stronie internetowej BIP Urzędu Gminy w Marciszowie .
8. Wymagane dokumenty składa się w jednym egzemplarzu, a w przypadku kserokopii dokumentów wymagane jest przedłożenie do wglądu oryginału dokumentów, dla stwierdzenia zgodności kserokopii z oryginałem.
9. Wnioski niekompletne nie będą rozpatrywane.

§7

Wysokość dofinansowania dla jednego obiektu budowlanego wynosić będzie w latach: **2009-2015 30zł/m²** (słownie: trzydzieści złotych) za metr kwadratowy powierzchni pokrytej lub obłożonej wyrobami zawierającymi azbest, nie więcej niż 5,500 zł.,
2016-2025 20zł/m² (słownie: dwadzieścia złotych) za metr kwadratowy powierzchni pokrytej lub obłożonej wyrobami zawierającymi azbest, nie więcej niż 4,000 zł.,
2026-2032 10zł/m² (słownie: dziesięć złotych) za metr kwadratowy powierzchni pokrytej lub obłożonej wyrobami zawierającymi azbest, nie więcej niż 3,000 zł.
Wysokość dofinansowania do azbestu zmagazynowanego na placach w latach wcześniejszych na placach wynosić będzie **10 zł/m²** (słownie: dziesięć złotych) za metr kwadratowy nie więcej niż 1,500 zł.

§ 8

Wnioski będą rozpatrywane do wyczerpania środków finansowych przewidzianych z Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska na dany rok budżetowy.
Kolejność realizacji następować będzie według daty wpływu kompletnych wniosków do Urzędu Gminy w Marciszowie.
Wnioski niezrealizowane w danym roku z powodu braku środków finansowych będą dofinansowane w roku następnym.

§ 9

Wójt Gminy Marciszów powołuje Komisję ds. rozpatrywania złożonych wniosków.
Zadaniem Komisji jest:

- 1) potwierdzenie na podstawie oględzin w terenie wykonanych prac.
- 2) sprawdzanie zgodności złożonych wniosków z wymaganiami niniejszego regulaminu.
- 3) wnioskowanie do Wójta Gminy Marciszów o wydanie zgody w sprawie przyznania dofinansowania.

§ 10

Zatwierdzona przez Wójta Gminy Marciszów kwota dofinansowania wypłacana będzie w kasie Banku Spółdzielczego w Marciszowie lub na wskazany rachunek bankowy osoby ubiegającej się o dofinansowanie po zakończeniu zadania w terminie do 30 dni od dnia zatwierdzenia.

§ 11

W każdym roku na dofinansowanie zadań wymienionych w §2 oraz zadań, które przeszły do realizacji z roku poprzedniego, przeznacza się kwotę, której wysokość ustalona jest w Uchwale Rady Gminy zatwierdzającej zestawienie przychodów i wydatków na dany rok Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

§ 12

Dofinansowanie nie obejmuje wykonania dokumentacji technicznej, kosztów związanych z zakupem i montażem nowych pokryć dachowych lub elewacji. Dofinansowanie nie obejmuje tych osób fizycznych, które we własnym zakresie zdjęły i wywoziły odpady azbestowe pochodzące z wymiany pokryć dachowych lub elewacji budynków, właścicieli nieruchomości nie ujętych w inwentaryzacji.

§ 13

Regulamin podlega ogłoszeniu w sposób zwyczajowo przyjęty:

- 1) na tablicach ogłoszeń Urzędu Gminy,
- 2) na stronie internetowej Gminy Marciszów

Załącznik nr 1 do Regulaminu

**INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST
I MIEJSCU ICH WYKORZYSTYWANIA**

1. Miejsce, adres:

.....
.....

2. Właściciel/zarządca/użytkownik:

a) osoba prawna - nazwa, adres:

.....
.....

b) osoba fizyczna - imię, nazwisko i adres:

.....
.....

3. Tytuł własności:

.....
.....

4. Nazwa, rodzaj wyrobu:

.....
.....

5. Ilość (m² lub tony):

.....
.....

6. Przydatność do dalszej eksploatacji:

.....
.....

7. Przewidywany termin usunięcia wyrobu:

a) okresowej wymiany z tytułu zużycia wyrobu:

.....
.....

b) całkowitego usunięcia niebezpiecznych materiałów i substancji

.....
.....

8. Inne istotne informacje o wyrobach

.....
.....

Data

.....

(podpis)

Załącznik nr 2 do Regulaminu

**OCENA STANU I MOŻLIWOŚCI BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA WYROBÓW
ZAWIERAJĄCYCH AZBEST**

1. Miejsce i obiekt:

.....

.....

2. Adres:

.....

.....

Rodzaj/nazwa wyrobu

.....

.....

Ilość wyrobów (m², tony)

.....

.....

GRUP / NR	WYRÓB-RODZAJ	PRZYJ. OCENA	OCENA
I. Sposób zastosowania azbestu.			
1.	Powierzchnia pokryta masa natryskową z azbestem (torkret)		30
2.	Tynk zawierający azbest		30
3.	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (gęstość objętościowa powyżej 1000 kg/m ³)		25
4.	Pozostałe wyroby		10
II. Rodzaj azbestu.			
5.	Azbest chryzotylowy		5
6.	Inny azbest		15
III. Struktura powierzchni wyrobu z azbestem.			
7.	Rozluźniona (naruszona) struktura włókien		30
8.	Mocna struktura włókien, lecz/lub z niewystarczająco gęstą powłoką farby zewnętrznej		10
9.	Pomalowana gęsta powłoka		0
IV. Stan zewnętrzny wyrobu z azbestem.			
10.	Duże uszkodzenia		30
11.	Małe uszkodzenia		10
12.	Brak uszkodzeń		0
V. Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem.			
13.	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac		15
14.	Wyrób przez bezpośrednią dostępność narażony na uszkodzenia (do wysokości 2m)		10
15.	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne		10
16.	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania		10
17.	Wyrób narażony na działanie czynników atmosferycznych (na zewnątrz obiektu)		10
18.	Wyrób znajduje się w zasięgu silnych ruchów powietrza		10

19.	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne		0
VI. Wykorzystanie pomieszczenia.			
20.	Regularnie przez dzieci, młodzież lub sportowców		35
21.	Trwale lub częste przebywania w pomieszczeniach innych osób		30
22.	Czasowo wykorzystywane pomieszczenie		20
23.	Rzadko wykorzystywane pomieszczenie		10
VII. Usytuowanie wyrobu.			
24.	Bezpośrednio w pomieszczeniu		30
25.	Za zawieszonym nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem		25
26.	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)		25
27.	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym		10
A. Suma punktów oceny			
B. Stopień pilności I (wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie)		65 i więcej	
C. Stopień pilności II (ponowna ocena wymagana w czasie do 1 roku)		35 do 60	
D. Stopień pilności I (ponowna ocena w terminie do 5 lat)		do 35 punktów	

UWAGA: podkreślić należy tylko jedną pozycję w grupie, jeśli wystąpi więcej niż jedna, podkreślić należy najwyższą punktację. Zsumować ilość punktów, ustalić ocenę końcową i stopień pilności.

Oceniający nazwisko i imię :

Właściciel / Zarządca:

Adres:

.....

Data:

Załącznik nr 3 do Regulaminu

**WNIOSEK O DOFINANSOWANIE Z GMINNEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I
GOSPODARKI WODNEJ OSOBOM FIZYCZNYM NA REALIZACJĘ PRAC ZWIĄZANYCH
Z USUWANIEM I UTYLIZACJĄ ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST
POCHODZĄCYCH Z BUDYNKÓW MIESZKALNYCH I GOSPODARCZYCH****CZĘŚĆ I - WYPEŁNIA WNIOSKODAWCA**

1. Dane osobowe:

a) imię:

b) nazwisko:

c) adres zameldowania:

.....

d) adres zamieszkania:

.....

e) adres realizacji zadania:

.....

numer ewidencyjny działkiobręb

f) telefon kontaktowy:

2. Opis wymiany - likwidacji pokrycia dachowego , elewacji lub miejsca składowania:

a) rodzaj powierzchni (dach/elewacja/plac,):

.....

b) wielkość powierzchni przeznaczonej do wymiany/likwidacji:

c) nazwa i adres wykonawcy robót:

.....

d) rodzaj płyt eternitowych (falisty/płaski):.....

e) ilość odpadów zawierających azbest:

f) termin realizacji zadania od do

g) imię nazwisko oraz uprawnienia kierownika budowy:

.....

h) imię nazwisko inspektora nadzoru:

.....

3. Koszty.

a) przewidywany koszt zadania:

b) wnioskowana kwota dofinansowania:

.....
Podpis wnioskodawcy

CZĘŚĆ II - WYPEŁNIA KOMISJA.

Opinia Komisji:

.....
.....
.....
.....
.....

Kwalifikacja wniosku:

.....
.....
.....
.....

Marciszów, dnia

Członkowie Komisji:

1.
2.
3.

**CZĘŚĆ III – POTWIERDZENIE WYKONANIA PRAC
Opinia Komisji**

.....
.....
.....
.....
.....

Marciszów , dnia

Członkowie Komisji:

1.
2.
3.

CZĘŚĆ IV - ZATWIERDZENIE

Akceptacja Wójta Gminy Marciszów :

Akceptacja Skarbnika Gminy Marciszów :

Załącznik nr 4 do Regulaminu

**INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST,
KTÓRYCH WYKORZYSTYWANIE ZOSTAŁO ZAKOŃCZONE**

1. Miejsce, adres:

.....
.....

2. Właściciel/zarządca/użytkownik:

a) osoba prawna - nazwa, adres:

.....
.....

b) osoba fizyczna - imię, nazwisko i adres:

.....
.....

3. Tytuł własności:

.....
.....

4. Nazwa, rodzaj wyrobu:

.....
.....

5. Ilość (m² lub tony):

.....
.....

6. Rok zaprzestania wykorzystywania wyrobów:

.....
.....

7. Usunięcie wyrobów:

.....
.....

sposób usunięcia:

.....
.....

nazwa i adres wykonawcy robót:

.....
.....

.....termin

wykonania prac:

.....
.....

Data

.....

(podpis)

Załącznik nr 5 do Regulaminu

**PODMIOTY POSIADAJĄCE DECYZJE POZWALAJĄCE NA WYTWARZANIE ODPADÓW
AZBESTOWYCH NA TERENIE POWIATU KAMIENNOGÓRSKIEGO
– UAKTUALNIENIE STAN NA 28.01.2008R.**

(wykaz podmiotów zgodnie z załącznikiem nr 3 do Planu)

Załącznik nr 2b

Projekt regulaminu dofinansowania usuwania wyrobów zawierających azbest z GFOŚiGW oraz wzory dokumentów

(projekt uwzględniający wspólne rozliczanie się Gminy z Wykonawcą prac)

Załącznik do Uchwały Nr/2008
Rady Gminy
z dnia 2008 r.

REGULAMIN
finansowania ze środków Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i
Gospodarki Wodnej osobom fizycznym zadań związanych z usuwaniem
wyrobów zawierających azbest

I. Postanowienia ogólne

§ 1.

1. Regulamin określa zasady objęcia finansowaniem usuwania odpadów powstałych przy likwidacji pokryć dachowych i elewacji zawierających azbest z obiektów budowlanych zlokalizowanych na terenie Gminy

§ 2.

1. Finansowaniu będą podlegały koszty prac związane z demontażem, transportem i utylizacją odpadów azbestowych powstałych przy wymianie lub likwidacji pokrycia dachowego i płyt elewacyjnych zawierających azbest, a mianowicie:
 - a) rozbiórka pokrycia dachów i płyt elewacyjnych,
 - b) zabezpieczenie odpadów w czasie prowadzenia prac zgodnie z obowiązującymi przepisami,
 - c) załadunek, transport i utylizacja odpadów na uprawnione składowisko,
 - d) oczyszczenie terenu z pyłu azbestowego.
2. W szczególnie uzasadnionych przypadkach finansowaniu będą podlegały wnioski dotyczące transportu i unieszkodliwiania już zdemontowanych odpadów. Finansowaniu będą podlegały w tym przypadku :
 - a) załadunek, transport i utylizacja odpadów na uprawnione składowisko,
 - b) oczyszczenie terenu z pyłu azbestowego
3. O finansowanie mogą ubiegać się:
 - a) osoby fizyczne będące właścicielami lub mające tytuł prawny do władania nieruchomością na podstawie umowy użyczenia, dzierżawy, najmu lub innej formy korzystania z nieruchomości zlokalizowanej na terenie gminy z zastrzeżeniem, że nieruchomość nie jest i nie będzie wykorzystywana na cele działalności gospodarczej w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U z 2007r, Nr 155, poz. 1095 ze zm.);
 - b) wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe.
4. W przypadku obiektu, do którego prawo własności posiada kilka osób, należy dołączyć zgody wszystkich, pozostałych współwłaścicieli na realizację zadania.
5. W przypadku posiadania innego tytułu prawnego niż własność, należy dołączyć zgodę właściciela nieruchomości na wykonanie prac.
6. Łączna kwota przyznanego finansowania nie może przekroczyć środków przewidzianych na ten cel w Gminnym Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na dany kwartał w danym roku budżetowym.

§ 3.

Podstawą do finansowania ze środków Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej jest umowa o finansowaniu usunięcia i unieszkodliwienia odpadów azbestowych zawarta pomiędzy Gminą a wnioskodawcą.

II. Składanie i rozpatrywanie wniosków**§ 4**

1. Wnioskodawca ubiegający się o uzyskanie finansowania na demontaż i unieszkodliwienie odpadów zawierających azbest składa pisemny wniosek do Wójta Gminy
2. Wzór wniosku stanowi załącznik nr 1 do niniejszego regulaminu.
3. Wnioski można składać przez cały rok kalendarzowy.
4. Jeden wniosek dotyczyć może tylko jednego budynku lub obiektu przeznaczonego do usunięcia azbestu.
5. Liczba wniosków składanych przez tego samego Wnioskodawcę może być nieograniczona, z tym że w danym roku finansowanie przyznane temu samemu Wnioskodawcy może być tylko jedno.
4. Złożone wnioski będą rozpatrywane na koniec każdego kwartału i wg kolejności wpływu do chwili wyczerpania łącznej kwoty przyznanych dofinansowań w wysokości nie przekraczającej środków przewidzianych na ten cel w danym kwartale Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
5. Wnioski niekompletne nie będą rozpatrywane do czasu ich uzupełnienia
6. Wniosek jest kompletny, jeżeli został właściwie wypełniony i zawiera wszystkie niezbędne informacje oraz dokumenty (przywołane we wzorze wniosku) pozwalające na jego rozpatrzenie przez Wójta Gminy
7. Wójt Gminy rozpatruje kompletny wniosek i zatwierdza finansowanie, następnie podpisuje umowę.
8. Wójt Gminy powiadamia pisemnie wnioskodawcę o fakcie przyznanego finansowania i wskazuje termin zawarcia umowy lub powiadamia o odmowie finansowania.

III. Kwoty finansowania**§ 5.**

1. Kwotę finansowania ustala się na podstawie wyników przetargu nieograniczonego na wykonawcę prac polegających na demontażu, transporcie i utylizacji odpadów azbestowych.
2. Przetarg, o którym mowa w ustępie 1 ogłaszany jest przez Gminę i obejmuje wszystkie zakwalifikowane w danym kwartale wnioski do finansowania.
3. Kwalifikując wniosek do finansowania brana będzie pod uwagę, całkowita powierzchnia materiałów zawierających azbest na budynku lub obiekcie wskazanym we wniosku.
4. Ustala się, że wysokość finansowania obejmuje 100% kosztów związanych z demontażem, transportem i utylizacją odpadów azbestowych z danego budynku lub obiektu.
5. Dofinansowanie z GFOŚiGW nie przysługuje w przypadku korzystania z dofinansowania udzielonego z PFOŚiGW lub WFOŚiGW względem tego samego budynku lub obiektu.

IV. Warunki finansowania

§ 6.

Warunkiem uzyskania finansowania jest

1. Przedłożenie „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” wykonanej na podstawie § 4, ust. 2 Rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 02.04.2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. nr 71, poz. 649). (nie dotyczy § 2 pkt. 2)
2. Spełnienie wymogów formalnych, tj. przedłożenie następujących dokumentów:
 - a) kopii aktualnego dokumentu potwierdzającego tytuł prawny do nieruchomości, tzn. odpisu księgi wieczystej lub wypisu z rejestru gruntów z ostatnich trzech miesięcy.
 - b) w przypadku współwłaścicieli (wspólny) wniosek i zgody wszystkich, pozostałych współwłaścicieli na realizację zadania,
 - c) oświadczenie wnioskodawcy (dotyczy osób fizycznych), iż obiekty i grunty na których są położone nie są i nie będą wykorzystywane na cele gospodarcze w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U z 2007r Nr 155, poz. 1095 ze zmianami) lub oświadczenie, że odpady zostały zdjęte z obiektu wykorzystywanego na cele gospodarcze.

Wykaz niezbędnych dokumentów do przedłożenia:

1) jako załączniki do wniosku:

- a) kopia aktualnego dokumentu potwierdzającego tytuł prawny do budynku/działki oraz zgodę właściciela, w przypadku współwłaścicieli zgody wszystkich pozostałych właścicieli na realizację zadania lub w przypadku wspólnoty mieszkaniowej uchwałę właściwego organu
- b) kopia dokumentu potwierdzającego zgłoszenie prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest do organu administracji architektoniczno-budowlanej (Starosty)
- c) oświadczenie wnioskodawcy, że obiekty, których dotyczy wymiana azbestowego pokrycia dachowego oraz grunty, na których są one położone, nie są wykorzystywane na cele działalności gospodarczej w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2007r Nr 155, poz. 1095 ze zm.)
- d) „ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” wykonana zgodnie ze wzorem zawartym w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2.04.2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. nr 71, poz. 649)
- e) zgłoszenie o zamiarze przystąpienia do wykonania robót związanych z usuwaniem azbestu
- f) oświadczenie wnioskodawcy, że budynek lub obiekt wskazany we wniosku nie jest objęty dofinansowaniem z PFOŚiGW lub WFOŚiGW w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest.
- g) mapa ewidencyjna z zaznaczonym budynkiem lub obiektem którego dotyczy wniosek.

2) przy podpisywaniu umowy cywilno-prawnej:

- a) dowód tożsamości (do wglądu)
- b) oryginały dokumentów, o których mowa w pkt. 1 lit. a-b, do wglądu

Załącznik nr 3**Wykaz podmiotów posiadających zezwolenie usuwania lub
transportu opadów zawierających azbest na terenie Powiatu
Kamiennogórskiego
- aktualizacja stanu na 28.01.2008 r.**

1. Firma „ROKOM”, Roboty Ogólnobudowlane i Renowacja Obiektów Zabytkowych
H.G.I. Komorowscy Spółka Jawna
Ptaszków 85, 58-400 Kamienna Góra
Tel. 075 744 25 37
(decyzja ważna do 01.03.2014r.)
2. Adrian Sokański
„Przewóz osób, handel obwoźny”
ul. Zielona 8, 58-420 Lubawka
(do 31.01.2014r)
3. Firma Budowlana „WIŚNIEWSKI”, Andrzej Wiśniewski
ul. Piastowska 14/3, 58-400 Kamienna Góra
(do 31.03.2010r)
4. Firma Usług Transportowych Skup i Sprzedaż Złomu i Metali Kolorowych „INWO”,
Czadrów 118, 58-405 Krzeszów
Tel. Kom. 606 905 606
(do 15.10.2015r)
5. Centrum Gospodarki Odpadami, Azbestu i Recyklingu „Caro”
ul. Zamoyskiego 51, 22 – 400 Zamość
tel. 084 627 3013
(do 31.01.2014r.)
6. Przedsiębiorstwo Usługowo – Handlowe, Import - Eksport, Zakład Remontowo-
Budowlany, Roman Brzozowy,
ul. Rossenbergów 4/4, 58-400 Kamienna Góra
(do 31.03.2012r.)
7. „Alpex” sp. z o.o.
ul. Parkowa 8, 59-302 Wałbrzych
tel. 074 847 8361
8. Pan Lesław Sadowski „Dobre Wnętrze
Rędziny 29, 58-425 Leszczyniec
Tel. 075 742 8828
(do 31.12.2014r.)
9. „E - PIK” Sp. z o.o.
ul. Grunwaldzka 269/1, 60 – 179 Poznań
tel. 061 285 4074
(do 31.07.2014r.)
10. Janusz Krzyszkowski „Budownictwo Ogólnolądowe”
Pl. Wolności 6, 58 – 400 Kamienna Góra
Tel. 075 744 3572
(do 31.07.2014r.)
11. „Specjalistyczne Przedsiębiorstwo Budowlane - SAVEX” Sp. z o.o.
ul. Słowackiego 9 E, 59 – 900 Zgorzelec
tel. 075 775 5633
(do 30.06.2013r.)

-
12. „SAVEX-2” Sp. z o.o.
59 – 900 Jerzmanki 65 k/Zgorzelca
Tel. 075 778 1014
(do 31.05.20014r)
 13. Zakład Remontowo-Budowlany „Ambroży” Spółka Jawna
ul. Meissnera 1/3 lok. 222, 03-982 Warszawa
tel. 022 831 0764
(do 30.04.2015r.)
 14. P.P.H.U. „EKO-MIX”
ul. Grabiszyńska 163, 50-950 Wrocław
tel. 071 332 4161
(30.11.2014r.)
 15. Stanisław Polowy, Zakład Usługowy „REMAT”
ul. Os. XXX-lecia 12/92, 47-303 Krapkowice
tel. 077 466 5350
(do 30.09.2014r)
 16. „AM Trans Progres” Sp. z o.o.
ul. Sarmacka 7, 61 – 616 Poznań
tel. 061 656 9737
(do 31.05.2015r)
 17. Gabriel Rogut, P.P.H.U. „GAJAWI”
ul. Odyńca 24, 93-130 Łódź
tel. 042 688 4370
(do 31.05.2015r.)
 18. Tomasz Janiszewski „KASTOR”
ul. Kolonia 19B/2 67-321 Leszno Górne
tel. 068 376 6593
(do 31.01.2015r.)
 19. Jerzy Szczukocki, Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe „JUKO”
ul. Zamurowa 8, 97-300 Piotrków Trybunalski
tel. 044 649 9423
(do 31.01.2015r.)
 20. P.P.H.U. „ABBA - EKOMED” Sp. z o.o.
ul. Moniuszki 11/13, 87 - 100 Toruń
tel. 056 654 8670
(do 31.08.2015r.)
 21. Zygmunt Pacanowski
Zakład Utylizacji Odpadów Przemysłowych
ul. Mrozowa 9A, 31 – 752 Kraków
tel. 012 684 2157
(do 30.06.2015r.)
 22. „ALGADER HOFMAN” Sp. z o.o.
ul. Wólczyńska 133, 01 – 919 Warszawa
tel. 022 864 9497
(do 30.11.2013r.)
 23. Alina i Mirosław Buczkowie
„AL-MIR”, Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe s.c.
Opawa 62, 59 – 420 Lubawka
Tel. 075 746 6041
(do 31.03.2014r.)
 24. EKO-PIK” Sp. z o.o. (do 30.04.2013r)
ul. Harcerska 16, 63-000 Środa Wielkopolska
tel. 061 285 4074

-
25. „Autoryzowany Zakład Ogólnobudowlany Danuta i Piotr Gawlik”
ul. Kresowa 27, 43 – 400 Cieszyn
tel. 033 858 2018
(do 31.07.2013r.)
 26. Grzegorz Karlic „Zakład Produkcyjno – Usługowo - Handlowy, Budownictwo Ogólne”,
ul. T. Kościuszki 70, 58-400 Kamienna Góra
tel. 075 746 1174
(do 01.03.2014r)
 27. Daniel Kubacki „Budownictwo Ogólne”
ul. Bohaterów Stalingradu 12, 58-420 Lubawka
tel. 075 741 1236
(do 31.01.2014r.)
 28. „Spe-Bau, Specjalistyczne prace budowlane” Sp. z o.o.
ul. Mielecka 21/1, 53-401 Wrocław
tel. 071 362 4479
(do 31.05.2013r.)
 29. „Eko-Drom”
Czadrów 47, 58 – 405 Krzeszów
Tel. 075 746 2373
(do 31.07.2014r.)
 30. Przedsiębiorstwo Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych „Termoexport”
ul. Żurawia 24/7, 00-515 Warszawa
tel. 022 621 4064
(do 30.04.2013r)
 31. Zakład Budowlano-Inwestycyjny „Ricardo”, Ryszard Droszcz
ul. Górnicza 35, 59-900 Zgorzelec
Tel. 075 7757574
(do 31.01.2016r.)
 32. „Hydrogeotechnika” Sp. z o.o.
ul. Ściegiennego 62a, 25-116 Kielce
Tel. 041 348 0660
(do 31.01.2016r.)
 33. Sp. jawna „ALBEKO”, Emilia Sigier
87-510 Skrwilno,
Tel. 054 2800288
(do 01.02.2016r.)
 34. Sp. jawna „CLIMBEX” Kaczmarek, Kantorski
46-021 Brzezcie,
Tel. 077 4236257
(do 30.06.2016r.)
 35. „Ekostar Polska” Sp. z o.o.
Al. Pracy 2, 53-233 Wrocław
Tel. 071 363 2652
(do 30.09.2016r.)
 36. „Albeco” Szczepańska Sp. jawna
Sikory 27, 87-500 Rypin
Tel. 054 280 6053
(do 31.10.2016r.)
 37. Kamiennogórskie Przedsiębiorstwo Realizacji Inwestycji S.C.
Igor Przyk, Kazimierz Wojciul
ul. Spacerowa 1B, 58-400 Kamienna Góra
Tel. 075 645 5400
(do 30.09.2016r.)

-
38. „AK NOVA” Sp. z o.o.
ul. Czechosłowacka 159, 60-116 Poznań
Tel. 061 662 3393
(do 31.10.2016r.)
 39. Regionalne Budownictwo Wiejskiego i Ochrony Środowiska „ERBUD”
Kosinowo 2/1, 55-110 Prusice
Tel. 071 318 5796
(do 31.10.2016r.)
 40. PHU „Rafchem”
ul. Górnicza 86/5, 51-136 Wrocław
Tel. 071 353 7699
(do 31.12.2016r.)
 41. Przedsiębiorstwo „ZET” Sp. z o.o.
ul. Jana Matejki 15, 47-220 Kędzierzyn Koźle
(do 31.12.2016r.)
 42. F.H.U. „West”
Ul. Krzeszowska 2
58-400 Kamienna Góra
Tel. 075 7445338
(do 30.04.2017r.)
 43. „Mo-Bruk” Składowisko Odpadów Przemysłowych
ul. Górnicza 1
58-303 Wałbrzych
tel. (0-74) 849 53 08
kom. 603 754 043

Załącznik nr 4

Wzór informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu jego wykorzystania

Dziennik Ustaw Nr 192

— 12953 —

Poz. 1876

Załącznik nr 2

WZÓR

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾ I MIEJSCU ICH WYKORZYSTYWANIA

1. Miejsce, adres

.....

2. Właściciel/zarządca/użytkownik^{*)}:

a) osoba prawna — nazwa, adres

b) osoba fizyczna — imię, nazwisko i adres

3. Tytuł własności

4. Nazwa, rodzaj wyrobu²⁾

5. Ilość (m², tony)³⁾

6. Przydatność do dalszej eksploatacji⁴⁾

7. Przewidywany termin usunięcia wyrobu:

a) okresowej wymiany z tytułu zużycia wyrobu⁵⁾

b) całkowitego usunięcia niebezpiecznych materiałów i substancji

8. Inne istotne informacje o wyrobach⁶⁾

.....

.....
 (podpis)

Data

Objaśnienia:

^{*)} Niepotrzebne skreślić.

¹⁾ Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.

²⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura.

³⁾ Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, pomiar z natury).

⁴⁾ Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” — załącznik nr 1 do rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest.

⁵⁾ Na podstawie corocznego rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie dopuszczenia wyrobów zawierających azbest do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny.

⁶⁾ Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest.

Załącznik nr 5

Wzór oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wrobów zawierających azbest

Dziennik Ustaw Nr 71

— 4234 —

Poz. 649

Załączniki do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy
i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. (poz. 649)

Załącznik nr 1

WZÓR

OCENA

stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wrobów zawierających azbest

Miejsce/ obiekt/ urządzenie budowlane /instalacja przemysłowa:

.....

Adres miejsca/ obiektu/ urządzenia budowlanego/ instalacji przemysłowej:

.....

Pomieszczenie:

Rodzaj/nazwa wrobu ¹⁾Ilość wrobów (m², tony) ²⁾

Grupa / Nr	Wyrób - rodzaj	Ocena	Przyjęta punktacja
I. Sposób zastosowania azbestu			
1.	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)		30
2.	Tynk zawierający azbest		30
3.	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1000 kg/m ³)		25
4.	Pozostałe wroby z azbestem		10
II. Rodzaj azbestu			
5.	Azbest chryzotylowy		5
6.	Inny azbest (np. krokidolit)		15
III. Struktura powierzchni wrobu z azbestem			
7.	Rozluźniona (naruszona) struktura włókien		30
8.	Mocna struktura włókien, lecz bez albo z niewystarczającą powłoką farby zewnętrznej		10
9.	Pomalowana i nieuszkodzona powłoka zewnętrzna		0

IV. Stan zewnętrzny wyrobu z azbestem			
10.	Duże uszkodzenia		30 ³⁾
11.	Małe uszkodzenia		10 ⁴⁾
12.	Brak		0
V. Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem			
13.	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac		15
14.	Wyrób przez bezpośrednią dostępność narażony na uszkodzenia (do wysokości 2 m)		10
15.	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne		10
16.	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania		10
17.	Wyrób narażony na działanie czynników atmosferycznych (na zewnątrz obiektu)		10
18.	Wyrób znajduje się w zasięgu silnych ruchów powietrza		10
19.	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne		0
VI. Wykorzystanie pomieszczenia			
20.	Regularnie przez dzieci, młodzież lub sportowców		35
21.	Trwałe lub częste przebywanie w pomieszczeniach innych osób		30
22.	Czasowo wykorzystywane pomieszczenie		20
23.	Rzadko wykorzystywane pomieszczenie		10
VII. Usytuowanie wyrobu			
24.	Bezpośrednio w pomieszczeniu		30
25.	Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem		25
26.	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)		25
27.	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym		10

Dziennik Ustaw Nr 71

— 4236 —

Poz. 649

Suma punktów oceny

Stopień pilności I

(wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie) 65 i więcej punktów

Stopień pilności II

(ponowna ocena wymagana w czasie do 1 roku) powyżej 35 do 60 punktów

Stopień pilności III

(ponowna ocena w terminie do 5 lat) do 35 punktów

UWAGA: podkreślić należy tylko jedną pozycję w grupie, jeśli wystąpi więcej niż jedna, podkreślić należy najwyższą punktację. Zsumować ilość punktów, ustalić ocenę końcową i stopień pilności.

.....

Oceniający nazwisko i imię

.....

Właściciel / Zarządca

.....
Adres

data

1) Według klasyfikacji wyrobów przyjętych w sprawozdaniu rocznym - załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876).

2) Zgodnie z inwentaryzacją i sprawozdaniem rocznym - § 7 wymienionego w odnośniku 1 rozporządzenia.

3) Duże uszkodzenia - widoczne pęknięcia lub ubytki na powierzchni równej lub większej niż 3 % powierzchni wyrobu.

4) Małe uszkodzenia - brak widocznych pęknięć, a ubytki na powierzchni mniejszej niż 3 % powierzchni wyrobu.

Załącznik nr 6

Wzór informacji o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zostało zakończone

Dziennik Ustaw Nr 192

— 12954 —

Poz. 1876

Załącznik nr 3

WZÓR

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾, KTÓRYCH WYKORZYSTYWANIE
ZOSTAŁO ZAKOŃCZONE

1. Miejsce, adres
2. Właściciel/zarządca¹⁾:
- a) osoba prawna — nazwa, adres,
- b) osoba fizyczna — imię, nazwisko i adres
3. Tytuł własności.....
4. Nazwa, rodzaj wyrobu²⁾
5. Ilość (m², tony)³⁾
6. Rok zaprzestania wykorzystywania wyrobów
7. Planowane usunięcia wyrobów:
- a) sposób
- b) przez kogo
- c) termin
8. Inne istotne informacje⁴⁾

.....
(podpis)

Data

Objaśnienia:

¹⁾ Niepotrzebne skreślić.²⁾ Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.³⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.

⁴⁾ Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).⁴⁾ Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym.

Załącznik nr 7

Wykaz składowisk przyjmujących odpady zawierające azbest
[wg 8]

Lp	Nazwa i lokalizacja składowiska	Nazwa i adres zarządzającego składowiskiem	Wolna pojemność składowiska [m ³]
1	Składowisko Odpadów Przemysłowych, ul. Górnicza, Wałbrzych	Mo-Bruk, Korzenna 214, 33-322 Korzenna	113 460
2	Godzikowice, gm. Olawa		5 000
3	Teren KGHM „Polska Miedź” w Lubinie Oddział Huta Miedzi Głogów	KGHM „Polska Miedź” S.A. w Lubinie Oddział Huta Miedzi Głogów	wykorzystywane przez właściciela
4	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Matociechowo, gm. Pruszczy, Włocławek	„ECO-POL” Sp. z o.o., ul. Św. Jana 18 D, 87-140 Chełmża	1 000 000
5	Teren ANWIL, Włocławek	ANWIL S.A., ul. Toruńska 222, 87-805 Włocławek	wykorzystywane przez właściciela
6	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Poniatowa Wieś, gm. Poniatowa	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o., ul. Młodzieżowa 4, 24-320 Poniatowa	5 700
7	Składowisko Piaski Zarzecze II, Kraśnik	Związek Międzygminny „Strefa Usług Komunalnych”	167 216
8	Chróścik, gm. Gorzów Wielkopolski	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o., ul. Teatralna 49, 66-400 Gorzów Wielkopolski	30 000
9	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Jadźwinówka, gm. Radomsko	Metalurgia S.A., ul. Reymonta 62, 97-500 Radomsko	32 304
10	„Bagno-Lubień” – teren Elektrowni Bełchatów S.A.	Elektrownia Bełchatów S.A. z/s w Rogowcu	wykorzystywane przez właściciela
11	Ujków Stary, gm. Bolesław	Zakład Gospodarki Komunalnej „Bolesław” Sp. z o.o., ul. Osadowa 1, 32-329 Bolesław	63 000
12	Tarnów - Mościce	Jednostka Ratownictwa Chemicznego Sp. z o.o., ul. Kwiatkowskiego 8, 33-101 Tarnów	28 700
13	Rachocin, gm. Sierpc	Zakład Gospodarki Mieszkaniowej, ul. Traugutta 33, 09-200 Sierpc	215 204
14	Młyny, gm. Radymno	Zakład Gospodarki Komunalnej Gminy Radymno z/s w Skołoszowie 341, 37-550 Radymno	6 400
15	Pysznica, gm. Pysznica	Zakład Gospodarki Komunalnej, ul. Wolności 295, 37-403 Pysznica	1 000

16	Składowisko Odpadów Miastkowo, pow. Łomża	MPGKIM Zakład Budżetowy w Łomży	800
17	Zakład Unieszkodliwiania Odpadów w Bierkowie, gm. Słupsk	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Słupsku, Bierkowo 120, 76-261 Bruskowo Wielkie	14 700
18	Knurów	PPHU „Komart” Sp. z o.o., ul. Szpitalna 7, Knurów	289 246
19	Świętochłowice – teren po eksploatacji hałdy Huty „Florian”	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o., ul. Łagiewnicka 76, 41-608 Świętochłowice	8 300
20	Teren Koksowni „Przyjaźń”, Dąbrowa Górnicza	Koksownia „Przyjaźń” Sp. z o.o., ul. Koksownicza 1, Dąbrowa Górnicza	189
21	Teren Oczyszczalni Ścieków Deszczowo-Przemysłowych Huty Katowice, Dąbrowa Górnicza	MITTAL STEEL POLAND S.A. ,Oddział w Dąbrowie Górniczej, ul. Piłsudskiego 92	wykorzystywane przez właściciela
22	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Dobrów, gm. Tuczępy	Chempol Sp. z o.o., Dobrów 8, 28-142 Tuczępy	175 000
23	Półwieś, gm. Zalewo	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o., ul. 3-go Maja 8, 14-100 Ostróda	21 000
24	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Pasieka k. Trzemeszna	IZOPOL S.A. , ul. Gnieźnieńska 4, 62-240 Trzemeszno	199 200
25	Konin ul. Sulańska 11	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o., ul. Sulańska 11, 62-510 Konin	164 880
26	Sianów, gm. Kartuzy	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o., ul. Komunalna 5, 75-724 Koszalin	25 000
27	Składowisko odpadów Dalsze, gm. Mysłibórz	„Eko-Mysł” Sp. z o.o., Dalsze 36, 74-300 Mysłibórz	2 100
28	Składowisko odpadów Marianowo, gm. Marianowo	Przedsiębiorstwo EKOMAR Sp. z o.o., ul. Jeziorna 15, 73-121 Marianowo	1 660
	RAZEM		2 570 059

Dodatkowo (na podstawie danych własnych firmy proGEO) wiadomo, że na następujących składowiskach z Dolnego Śląska znajdują się wydzielone kwatery przyjmujące odpady zawierające azbest:

- składowisko odpadów Trzebcz w gminie Polkowice (Przedsiębiorstwo Gospodarki Miejskiej sp. z o.o., ul. Dąbrowskiego 2, 59-100 Polkowice);
- składowisko odpadów w Marcinkowie w gminie Trzebnica (Urząd Miasta i Gminy Trzebnica).